

การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กรุงเทพมหานคร เขต 3

ปริญญานิพนธ์
ของ
ฉันทนา สุวะรักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2551

การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กรุงเทพมหานคร เขต 3

ปริญญานิพนธ์
ของ
ฉันทนา สุวะรักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กรุงเทพมหานคร เขต 3

บทคัดย่อ
ของ
ฉันทนา สุวะรักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2551

ฉันทนา สุวรรักษ์. (2551). การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เขต 3. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการ
ศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์,
รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์.

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยได้แก่ แรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 และเพื่อศึกษาคำนำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อ
คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร เขต 3. จำนวน 566 คน
ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดคุณลักษณะนักคิด
เชิงกลยุทธ์ แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบ
ประชาธิปไตย แบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และแบบสอบถามวัด
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .898, .780, .847, .865 และ .825
ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson
Product Moment Correlation Coefficient) และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple
Regression Analysis)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยบางประการได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มี
ความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย
มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .276 โดยปัจจัยทั้ง 5 ด้านร่วมกันอธิบายความ
แปรปรวนของคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ได้ร้อยละ 7.60

2. ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทางบวก
ต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านการจัดการ
เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อ
คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบ
ประชาธิปไตย มีค่านำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .178 และ .139 ตามลำดับ

A STUDY OF SOME FACTORS AFFECTING THE QUALIFICATIONS OF
STRATEGIC THINKERS OF MATHAYOMSUKSA III STUDENTS OF
SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION
COMMISSION BANGKOK AREA III.

AN ABSTRACT
BY
CHANTANA SUVARAK

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University
May 2008

Chantana Suvarak. (2008). *A Study of Some Factors Affecting the Qualifications of Strategic Thinkers of Mathayomsuksa III Students of Schools Under the Office of the Basic Education Commission Bangkok Area III*. Master thesis, M.Ed.(Educational Research and Statistics). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc.Prof. Nipa Sripairot, Assoc.Prof. Chusri Wongrattana.

The purposes of this research were to study the relationship between some factors affection the qualification of the Strategic thinker of Mathayomsuksa III students in Bangkok and to study the beta weight of some factors contributed to affection the qualification of the strategic thinker of Mathayomsuksa III students in Bangkok. The sample comprised 566 Mathayomsuksa III Students of the area service office, Bangkok Province III that was selected by using the two-stage random sampling. The instruments used in the research were affection the qualification of the Strategic thinker test, questionnaire achievement motivation, democracy child-rearing, child-centered learning and relationship between students and friends. The reliability were .898, .780, .847, .865 and .825 respectively. Then, the researcher collected data and the data was analyzed by the Pearson Product Moment Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis.

The results of the research were as follows :

1. Achievement motivation, democracy child-rearing, child-centered learning and relationship between students and friends have positive related affection the qualification of the Strategic thinker which were statistically significant at .01 level. The multiple Correlation Coefficient were equaled .276. All some factors explained variance affection the qualification of the Strategic thinker at 7.60 percentage.

2. Achievement motivation and democracy child-rearing were positive contributed to affection the qualification of the Strategic thinker which were statistically significant at .01 level but child-centered learning and relationship between students and friends contributed to affection the qualification of the Strategic which was not statistically significant. The beta weight of the factors which contributed to achievement motivation and democracy child-rearing were equaled .178 and .139 respectively.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กรุงเทพมหานคร เขต 3

ของ
ฉันทนา สุวรรักษ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระวีวรรณ พันธุ์พานิช)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเมตตาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ภา ศรีไพโรจน์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการ ทำงานวิจัยครั้งทุกขั้นตอน พร้อมทั้งพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระวีวรรณ พันธุ์พานิชและอาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ ซึ่งเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มี ความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบระลึกถึงพระคุณครูอาจารย์ภาควิชาวัดผลและวิจัยการศึกษาทุกท่าน ที่ได้อบรม สอนให้วิชาความรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วง

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไสว พักขาว ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดมวิทย์ พลเยี่ยม และอาจารย์เบญจวรรณ วัฒนไพโรสธานต์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจน ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร คณาจารย์ และนักเรียนทุกคนในโรงเรียนที่ใช้ทดลองเครื่องมือ และที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโทสาขาการ วิจัยและสถิติทางการศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้คำปรึกษา คอยให้ความช่วยเหลือและ เป็นกำลังใจให้ด้วยดีมาตลอด

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ล้อม สุวะรักษ์ คุณมณีจันทร์ จงประสม และคุณฉวีวรรณ หันประดิษฐ์ พี่สาวที่คอยให้กำลังใจให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ พร้อมทั้ง สนับสนุนและส่งเสริมจนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ฉันทนา สุวะรักษ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
สมมติฐานในการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิด	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงกลยุทธ์	18
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์	25
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัย	29
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	29
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	38
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	43
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย	64
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล	77
การวิเคราะห์ข้อมูล	78
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	79

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	89
สรุปผลการวิจัย.....	90
อภิปรายผล.....	91
ข้อเสนอแนะ.....	94
บรรณานุกรม.....	95
ภาคผนวก.....	105
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	106
ภาคผนวก ข คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	108
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	112
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	125

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนโรงเรียน จำนวนห้องเรียนและจำนวนนักเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	65
2	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	66
3	ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของปัจจัยและคุณลักษณะ นักคิดเชิงกลยุทธ์.....	85
4	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์.....	86
5	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย.....	87
6	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิด เชิงกลยุทธ์.....	87
7	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์...	88
8	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์.....	109
9	ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์.....	110
10	ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถาม.....	111

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 กระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์.....	20
3 กระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์.....	22
4 ลำดับขั้นตอนการสร้างแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์.....	69

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก จากอดีตที่การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างเรียบง่าย ไม่ค่อยมีเรื่องให้ต้องคิดมากนัก สภาพแวดล้อมและทรัพยากรยังมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่ต้องมีการแก่งแย่งกันมาก เราจึงไม่มีเรื่องที่จะต้องเก็บมาขบคิดเพื่อหาหนทางอยู่รอดให้กับชีวิตของตนเองและครอบครัว แต่ปัจจุบันวิถีชีวิตเริ่มเคลื่อนเข้าภายใต้สภาพของโลกที่เชื่อมต่อกันด้วยระบบข้อมูลข่าวสาร การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง การแข่งขันทางการค้าและการเงินระหว่างภูมิภาค ประเทศไทยและคนไทยทุกคน จึงไม่สามารถที่จะดำรงความมั่นคงในลักษณะ “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” หรือคิดว่าเรายังอยู่ในสภาพ “มีงานมั่นคง มีรายได้งาม” ได้อีกต่อไป เพราะเรามีปัจจัยต่างๆ มากมายที่เข้ามากำหนดความเป็นไปของประเทศ เข้ามากำหนดความอยู่รอดของเราแต่ละคน เราจำเป็นต้องคิดมากขึ้น คิดในวิถีทางที่ฉลาดขึ้น เพื่อให้สามารถหาหนทางดำเนินชีวิตต่อไป (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2547: 66-67) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 1) ที่กล่าวว่า ผู้ที่จะประสบความสำเร็จและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้นั้นจะต้องเป็นคนที่เข้มแข็งและแข็งแกร่ง มีความสามารถที่สร้างสรรค์ มีไหวพริบ มีความรอบรู้ที่ไม่ใช่แค่ความฉลาด แต่ต้องคิดเป็น ดังที่เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545: 123 - 124) กล่าวว่า การคิดเป็นนั้นก็เปรียบได้กับลักษณะการเรียงอิฐที่อยู่กระจัดกระจายให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยนำอิฐแต่ละก้อนมาประกอบกันในแต่ละที่อย่างเหมาะสมนั่นก็คือ การให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้จักคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบลึกซึ้งและมีระบบระเบียบ นำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและดีที่สุด ซึ่งการคิดเป็นนี้จะทำให้ผู้เรียนไม่โดนหลอกด้วยข้อมูลที่ได้รับและไม่เชื่อสิ่งต่างๆ อย่างง่ายดายแต่จะวินิจฉัยไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ วิธีการคิดเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่อย่างปกติสุขและปลอดภัยในสังคมปัจจุบันได้

เรื่องของ “การคิด” และ “การสอนคิด” เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพสูง และในวงการศึกษไทย ได้มีความเคลื่อนไหวในเรื่องของการคิดนี้หลายปีแล้ว เมื่อมีนโยบายการปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้น การมุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านกระบวนการคิดจึงนับเป็นกระบวนการสำคัญที่จำเป็นต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนาอย่างจริงจัง (ทิศนา ขัมมณี และคณะ. 2540: 35) ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540: 5) กล่าวว่า การพัฒนาการศึกษาในอนาคต จำเป็นต้องปรับปรุงและสร้างเสริมทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะให้เป็นผู้ที่มีความคิด คิดอย่างมีเหตุผล คิดได้หลายแง่มุม ดังนั้นในการจัดการศึกษา นอกจากจะมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวแล้ว ควรจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการกำหนดแนวทางที่ดีที่สุดภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยให้เรารู้จัก

กำหนดเป้าหมายและมีวัตถุประสงค์ล่วงหน้าในการทำสิ่งต่างๆ อย่างชัดเจน เรียนรู้ที่จะมองอนาคต มองตนเองและสภาพแวดล้อม ทำให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญอยู่และ สถานการณ์ในอนาคตที่ไม่คาดคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักหาทางเลือก วางแผนและ ดำเนินการ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสมกับสภาวะต่างๆ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2547: 68 - 69) ซึ่งระบบการคิดในเชิงกลยุทธ์เป็นเสมือนกลไกในการพัฒนาขีดความสามารถ หรือ ศักยภาพแห่งการแข่งขันของบุคคล คนที่มีระบบความคิดที่ลุ่มลึกและทันเกม อันเป็นลักษณะ สำคัญของนักคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinker) ย่อมมีความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. 2548: 29 - 31)

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มุ่งเน้นด้านการคิด ซึ่งการพัฒนา ความสามารถด้านการคิดให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้นั้น จะต้องหาแนวทางในการที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียน มีความต้องการประสบความสำเร็จในอนาคต หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพราะถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะพยายามทำกิจกรรมหรืองานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบผลสำเร็จ เมื่อมีอุปสรรคก็ พยายามใช้ความคิดเพื่อค้นหาวิธีการต่าง ๆ มาแก้ปัญหา ดังที่มันจนา จงกล (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการคิดที่จะ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมก็เช่นกันย่อมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ เด็กกล้าคิด กล้าตัดสินใจ ในการที่จะกระทำสิ่งต่างๆ เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการที่ จะถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติของแต่ละครอบครัวที่ได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม และจากกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต (สมคิด อิสระวัฒน์. 2542: 10) ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะการอบรม เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย โรเจอร์ (จิณัฐตา เจียรพันธุ์. 2548: 51 ; อ้างอิงจาก Roger. 1972: 117) กล่าวว่า เป็นการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดเกินไป มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กได้คิด ตัดสินใจ สามารถ ปรับตัวและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยังมุ่งเน้นให้มีการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญส่วนหนึ่งคือ ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง ทำให้นักเรียน ได้ฝึกคิดอย่างหลากหลาย (อาภรณ์ ใจเที่ยง. 2550: Online) ซึ่งสอดคล้องกับ ประกิจศรี เผ่าเมือง (2546: 35) ที่กล่าวว่าจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียน การสอนที่ครูเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างอิสระ และฝึก ปฏิบัติทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้จากกลุ่มเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนจึงเป็น อีกส่วนหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดใหม่ๆ เนื่องจากการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคน แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าความคิดเห็นนั้นจะผิดหรือถูก ความคิดเห็นของแต่ละคน จะได้รับการยอมรับ จึงมีผลทำให้นักเรียนกล้าแสดงความคิด จนทำให้มีความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม (พวงผกา โกมุติกานนท์. 2544: 60) ซึ่งสอดคล้องกับ

วศินี มุกตอกไม้ (2541: 7) ที่กล่าวว่าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นการแสดงออกของนักเรียนเพื่อสร้างสัมพันธอันดีกับเพื่อนโดยการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน แสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน ซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาทักษะการคิดอันจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์ให้กับผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นภาพอนาคตได้ชัดเจนขึ้น มองเห็นอุปสรรคและโอกาสของความสำเร็จ ช่วยพัฒนาทักษะการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ ช่วยให้ปรับตัวได้ภายใต้แรงกดดันจากสภาพแวดล้อม มีทักษะการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ สร้างงาน สร้างอาชีพ สามารถนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ สืบสานวิถัวัฒนธรรมไทยอย่างมั่นใจในตนเอง (สุวิทย์ มูลคำ. 2548: 48 - 49)

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การคิดเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ควรจะต้องปลูกฝังให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากนักเรียนในระดับนี้จะต้องตัดสินใจที่จะเลือกสายการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือบางคนอาจจะเลือกเรียนต่อในสายอาชีพ การเลือกสายการเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนควรใช้ความคิดไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนตัดสินใจเพื่อให้เกิดความผิดพลาดต่ออนาคตตนเองน้อยที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการรู้คิดของเพียเจต์ (เสาวภา วัชรกิตติ. 2539: 44; อ้างอิงจาก Piaget, 1972) ในขั้นปฏิบัติการเชิงระบบ (Formal-operational: อายุ 12 ปีขึ้นไป) เป็นระยะที่โครงสร้างทางการคิดของเด็กพัฒนาเต็มที่แล้ว เด็กสามารถเข้าใจปัญหาทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สามารถนำเหตุผลมาใช้ในการแก้ปัญหาทั้งที่เป็นปัญหาเฉพาะด้านและปัญหาทั่วไป ลักษณะพัฒนาการในขั้นนี้ทำให้เด็กมีความคิดกว้างและลึกซึ้ง สามารถมองเห็นผลดีและผลเสียจากการกระทำต่างๆ ทั้งผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต

ดังนั้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารต่างๆ ที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน เพื่อจะได้นำข้อมูลดังกล่าว มาเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครูอาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวตลอดจนผู้ปกครอง ในการส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียน ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาคูณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เขต 3 โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนกับคูณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาคำแนะนำนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ที่ส่งผลต่อคูณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านใดบ้าง ที่มีความสัมพันธ์กับคูณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อคูณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ซึ่งผลที่ได้รับจากงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อผู้บริหาร ครูอาจารย์ที่ปรึกษา ครูแนะแนวตลอดจนผู้ปกครอง ในการแนะนำส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคูณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนซึ่งจะทำให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ซึ่งมีจำนวน 42 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 17,649 คน และแบ่งเป็นห้องเรียนได้ 396 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 566 คน จำนวนห้องเรียน 13 ห้องเรียน โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two - stage Random Sampling)

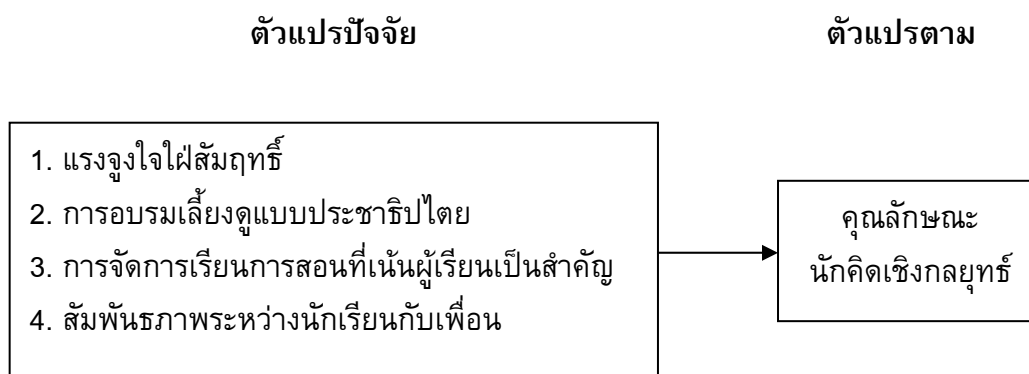
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็นดังนี้

1. ตัวแปรปัจจัย ได้แก่
 - 1.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - 1.3 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 1.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร เขต 3 ผู้วิจัยคัดเลือกตัวแปรและกำหนดความสัมพันธ์ของตัวแปรจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่นำมาศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ แมคเคลแลนด์ (McClelland.) แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของโรเจอร์ (Roger) งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามนิยามของ ประกิจศรี เฝ้าเมือง (2546) และงานวิจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนตามนิยามของของ ชัชลิณี จุงพิวัฒน์ (2547) ผู้วิจัยจึงสรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ดังแสดงในภาพประกอบดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. มีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยอย่างน้อย 1 ปัจจัย ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักคิดเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ลักษณะของนักเรียนที่มีความสามารถในการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุด มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

2. คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนที่มีความสามารถในด้านต่างๆ 7 ด้าน คือ ความสามารถในการคิดอย่างเป็นกระบวนการ ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินสถานะ ความสามารถในการกำหนดแนวทาง ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการวางแผน ความสามารถในการดำเนินการ และความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์เฉพาะหน้า ดังนี้

2.1 ความสามารถในการคิดอย่างเป็นกระบวนการ หมายถึง นักเรียนที่มีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ก่อนลงมือทำอะไรก็คิดอย่างรอบคอบตั้งแต่ต้นจนจบ

2.2 ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินสถานะ หมายถึง นักเรียนที่มีความสามารถในการมองเห็นจุดอ่อน / จุดแข็งของตนเอง สามารถประเมินสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นรวมทั้งคาดการณ์อนาคตได้

2.3 ความสามารถในการกำหนดแนวทาง หมายถึง นักเรียนที่มีความสามารถในการหาแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลาย และกำหนดเป้าหมายของความสำเร็จมากกว่า หนึ่งเป้าหมาย

2.4 ความสามารถในการตัดสินใจ หมายถึง นักเรียนที่มีความสามารถในการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด และคาดการณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นได้

2.5 ความสามารถในการวางแผน หมายถึง นักเรียนที่มีความสามารถในการจัดลำดับขั้นในการดำเนินการ และมีการวางแผนสำรองไว้หากเกิดสถานการณ์ที่แตกต่างออกไป

2.6 ความสามารถในการดำเนินการ หมายถึง นักเรียนที่มีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ คาดหวังผลปลายทางมากกว่าผลเฉพาะหน้า

2.7 ความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์เฉพาะหน้า หมายถึง นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดที่ยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ เพื่อให้พร้อมๆกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

3. ปัจจัยบางประการ หมายถึง ตัวแปรปัจจัยที่ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยปัจจัยดังนี้

3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนที่แสดงให้เห็นว่า นักเรียนต้องการประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวัง ก่อนลงมือทำสิ่งใดคิดอย่างรอบคอบ คาดการณ์ถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความคิดที่ยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ มีความพยายามที่จะทำให้บรรลุตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ และภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

3.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือเด็กในปกครอง ให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขาเองได้รับการปฏิบัติจากผู้ปกครองด้วยความยุติธรรม ได้รับการรักความอบอุ่น รับฟังเหตุผล รับฟังความคิดเห็น ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีอิสระในการคิดหรือการกระทำสิ่งต่างๆ ตามความเหมาะสม พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายได้

3.3 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติจริงจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำ เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดที่หลากหลาย เป็นกัลยาณมิตรสำหรับผู้เรียน

3.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนในการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน มีน้ำใจต่อกัน เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงาน ช่วยกันวางแผนในการทำงานกับกลุ่มเพื่อน รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน เคารพในการตัดสินใจของเพื่อน ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนด้วยความเต็มใจ

4. ค่าน้ำหนักความสำคัญ (Beta Weight) หมายถึง ค่าตัวเลขที่บอกให้ทราบว่า ปัจจัยบางประการส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์มากน้อยเพียงใด และการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) และคะแนนดิบ (b)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิด
 - 1.1 ความหมายของการคิด
 - 1.2 ประเภทของการคิด
 - 1.3 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการคิด
 - 1.4 การวัดความสามารถในการคิด
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงกลยุทธ์
 - 2.1 ความหมายของการคิดเชิงกลยุทธ์
 - 2.2 กระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์
 - 2.3 ประโยชน์ของการคิดเชิงกลยุทธ์
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์
 - 3.1 ความหมายของนักคิดเชิงกลยุทธ์
 - 3.2 คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์
 - 3.3 การพัฒนานิสัยนักคิดเชิงกลยุทธ์
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัย
 - 4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 4.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - 4.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 4.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิด

1.1 ความหมายของการคิด

เพียเจท์ (Piaget. 1962: 58) กล่าวว่า การคิด หมายถึง การกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญา การคิดของบุคคลเป็นกระบวนการใน 2 ลักษณะ คือ เป็นกระบวนการปรับโครงสร้าง โดยการจัดสิ่งเร้าหรือข้อความจริงที่ได้รับให้เข้ากับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ กับกระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง โดยการปรับประสบการณ์เดิมให้เข้ากับข้อความจริงที่รับรู้ใหม่ บุคคลจะใช้การคิดทั้งสองลักษณะนี้ร่วมกันหรือสลับกัน เพื่อปรับความคิดของตนให้เข้าใจสิ่งเร้ามากที่สุด ผลของการปรับเปลี่ยนการคิดดังกล่าวจะช่วยพัฒนาวิธีการคิดของบุคคลจากระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงกว่า

เจ็สวอล (Jayaswal. 1974: 7) กล่าวว่า การคิด เป็นปฏิกิริยาของจิตมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้แต่ละคนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อม และยังช่วยให้แต่ละคนเกิดความพยายามและสัมฤทธิ์ผลในจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ดังนั้นการคิดจึงนำไปสู่การกระทำและการปรับตัวที่ดีขึ้นกว่าเก่า

ซีเรีย มอดกิล และ โซฮัน มอดกิล (Modgil ; & Modgil. 1984: 23) กล่าวว่า การคิด ประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐาน 3 อย่างด้วยกันดังนี้ การคิดคือกระบวนการภายในสมองที่เกิดขึ้นภายในหรือระบบความรู้คิดซึ่งแสดงออกจากพฤติกรรม การคิดคือกระบวนการที่นำความรู้ไปใช้ในการแก้โจทย์ปัญหา เป็นปฏิบัติการของการเรียนรู้ในระบบของความรู้ความเข้าใจ การคิดคือผลของพฤติกรรมของเงื่อนไขในการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลต่างๆ

รักจิโอโร (Ruggiero. 1992: 2-3) กล่าวว่า การคิด หมายถึง การดำเนินไปของกิจกรรมทางสมองอย่างมีวัตถุประสงค์ อาจจะเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ เพื่อแก้ปัญหา ช่วยตัดสินใจ หรือพยายามทำความเข้าใจ ซึ่งการคิดไม่ใช่สิ่งลึกลับแต่มีรูปแบบที่เรียนรู้ได้

แซนทรอค (Santrock. 2000: 256) กล่าวว่า การคิด เป็นกระบวนการทางจิตในการประมวลผลสาระสำคัญ การแก้ปัญหา การพิจารณาเหตุผล และการตัดสินใจ

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2537: 31) กล่าวว่า ความสามารถในการคิดทางพระพุทธศาสนาใช้คำว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งประกอบด้วย “โยนิโส” มาจาก “โยนิ” แปลว่าเหตุ ต้นเค้าแหล่งเกิดปัญหา อูบาย วิธี ทาง ส่วน “มนสิการ” แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนี้ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้ามาเป็น โยนิโสมนสิการ แปลสืบทอดกันมาว่า การทำในใจโดยแยบคาย หรือคิดถูกวิธี แปลง่ายๆว่า ความรู้จักคิดเป็น หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบ หรือคิดตามแนวทางของปัญญา

สาโรช บัวศรี (2539: 278) กล่าวว่า การคิด เป็นกิจกรรมทางจิตอย่างหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยลักษณะสามประการอันแบ่งแยกออกจากกันมิได้ ได้แก่ ความรู้สึก (sentience, feeling or sensation) ความจำ (memory) และจินตนาการ (imagination)

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2541: 3) กล่าวว่า การคิดเป็นกลไกของสมองที่เกิดขึ้นเกือบตลอดเวลา ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ ความคิดเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการที่สมองถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อม สังคมรอบตัว และประสบการณ์ส่วนตัวดั้งเดิมของมนุษย์เอง

ศรีสุรางค์ ทีนะกุล (2541: 8) ได้กล่าวถึงการคิดว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมองซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก นักจิตวิทยาเชื่อว่ามนุษย์จะมีความคิดเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใดและอิริยาบถใด ซึ่งอาจจะได้รับจากสิ่งเร้าภายนอกหรือไม่มีสิ่งเร้าใดเป็นพิเศษเฉพาะก็ได้

ทิตนา แคมมณี และคณะ (2544: 171) กล่าวว่า การคิด (Thinking) เป็นกิจกรรมทางสมองที่เกิดขึ้นตลอดเวลา การคิดที่เราสนใจในที่นี้เป็นการคิดอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Directed Thinking) ซึ่งเป็นการคิดที่นำไปสู่เป้าหมายโดยตรง หรือคิดค้นข้อสรุปอันเป็นคำตอบสำหรับตัดสินใจหรือแก้ปัญหาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การคิดจึงเป็นความสามารถอย่างหนึ่งทางสมอง การคิดเป็นนามธรรมที่มีลักษณะซับซ้อนไม่สามารถมองเห็น ไม่สามารถสังเกตหรือสัมผัสวัดได้โดยตรง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545: 123) กล่าวว่า การคิดเป็น หมายถึง การแสวงหาแนวทางตอบข้อสงสัยบางประการ โดยการนำข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่มาจัดวางในกระบวนการคิดอย่างเหมาะสม โดยใช้วิธีคิดที่เหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2545: 58) กล่าวว่า การคิดอาจแบ่งเป็นหลายชั้น ความคิดเป็นก็เพียงมองว่า เป็นการคิดที่ทำให้ผลที่ต้องการสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ที่เป็นกรณีเฉพาะหรือในขอบเขตที่ปัญญามองเห็นในขณะนั้นๆ แต่ผลเสียบางด้านบางอย่างมองไม่เห็น จนกระทั่งมีปัญญามองเห็นสัจธรรม รู้องค์ประกอบและเหตุปัจจัยทั่วถึง การคิดเป็นจึงทำให้เกิดผลดีที่แท้จริง ดังนั้นถ้าเป็นความคิดที่เป็นที่สมบูรณ์จึงต้องมีจริยธรรม คือ ต้องเป็นความคิดที่ดีด้วย ผลดีจึงจะเกิดขึ้นพร้อมบริบูรณ์หรือได้ผลที่ต้องการแล้วก็ไม่เกิดผลเสียด้านอื่น

ปิยวรรณ สันชุมศรี (2547: 12-13) ได้ให้ความหมายของการคิดว่าเป็นกระบวนการทางสมองที่สัมพันธ์กับกระบวนการทำงานของจิตใจมนุษย์ ในการแปลความหมายของข้อมูลที่ได้รับ โดยอาศัยประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในการกระทำ การตัดสินใจ ตลอดจนการแก้ไขปัญหา รวมทั้งเป็นพื้นฐานการเรียนรู้สิ่งต่างๆ

ประภาวดี วชิรพุทธี (2548: 15) กล่าวว่า การคิด เป็นกระบวนการซึ่งเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมองกับจิตใจของมนุษย์ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการแสดงออก การวางแผนการทำงาน การวางแผนในการกระทำ และการหาวิธีที่ได้ผลในการที่จะทำให้การวางแผนเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายและการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการทำกิจกรรมนั้นๆ ดังนั้นการคิดจึงเป็นเครื่องมือที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามความถูกต้องและเหมาะสมในทางที่สังคมต้องการ ภายใต้เงื่อนไขของคุณธรรมจริยธรรมเพื่อจะดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

สุวิวรรณ ฟองอินทร์ (2548: 12) กล่าวว่า การคิด หมายถึง กระบวนการทางสมองที่เป็นสิ่งทำให้เกิดพฤติกรรม การแสดงออกทั้งทางกาย และทางวาจา เป็นสิ่งที่ชี้นำและควบคุม

การกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อให้บรรลุประสงค์ในสิ่งที่ต้องการและยังเป็นการคิดที่ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม จึงจะเป็นความคิดที่สมบูรณ์ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตของตนเองและผู้อื่นในสังคม ให้คนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากความหมายของการคิดในข้างต้นสรุปได้ว่า การคิด หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างสมองและจิตใจของมนุษย์ในขณะที่กำลังพยายามหาคำตอบหรือหาทางออกเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การคิดเพื่อตอบปัญหาต่างๆ หรือการคิดเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งการคิดนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม จึงจะเป็นความคิดที่ดีเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

1.2 ประเภทของการคิด

เมื่อก้าวถึง “การคิด” มนุษย์มีการคิดหลายลักษณะ คิดได้ตลอดเวลา คิดได้ทั้งอยู่ในสภาพรู้ตัวหรือในขณะที่เหม่อลอย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดของมนุษย์มีหลายประการทั้งจากภาวะทางกาย ทางจิตใจและทางสังคมทำให้แต่ละคนมีลักษณะการคิดที่แตกต่างกันไป เช่นเดียวกับการแบ่งประเภทของการคิด ก็ได้มีนักการศึกษาแบ่งไว้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การแบ่งของแต่ละคน ดังนี้

เจ็สวอล (Jayaswal. 1974: 136) ได้แบ่งการคิดไว้ 4 ประเภท เริ่มจากการคิดแบบง่ายที่สุดไปจนถึงการคิดอย่างซับซ้อน ดังนี้

1. การคิดรับรู้ (Perceptual Thinking) เป็นการคิดในระดับง่ายที่สุด เช่น เมื่อเด็กเห็นมารดาหัวตะกร้าเดินออกไปนอกบ้านก็โบกมือแทนการกล่าวลา

2. การคิดจินตนาการ (Imagination Thinking) การคิดลักษณะนี้อาศัยประสบการณ์และสัญลักษณ์ที่มีอยู่ในอดีต กระบวนการนี้ทำให้คิดถึงเรื่องในอนาคตได้โดยใช้ความทรงจำในอดีตเป็นพื้นฐาน

3. การคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Thinking) เป็นกระบวนการคิดก่อนตัดสินใจ โดยอาศัยการวิเคราะห์ประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมในอดีตเป็นพื้นฐานในการโยงความคิดไปถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การเกิดมโนภาพนั้นต้องอาศัยการคิดประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 ร่วมกัน

4. การคิดเชิงตรรก (Logical Thinking) เป็นการคิดที่ซับซ้อนที่สุด โดยการนำเอามโนทัศน์หลายๆ มโนทัศน์มาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หรือนำไปสู่คำตอบของปัญหาที่เกิดขึ้น

นอกจากจะแบ่งการคิดออกเป็น 4 ประเภทแล้ว เจ็สวอล (Jayaswal. 1974: 138) ยังได้แบ่งการคิดออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. การคิดเชื่อมโยง (Associative Thinking) เป็นการคิดแบบไม่มีจุดมุ่งหมาย หรือนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ แต่เป็นการคิดที่เกิดจากจิตใต้สำนึกของแต่ละบุคคล ซึ่งได้แก่ การคิดเชื่อมโยงหรือระลึกถึงประสบการณ์ในอดีต การฝันกลางวัน การฝันในเวลาหลับ และการคิดสร้างมโนภาพตามที่ตนปรารถนา เป็นต้น

2. การคิดโดยตรง เป็นการคิดที่มีเป้าหมายแน่นอน ซึ่งได้แก่ การคิดตรึงตรอง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง การคิดสร้างสรรค์ หรือการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น

สาโรช บัวศรี (2539: 287-288) ได้กล่าวว่า การคิดได้พัฒนามาเป็นเวลานานตั้งแต่ครั้ง อริสโตเติล จนถึงสมัยของ จอห์น ดิวอี้ ซึ่งการคิดได้มีวิวัฒนาการตามลำดับดังนี้

1. การคิดโดยแยกประเภท (Thinking by Classification) ในสมัยอริสโตเติล ได้เริ่มมีการศึกษาเกี่ยวกับพืชและสัตว์กันมาก อริสโตเติลจึงคิดแบ่งพืชออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อการมองเห็นได้ง่ายขึ้น และเข้าใจยิ่งขึ้นไม่ปนเปกัน เช่นแบ่งพืชเป็นประเภทใบเลี้ยงเดี่ยวและประเภทใบเลี้ยงคู่ เป็นต้น การรู้จักแบ่งกลุ่ม รู้จักแยกแยะเป็นชนิด และรู้จักแบ่งประเภทเหล่านี้ นับว่าเป็นการคิดที่สำคัญอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคณิตศาสตร์หรือมานุษยวิทยา หรือประวัติศาสตร์ ย่อมจะใช้การแบ่งชนิดหรือแบ่งประเภทหรือแบ่งสมัยอยู่เสมอ

2. การคิดโดยตัดประเด็น (Thinking by Elimination) การคิดโดยตัดประเด็นไปที่ละอย่าง เป็นการคิดที่เห็นได้ชัดเจน ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวันหรือในการสอบสวน

3. การคิดแบบอุปนัย (Inductive Thinking) เป็นการคิดจากส่วนรายละเอียดไปสู่ ส่วนสรุป การคิดแบบอุปนัยเริ่มต้นด้วยการสังเกตและการทดลองก่อน เมื่อเห็นว่าเป็นจริงจึงสรุป

4. การคิดแบบนิรนัย (Deductive Thinking) เป็นการคิดแบบตรงกันข้ามกับการคิดแบบอุปนัย กล่าวคือ เริ่มต้นจากข้อสรุปหรือทฤษฎีก่อน

5. การคิดแบบไตร่ตรองหรือการคิดสะท้อน (Reflective Thinking) การคิดแบบนี้ก็คือ วิธีวิทยาศาสตร์ ซึ่งกำลังใช้กันอย่างแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน แต่ในวงการศึกษามักเรียกว่า วิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving Method) หรือวิธีการแห่งปัญญา (Method of Intelligence)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545: 91-92) ได้แบ่งประเภทของการคิด โดยนำเสนอ การคิดที่ควรมีการพัฒนาออกเป็น 10 ประเภท ดังนี้

1. การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เป็นความตั้งใจที่จะพิจารณา ตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยการไม่เห็นคล้อยตามข้อเสนออย่างง่าย ๆ แต่ตั้งคำถามท้าทายหรือโต้แย้งสมมติฐานและข้อสมมติที่อยู่เบื้องหลัง และพยายามเปิดแนวทางการคิดออกสู่ทางต่างๆ ที่แตกต่างจากข้อเสนอ นั้น เพื่อให้สามารถได้คำตอบที่สมเหตุสมผลมากกว่าข้อเสนอเดิม

2. การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) เป็นการจำแนกแจกแจงองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น

3. การคิดเชิงสังเคราะห์ (Synthesis-Type Thinking) เป็นความสามารถในการดึง องค์ประกอบต่างๆ มาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

4. การคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) เป็นการพิจารณาเทียบเคียง ความเหมือนและ/หรือความแตกต่างระหว่างสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจสามารถ อธิบายเรื่องนั้นได้อย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการคิด การแก้ปัญหา หรือการหาทางเลือก เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

5. การคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Thinking) เป็นความสามารถในการประสานข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดได้อย่างไม่ขัดแย้ง แล้วนำมาสร้างเป็นความคิดรวบยอดหรือกรอบความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น

6. การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นการขยายขอบเขตความคิดออกไปจากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่สู่ความคิดใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น

7. การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking) เป็นความสามารถในการนำสิ่งที่มีความรู้เดิมไปปรับใช้ประโยชน์ในบริบทใหม่ได้อย่างเหมาะสม โดยยังคงหลักการของสิ่งเดิมไว้

8. การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) เป็นความสามารถในการกำหนดแนวทางที่ดีที่สุดภายใต้เงื่อนไข ข้อจำกัดต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

9. การคิดเชิงบูรณาการ (Integrative Thinking) เป็นความสามารถในการเชื่อมโยงแนวคิดหรือองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าหาแกนหลักได้อย่างเหมาะสม เพื่ออธิบายให้เหตุผลสนับสนุนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

10. การคิดเชิงอนาคต (Futuristic Thinking) เป็นความสามารถในการคาดการณ์สิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

สุวิทย์ มูลคำ. (2548: 127-138) ได้แบ่งประเภทของการคิด โดยนำเสนอตามลักษณะกระบวนการคิดออกเป็น 12 ประเภท ดังนี้

1. การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ และหาความสัมพันธ์ของเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

2. การคิดเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาเปรียบเทียบในสองลักษณะ คือ การเทียบเคียงความเหมือนและ/หรือความแตกต่างระหว่างสิ่งหนึ่งกับสิ่งอื่นๆ โดยมีเกณฑ์การตัดสินและการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตอบสนองความต้องการที่กำหนดไว้

3. การคิดสังเคราะห์ (Synthesis-Type Thinking) หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อยต่างๆ ของวัตถุสิ่งของ หรือความคิดมาหลอมรวมหรือถักทอได้อย่างผสมผสานกลมกลืน จนกลายเป็นสิ่งใหม่ภายใต้โครงสร้างใหม่อย่างเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. การคิดวิพากษ์ (Critical Thinking) หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาประเมินและตัดสินสิ่งต่างๆ หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นที่มีข้อสงสัยหรือข้อโต้แย้งโดยการพยายามแสวงหาคำตอบที่มีความสมเหตุสมผล

5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) หมายถึง การคิดที่มีเหตุผลโดยผ่านการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีหลักเกณฑ์ มีหลักฐานที่เชื่อถือได้ เพื่อนำไปสู่การสรุปและตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดควรเลือกหรือสิ่งใดควรทำ

6. การคิดประยุกต์ (Applicative Thinking) หมายถึง ความสามารถทางสมองในการคิดเพื่อนำความรู้ในวิทยาการต่างๆ หรือวัตถุดิบของบางอย่างมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น

7. การคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Thinking) หมายถึง ความสามารถทางสมองในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลทั้งหมดที่เป็นองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างชัดเจน โดยมีการจัดระบบ จัดลำดับความสำคัญของข้อมูลเพื่อสร้างความคิดรวบยอดของสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น

8. การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) หมายถึง ความสามารถในการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดและมีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

9. การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving Thinking) หมายถึง ความสามารถทางสมองที่จะคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างพินิจพิเคราะห์ถึงสิ่งต่างๆ ที่เป็นปมประเด็นสำคัญที่ทำให้สภาวะความไม่สมดุลเกิดขึ้น โดยพยายามหาหนทางคลี่คลายขจัดปัดเป่าประเด็นสำคัญเหล่านั้นให้กลับเข้าสู่สภาวะสมดุลหรือสภาวะที่เราคาดหวัง

10. การคิดบูรณาการ (Integrative Thinking) หมายถึง ความสามารถทางสมองในการเชื่อมโยงหน่วยย่อยๆ ทั้งหลายที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเข้าด้วยกันกับเรื่องหลักได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน เป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์

11. การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) กระบวนการทางปัญญาที่สามารถขยายขอบเขตความคิดที่มีอยู่เดิม สู่ความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดเดิมและเป็นความคิดที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

12. การคิดอนาคต (Futuristic Thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการคิดฉายภาพเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในเวลาที่จะมาถึงข้างหน้า โดยใช้หลักการคาดการณ์ การทำนาย การพยากรณ์หรือการคาดคะเนที่สมเหตุสมผล

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอสามารถสรุปได้ว่า การคิดนั้นมีอยู่หลายประเภท ซึ่งผู้แบ่งได้แบ่งตามลำดับการคิดจากการคิดที่ซับซ้อนน้อยไปหาการคิดที่ซับซ้อนมาก ตามประโยชน์ของการนำไปใช้งานหรือตามความสนใจ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษา “การคิดเชิงกลยุทธ์” เท่านั้น

1.3 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการคิด

เมื่อกล่าวถึง “การคิด” จะพบว่ามีความหมายกว้างขวางมาก ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2544: 44-45) ได้จัดกรอบความคิดไว้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกหรือแสดงพฤติกรรมของการคิดอย่างชำนาญ ซึ่งแต่ละคนจะมีทักษะการคิดที่แตกต่างกัน ทักษะการคิดจึงประกอบไปด้วย การกระทำย่อยๆ ที่เป็นไปตามลำดับเพื่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมการคิดนั้นๆ เป็นการบ่งชี้พฤติกรรม การคิดไว้ค่อนข้างชัดเจน คำที่แสดงถึงทักษะการคิดได้แก่ การสังเกต การจำแนกการแยกแยะ การเปรียบเทียบ การตั้งคำถาม การแปลความหมาย การตีความ การขยายความ ฯลฯ คำเหล่านี้ มีความหมายของการคิดอยู่ในตัว หากสามารถทำได้อย่างชำนาญก็เกิดเป็นทักษะ

2. ลักษณะการคิด หมายถึง การคิดที่มีลักษณะพิเศษ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการคิดนั้นๆ ไม่บ่งชี้พฤติกรรมหรือการกระทำที่ชัดเจน ต้องอาศัยการแปลความและตีความไปถึง พฤติกรรมต่างๆ ที่เมื่อประกอบกันเป็นลำดับขั้นตอนก็จะช่วยให้เกิดเป็นลักษณะการคิดนั้นๆ คำที่แสดงถึงลักษณะการคิด ได้แก่ การคิดผัด – คิดถูก คิดใกล้ – คิดไกล คิดแคบ – คิดกว้าง คิดคล่อง คิดไว คิดละเอียดลออ ฯลฯ คำเหล่านี้ไม่ได้แสดงออกถึงพฤติกรรมหรือการกระทำโดยตรงแต่ ไม่สามารถแปลความไปถึงการกระทำบางอย่าง หรือหลายอย่างรวมกันเช่น คิดคล่องมีความหมายถึง พฤติกรรมการบอกความคิดได้จำนวนมากและในเวลาทีรวดเร็ว

3. กระบวนการคิด เป็นการดำเนินกิจกรรมการคิดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน หรือ เป็น กระบวนการ ในกระบวนการแต่ละขั้นตอนต้องอาศัยทักษะการคิด และลักษณะการคิด เป็นจำนวนมาก จึงจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการคิดนั้นๆ เช่น กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น กระบวนการเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ เฉพาะที่แตกต่างกัน และต้องอาศัยความสามารถทางการคิดต่างๆ หลายประการมาช่วยให้แต่ละขั้นตอน ของกระบวนการสัมฤทธิ์ผล เช่นกระบวนการแก้ปัญหา มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งใน ขณะที่กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างผลงานใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

จากกรอบความคิดดังกล่าว ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2544: 44 - 45) ได้สรุป องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการคิดสำคัญๆไว้ 6 ด้าน คือ

1. ข้อมูลหรือเนื้อหาที่ใช้ในการคิด (Contents for thinking) บุคคลไม่สามารถคิด โดยไม่มีเนื้อหาของการคิดได้ เพราะการคิดเป็นกระบวนการ ในการคิดจึงต้องมีการคิดอะไรควบคู่ ไปกับการคิดอย่างไร

2. คุณสมบัติที่เอื้ออำนวยในการคิด (Dispositions for thinking) ในการคิด พิจารณาเรื่องใดโดยอาศัยข้อมูลต่างๆ คุณสมบัติส่วนตัวบางประการมีผลต่อการคิดและคุณภาพ ของการคิด คุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิดที่นักคิด นักจิตวิทยา และนักการศึกษาเห็นพ้องกัน มีอยู่หลายประการ ได้แก่ ความเป็นผู้มีใจกว้าง ความเป็นธรรม ใฝ่รู้กระตือรือร้น ช่างวิเคราะห์ ผสมผสาน ขยัน กล้าเสี่ยง อดทน มีความมั่นใจในตนเองและมีมนุษยสัมพันธ์

3. ทักษะการคิด (Thinking skill) หมายถึง ความสามารถย่อยๆ ในการคิด ในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการคิดที่สลับซับซ้อน ทักษะการคิดแบ่งเป็น ประเภทใหญ่ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

3.1 ทักษะการคิดพื้นฐาน (Basic skills) คือ ทักษะการคิดที่เป็นพื้นฐานต่อการคิดในระดับที่สูงกว่าหรือซับซ้อนขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นทักษะการสื่อความหมายที่บุคคลจำเป็นต้องใช้ในการสื่อสารความคิดของตน

3.2 ทักษะการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิดทั่วไป (Core or general thinking skills) คือทักษะการคิดที่จำเป็นต้องใช้อยู่เสมอในการดำรงชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานของการคิดขั้นสูงที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งคนเราจำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการต่างๆ ตลอดจนใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

3.3 ทักษะการคิดขั้นสูง หรือทักษะการคิดที่ซับซ้อน (Higher order or more complexed thinking skills) คือ ทักษะการคิดที่มีขั้นตอนหลายขั้นตอน ต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมาย และทักษะการคิดที่เป็นแกนหลายๆ ทักษะในแต่ละขั้น ทักษะการคิดขั้นสูงจึงจะพัฒนาได้เมื่อเด็กได้พัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานจนมีความชำนาญพอสมควรแล้ว

4. ลักษณะการคิด เป็นการคิดที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะบางอย่างที่เป็นคุณสมบัติเด่นของการคิดนั้นๆ ซึ่งจุดมุ่งหมายหรือคุณสมบัติเด่นของการคิดนั้น มีลักษณะค่อนข้างนามธรรม ลักษณะการคิดที่เป็นหัวใจของการคิดคือ เป้าหมายของการคิด ไม่ว่าจะคิดเกี่ยวกับสิ่งใด การตั้งเป้าหมายของการคิดให้ถูกทางเป็นสิ่งสำคัญมาก ส่วนลักษณะการคิดระดับพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในทุกๆ ระดับ ได้แก่ การคิดคล่อง การคิดหลากหลาย การคิดละเอียดลออ การคิดให้ชัดเจน ซึ่งลักษณะการคิดทั้ง 4 แบบนี้ เป็นลักษณะการคิดเบื้องต้นที่จะนำไปใช้ในการคิดลักษณะอื่นๆ ที่มีความซับซ้อนขึ้น ส่วนวิธีการคิดแบบ การคิดกว้าง การคิดลึกซึ้ง การคิดไกล การคิดอย่างมีเหตุผล ถือว่าเป็นลักษณะการคิดระดับสูง

5. กระบวนการคิด (Thinking Process) เป็นการคิดที่จะต้องดำเนินการไปเป็นลำดับขั้นตอนที่จะช่วยให้การคิดนั้นประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการคิดนั้นๆ ซึ่งในแต่ละลำดับขั้นตอนอาจต้องอาศัยทักษะการคิด หรือลักษณะการคิดจำนวนมาก กระบวนการคิดที่สำคัญหลายกระบวนการ เช่น กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการคิดตัดสินใจ กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น

6. การควบคุมและประเมินการคิดของตน (Metacognition) หมายถึง การรู้ตัวถึงความคิดของตนเองในการทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการประเมินการคิดของตนเองและใช้ความรู้นั้นในการควบคุมหรือปรับการกระทำของตนเอง การคิดในลักษณะนี้มีผู้เรียกว่า การคิดอย่างมียุทธศาสตร์ (Strategic thinking) ซึ่งครอบคลุมการวางแผน การควบคุม การกำกับ การกระทำของตนเอง การตรวจสอบความก้าวหน้าและการประเมินผล

ดังนั้น สรุปได้ว่าในการคิดเรื่องใดก็ตาม มิติการคิดทั้ง 6 นี้ จะปรากฏขึ้นในกระบวนการคิดนั้น ซึ่งหากเกิดขึ้นอย่างครบถ้วนและมีคุณภาพแล้ว จะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดให้ดีขึ้น และส่งผลให้การคิดนั้นมีคุณภาพตามไปด้วย

1.4 การวัดความสามารถในการคิด

ทิตนา แชมมณี และคณะ (2544: 169-174) ได้กล่าวถึงการวัดความสามารถในการคิดว่ามีหลากหลายวิธี แต่ถ้าวัดพิจารณาถึงรูปแบบและแนวทางของการวัดความสามารถในการคิดทั้งในอดีตและปัจจุบัน จะจำแนกประเภทของการวัดออกเป็น 2 แนวทางสำคัญ ดังนี้

1. แนวทางของนักวัดกลุ่มจิตมิติ (Psychometric) แนวทางการวัดจิตมิตินี้เป็นของกลุ่มนักวัดทางการศึกษาและจิตวิทยา ที่พยายามศึกษาและวัดคุณลักษณะภายในของมนุษย์เป็นเวลามากเกือบศตวรรษ เริ่มจากการศึกษาและวัดเชาว์ปัญญา (Intelligence) และศึกษาโครงสร้างทางสมองของมนุษย์ ด้วยความเชื่อว่ามีลักษณะเป็นองค์ประกอบและมีระดับความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละคน ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามมาตรฐาน ต่อมาได้ขยายแนวคิดของการวัดความสามารถทางสมองไปสู่การวัดผลสัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ ความถนัดและความสามารถในการในด้านต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการคิด

การวัดความสามารถในการคิดตามแนวทางนักวัดกลุ่มจิตมิติได้มีการพัฒนาแบบสอบถามกันอย่างหลากหลาย แต่ในที่นี้ขอเสนอการวัดความสามารถในการคิดเป็น 2 ลักษณะคือแบบสอบถามที่ใช้สำหรับวัดความสามารถในการคิด ซึ่งมีผู้สร้างไว้แล้วกับแบบสอบถามวัดความสามารถในการคิดที่สามารถสร้างขึ้นใช้เอง

1.1 แบบสอบถามที่ใช้สำหรับวัดความสามารถในการคิด เป็นแบบมาตรฐานที่มีผู้สร้างไว้แล้ว สำหรับใช้วัดความสามารถในการคิด ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ แบบสอบถามการคิดทั่วไป และแบบสอบถามการคิดเฉพาะด้าน

1.2 การสร้างแบบวัดการคิดขึ้นใช้เอง ถ้าแบบสอบถามสำหรับการคิดที่มีใช้อยู่ทั่วไปไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการวัดจะต้องสร้างแบบวัดการคิดใช้เอง เพื่อให้มีความเหมาะสมกับความต้องการในการวัด โดยมีหลักการดังนี้

1.2.1 หลักการสร้างแบบวัดความสามารถทางการคิด การวัดความสามารถทางการคิดของบุคคล ผู้สร้างเครื่องมือจะต้องมีความรอบรู้ในแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดเพื่อนำมาเป็นกรอบหรือโครงสร้างของการคิด เมื่อมีการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของโครงสร้างหรือองค์ประกอบการคิดแล้ว จะทำให้ได้ตัวชี้วัดหรือลักษณะพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงโครงสร้าง / องค์ประกอบของการคิดจากนั้นจึงเขียนข้อความ

1.2.2 ขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดความสามารถในการคิด มีขั้นตอนดังนี้

- 1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการวัด
- 2) กำหนดกรอบของการวัดและนิยามเชิงปฏิบัติการ
- 3) สร้างผังข้อสอบ
- 4) เขียนข้อสอบ
- 5) นำแบบวัดไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง หรือกลุ่มใกล้เคียง
- 6) นำการตอบมาวิเคราะห์คุณภาพ

7) นำแบบวัดไปใช้จริง

2. แนวทางการวัดจากการปฏิบัติจริง (Authentic Performance Measurement)

แนวทางการวัดนี้เป็นทางเลือกใหม่ที่เสนอโดยกลุ่มนักวัดการเรียนรู้ในบริบทที่เป็นธรรมชาติ โดยการเน้นการวัดจากการปฏิบัติในชีวิตจริงหรือคล้ายจริง ที่มีคุณค่าต่อตัวผู้ปฏิบัติ มิติของการวัดครอบคลุมทักษะการคิดซับซ้อนในการปฏิบัติงาน ความร่วมมือในการแก้ปัญหา และการประเมินตนเอง เทคนิคการวัดใช้การสังเกตสภาพงานที่ปฏิบัติ จากการเขียนเรียงความ การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เหมือนโลกแห่งความเป็นจริง และการรวบรวมงานในแฟ้มรวมผลงานเด่น (Portfolio)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการวัดความสามารถในการคิด สามารถทำได้หลายวิธี แต่ถ้าพิจารณาถึงรูปแบบและแนวทางของการวัดความสามารถในการคิดจะจำแนกออกเป็น 2 แนวทางคือ แนวทางของนักวัดกลุ่มจิตมิติและแนวทางของการวัดจากการปฏิบัติจริง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดวัดความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ โดยวัดจากคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ตามแนวคิดของ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ โดยใช้แบบวัดชนิดสถานการณ์ ทุกสถานการณ์ประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ด้าน และเป็นแบบให้เลือกตอบ 3 ตัวเลือก โดยมีการตรวจให้คะแนนเป็น 3 ระดับ คือ 3, 2 และ 1 คะแนน

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking)

2.1 ความหมายของการคิดเชิงกลยุทธ์

ทิตนา แคมมณี และคณะ (2540: 47) กล่าวว่า การคิดอย่างมียุทธศาสตร์ หรือ Strategic Thinking หมายถึง การรู้ตัวถึงความคิดของตนเองในการกระทำอะไร อย่างใดอย่างหนึ่งหรือ การประเมินการคิดของตนเอง และใช้ความรู้นั้นในการควบคุมหรือปรับการกระทำของตนเองซึ่งครอบคลุมการวางแผน การควบคุมกำกับกับการกระทำของตนเอง การตรวจสอบความก้าวหน้าและการประเมินผล

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 22) กล่าวว่า การคิดเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดแนวทางที่ดีที่สุด ภายใต้สภาวะต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

นคร จันทศร (2547: online) กล่าวว่า การคิดเชิงกลยุทธ์ คือ การคิดให้ไปถึงที่ไหนสักที่ไม่ใช่คิดเรื่อยเปื่อยหรือคิดอย่างเลื่อนลอย เพราะถ้าคิดอย่างเลื่อนลอยก็จะนำไปสู่การทำแผนปฏิบัติการที่เลื่อนลอย

สุวิทย์ มูลคำ (2548: 11) กล่าวว่า การคิดเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุด และมีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ภายใต้สภาวะการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2548: 30) กล่าวว่า ความคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) หมายถึง ระบบคิดที่จะทำให้มีความสามารถในการพัฒนาและใช้กลยุทธ์ไปสู่ความสำเร็จ

พงษ์พิพัฒน์ ชุ่มสีดา (2549: online) กล่าวว่า ความคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) หมายถึง ความสามารถในการกำหนดแนวทางที่ดีที่สุดภายใต้เงื่อนไขข้อกำหนดต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการออกไปในมุมมองที่เป็นรูปธรรมอย่างเฉพาะเจาะจง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การคิดเชิงกลยุทธ์ หมายถึงความสามารถในการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุด มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

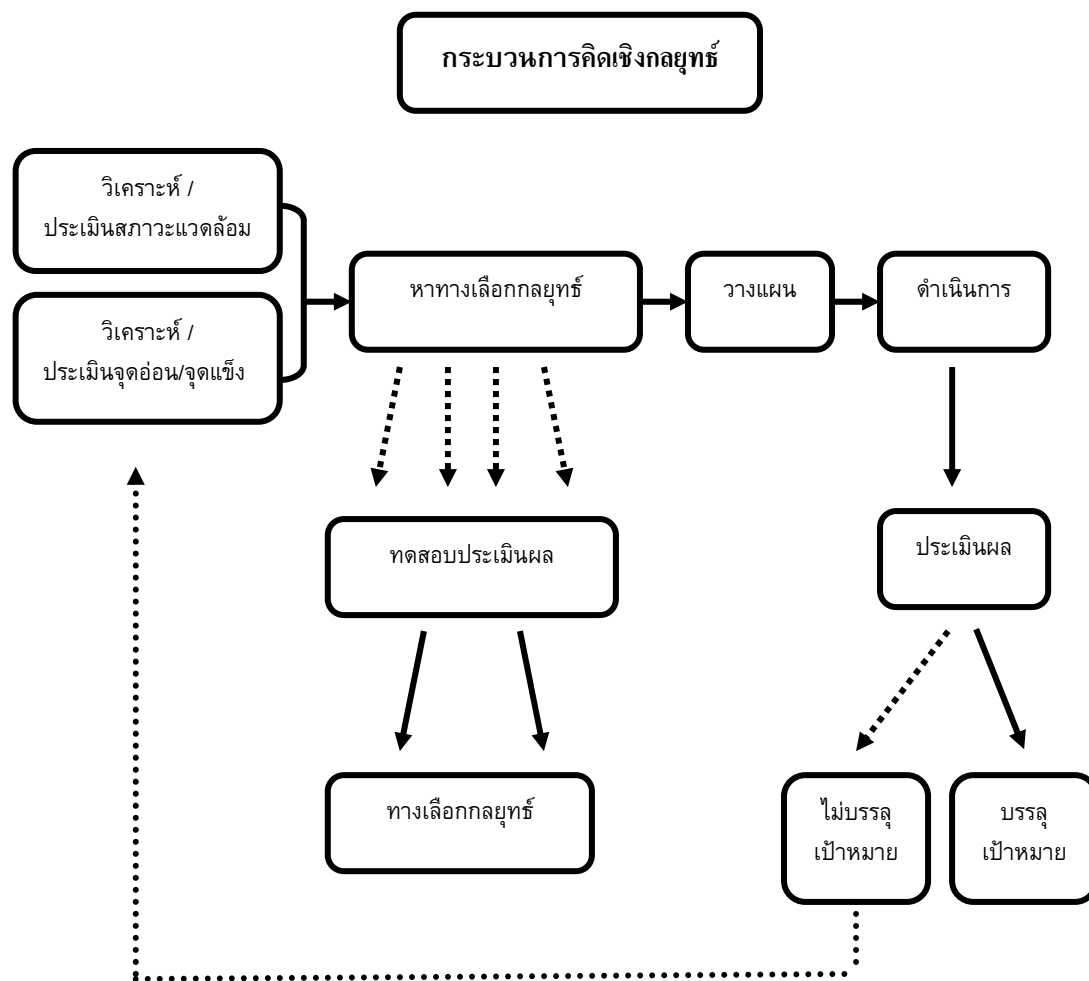
2.2 กระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 22) ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์ไว้ดังนี้

การคิดเชิงกลยุทธ์มีลักษณะเป็นกระบวนการความคิด เกิดขึ้นเมื่อมีเป้าหมายบางอย่างที่ต้องการทำให้สำเร็จ เช่น ชนะการแข่งขัน ทำให้ปัญหาหมดไป ได้รับสิ่งที่ต้องการ เป็นต้น การจะบรรลุเป้าหมายต้องมีการกำหนดทางเลือกที่คิดว่ามีโอกาสประสบความสำเร็จมากที่สุดโดยประเมินกำลังความสามารถของตนเอง ประเมินสภาพแวดล้อม รวมทั้งต้องสามารถคาดการณ์อนาคตที่อาจเกิดขึ้นแล้วจึงกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ที่คิดว่ามีโอกาสประสบความสำเร็จมากที่สุด เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่วางไว้

การจะดำเนินกลยุทธ์จะต้องทำด้วยความเข้าใจโลกแห่งความเป็นจริงที่มีความไม่แน่นอน ผสมผสานอยู่ ดังนั้นเมื่อกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ได้แล้ว จึงยังไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงในภาคปฏิบัติ แต่จะต้องมีการทดสอบผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ จากนั้นจึงเลือกทางเลือกกลยุทธ์ที่คิดว่าควบคุมได้มากที่สุด และคิดเผื่อไว้สำหรับการรับมือสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ขณะเดียวกัน เมื่อนำออกปฏิบัติจะต้องมีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถรับมือกรณีมีสิ่งที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้น

การคิดเชิงกลยุทธ์จึงมีลักษณะยืดหยุ่น ไม่ตายตัว แต่พลิกแพลงโอนอ่อนไปตามสถานการณ์ที่แตกต่างกัน การเตรียมความพร้อมจะช่วยให้เราสามารถปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว โดยยังคงพยายามที่จะยึดแนวทางสู่เป้าหมายสูงสุดไว้ ทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากกว่าคนที่ปราศจากการคิดเชิงกลยุทธ์

ภาพประกอบ 2 กระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์

ที่มา : เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). การคิดเชิงกลยุทธ์. หน้า 22

สุวิทย์ มูลคำ (2548: 19 - 41) อธิบายขั้นตอนกระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์ไว้ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย

การกำหนดเป้าหมายสำหรับการคิดเชิงกลยุทธ์ อาจมีได้ 2 ลักษณะคือ

1.1 การกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา จะเกิดขึ้นเมื่อเจอปัญหาและมีความต้องการจะแก้ปัญหานั้นๆ

1.2 การกำหนดเป้าหมายตามความต้องการ จะเกิดขึ้นเมื่อต้องการจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความสำเร็จ

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมที่มีบทบาทต่อการดำเนินงานมี 2 ประเภทคือ สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก

2.1 สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) เป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่แสดงถึงจุดแข็งและจุดอ่อนสำหรับนำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน หากสามารถบริหารจุดแข็งจุดอ่อนได้ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ปัจจัยภายในจะมีความสำคัญมากกว่าปัจจัยภายนอก

จุดแข็ง (Strength) หมายถึง ปัจจัยหลักของสภาพแวดล้อมภายใน เป็นข้อดีหรือข้อเด่นที่จะส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จ

จุดอ่อน (Weakness) หมายถึง ปัจจัยหลักของสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นข้อด้อย ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการทำงาน

2.2 สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เป็นปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ และมีความสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ที่ต้องนำมาพิจารณา และเนื่องจากสภาพแวดล้อมภายนอกนั้นมีขอบเขตกว้างขวางและอยู่นอกเหนือจากการควบคุม ซึ่งจะส่งผลทั้งในทางบวก เรียกว่าโอกาส และในทางลบเรียกว่า อุปสรรค

โอกาส (Opportunity) หมายถึง ปัจจัยหลักของสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้ออำนวยหรือสนับสนุนให้การทำงานประสบความสำเร็จ

อุปสรรค (Threat) หมายถึง ปัจจัยหลักของสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นภัยคุกคามหรือข้อจำกัดที่ทำให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จ

3. การประเมินสถานการณ์

การประเมินสถานการณ์ เป็นกระบวนการประมวลผล สรุปเนื้อหาที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ในลักษณะการสังเคราะห์เพื่อตอบคำถามสำคัญว่า

- ปัจจุบันเราอยู่ตรงไหน
- สถานภาพของเราที่เป็นอยู่ขณะนี้เป็นที่พึงประสงค์มากน้อยเพียงใด
- สมรรถนะที่เราเป็นอยู่ขณะนี้เกิดจากอิทธิพลของปัจจัยภายในหรือภายนอกมากกว่ากัน

4. กำหนดกลยุทธ์

กลยุทธ์ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของบุคคล โดยกลยุทธ์ของบุคคลจะถูกกำหนดขึ้นตามลักษณะพื้นฐานของบุคคล และกลยุทธ์ที่ดีต้องพัฒนาจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้องกับบุคคล

5. การเลือกกลยุทธ์

ทางเลือกกลยุทธ์ที่กำหนดไว้หลายๆทาง จะต้องถูกนำมาวิเคราะห์ เพื่อประเมินความเหมาะสมที่จะกลยุทธ์ เป็นการประเมินข้อดีข้อเสีย ผลประโยชน์ เงื่อนไขและข้อจำกัด ในการใช้กลยุทธ์ โดยการวิเคราะห์เพื่อประเมินหรือคาดการณ์ผลกระทบว่า หากนำกลยุทธ์นี้ไปใช้ในการดำเนินงานจริงๆ จะให้ผลอย่างไร จากนั้นก็เรียงลำดับผลการวิเคราะห์ทางเลือกจากกลยุทธ์ที่เอื้อประโยชน์สูงสุด ไปสู่กลยุทธ์ที่เอื้อประโยชน์น้อยที่สุดตามลำดับ ฉะนั้น การเลือกกลยุทธ์ที่ดีที่สุดมาใช้ในการวางแผนปฏิบัติการ จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น

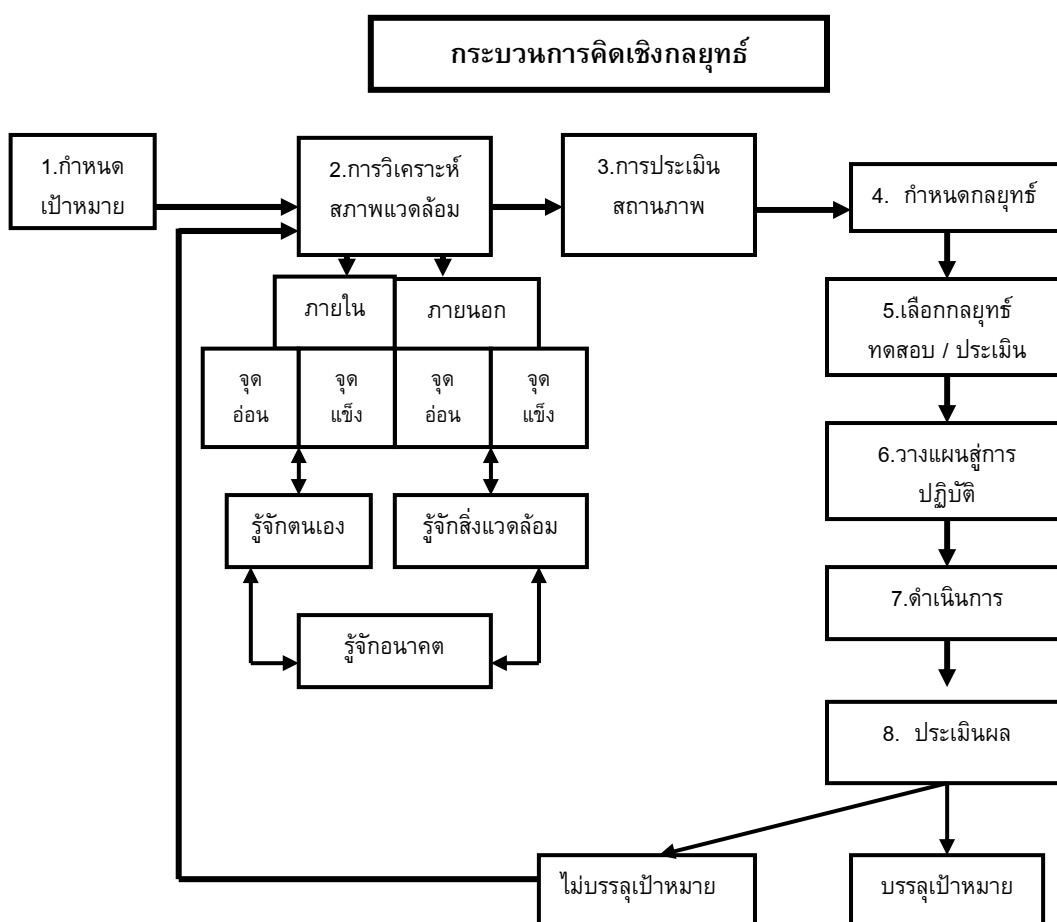
6. การวางแผนสู่การปฏิบัติ

หลังจากพิจารณาเลือกกลยุทธ์ที่ดีที่สุดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติแล้ว จะต้องวางแผนปฏิบัติ การวางแผนเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนลงมือปฏิบัติจริง การวางแผนจึงสามารถตอบคำถามที่ว่า จะไปสู่เป้าหมายนั้นได้อย่างไร จะต้องทำอะไร ทำเมื่อไร ทำอย่างไร ทำสิ่งใดก่อน-หลัง และใช้เวลานานเท่าใด

7. การดำเนินการ

หลังจากการวางแผนแล้วก็เป็นดำเนินการตามแผน สิ่งสำคัญที่จะต้องตระหนักคือ ต้องพยายามทำตามแผนที่วางไว้ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างประหยัดให้เกิดความคุ้มค่า ในขณะเดียวกัน แผนที่วางไว้ก็พร้อมที่จะยืดหยุ่นและสามารถปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในขณะนั้นได้ด้วย

8. การประเมินผล เป็นการนำเอาผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติมาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อทำการวิเคราะห์และสรุปว่าผลงานที่เกิดขึ้นนั้นได้ผลตามจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ซึ่งหากไม่บรรลุเป้าหมายก็ต้องกลับสู่การเริ่มต้นกระบวนการใหม่

ภาพประกอบ 3 กระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์

ที่มา : สุวิทย์ มูลคำ. (2548). กลยุทธ์...การสอนคิดเชิงกลยุทธ์. หน้า 41

จะเห็นว่ากระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปกำหนดทางเลือกที่คิดว่ามีโอกาสประสบความสำเร็จมากที่สุดโดยประเมินกำลังความสามารถของตนเอง ประเมินสภาพแวดล้อม รวมทั้งสามารถคาดการณ์อนาคตที่อาจเกิดขึ้น แล้วจึงกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ที่คิดว่ามีโอกาสประสบความสำเร็จมากที่สุด และยังสามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงหรือพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.3 ประโยชน์ของการคิดเชิงกลยุทธ์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 61–85) กล่าวถึงประโยชน์ของการคิดเชิงกลยุทธ์ดังนี้

1. การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยฉุดจากความผันผูละโลกความจริง ในความเป็นจริงการลอกเลียนความสำเร็จของคนอื่นและเอาสิ่งนั้นมาเป็นเหมือนความผันผูละโลกของตัวเอง นับว่าเป็นความคิดที่จะนำไปสู่ความล้มเหลวได้ง่าย หากไม่ได้คิดเชิงกลยุทธ์ในมุมมองของการประเมินตนเองก่อนว่าสิ่งนั้นเหมาะสมกับความถนัดของตนเองหรือไม่ นักคิดเชิงกลยุทธ์จึงไม่ใช่ผู้ที่เดินตามรอยความสำเร็จของคนอื่น แต่ต้องประเมินสถานะของตนเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความพร้อม จุดแข็ง - จุดอ่อน โอกาสความสำเร็จหรือล้มเหลว

2. การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยปลดปล่อยจากการยึดติดความสำเร็จในอดีต คนบางคนที่เคยทำบางอย่างประสบความสำเร็จมักจะมั่นใจความสำเร็จนั้น และคิดว่าจะสามารถดำรงความสำเร็จต่อไปได้เรื่อยๆ ไม่จำเป็นต้องมีการปรับตัว จึงทำให้ไม่ได้ตรวจสอบหรือตระหนักถึงบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนไปไม่เหมือนเดิม ทำให้ต้องเผชิญหน้ากับสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อความสำเร็จเช่นที่ผ่านมา และยอมประสบความสำเร็จล้มเหลวในที่สุด หากไม่ปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นนักคิดเชิงกลยุทธ์ที่ชาญฉลาดจะไม่ปรับตัวเพียงเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่จะมาถึง แต่จะปรับตัวก่อนหน้านั้นทันทีที่มั่นใจว่าปัจจัยแวดล้อมจะไม่เหมือนเดิม โดยพยายามฉวยโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะมาถึง

3. การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยไม่ให้หลงไปกับผลประโยชน์ระยะสั้น คนจำนวนไม่น้อยมักจะมีแนวโน้มเห็นแก่ประโยชน์เฉพาะหน้า เห็นแก่ประโยชน์ที่ได้มาโดยง่าย หวังผลประโยชน์ระยะสั้นมากกว่าที่จะคิดถึงผลได้ - ผลเสีย ในระยะยาวก่อนตัดสินใจ ไม่ได้วิเคราะห์สถานการณ์คาดคะเนสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต จึงทำให้ต้องพบกับสิ่งที่คาดไม่ถึง แต่นักคิดเชิงกลยุทธ์จะไม่เห็นแก่ประโยชน์เฉพาะหน้า จะคำนึงถึงผลสำเร็จในระยะยาว โดยการประเมินผลลัพธ์ของการตัดสินใจแต่ละครั้งว่า นำไปสู่เป้าหมายหรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ ในระยะยาวที่จะตัดสินใจเช่นนั้น

4. การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยควบคุม “ตัวเรา” ให้ไปถึงเป้าหมาย คนเรามักมีเป้าหมายชีวิตที่ดี อยากประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ ของชีวิต แต่เป้าหมายดังกล่าวสำหรับคนที่ขาดการคิดเชิงกลยุทธ์จะประสบความสำเร็จได้ง่าย เพราะพ่ายแพ้ต่อการทำสิ่งต่างๆตามใจตนเอง โดยมิได้พิจารณาว่าสิ่งนั้นสนับสนุนสู่เป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ ตรงข้ามกับคนที่รู้จักการคิดเชิงกลยุทธ์ที่จะสามารถควบคุมตนเอง และผลักดันตนเองให้มุ่งมั่นทำให้เป้าหมายนั้นสำเร็จ

5. การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยให้เราตระหนักถึงผลได้ - ผลเสียของการตัดสินใจ การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยให้รอบคอบในการตัดสินใจ เพราะตระหนักเสมอว่าการตัดสินใจผิดพลาดเพียงก้าวเดียวอาจส่งผลเสียที่ไม่มีวันกู้กลับคืนได้ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาประเมินปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ พยายามหาทางเลือกที่คิดว่าตนเองสามารถควบคุมไปสู่เป้าหมายได้โดยมีการตรวจสอบทางเลือก การคาดการณ์ผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น และคาดการณ์ความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้น กระบวนการก่อนตัดสินใจจึงต้องคิดแล้วคิดอีก ทบทวนแล้วทบทวนอีก จนมั่นใจว่ามีโอกาสผิดพลาดน้อยที่สุด ไม่เพียงเท่านั้นในขณะที่ยังดำเนินการต้องตรวจสอบสภาพแวดล้อมอยู่เสมอ หากมีสัญญาณแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น ก็พร้อมปรับแนวทางกลยุทธ์ให้เหมาะสม

6. การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยสร้าง “แนวทางปฏิบัติ” ให้เป้าหมายนั้นเป็นจริง การคิดเชิงกลยุทธ์มีส่วนสำคัญในการช่วยวางแผนสำหรับการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งแผนระยะยาว แผนระยะกลางและแผนระยะสั้น หากสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจนได้ ย่อมสามารถกำหนดแผนการทำงานที่เป็นรูปธรรมได้ง่ายขึ้นตามมามากมาย อันเป็นเหตุให้มีความเป็นไปได้สูงในการบรรลุสัมฤทธิ์ผล

7. การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยให้มองเห็นทางออกที่หลากหลาย การคิดเชิงกลยุทธ์ จะให้น้ำหนักในเรื่องของการประเมินทางเลือก การคาดการณ์ผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ไม่ด่วนตัดสินใจ มีการพยายามหาทางเลือกที่มากกว่าหนึ่งทาง แล้วนำมาเปรียบเทียบทำให้เห็นผลดีผลเสียของแต่ละทางเลือก ช่วยให้สามารถเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ท่ามกลางทางเลือกที่มีอยู่ได้

8. การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยพัฒนาทักษะการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยให้เกิดความตระหนักในความไม่แน่นอนของอนาคตที่อาจเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดขึ้นได้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นโอกาสหรืออุปสรรคต่อเป้าหมายที่เรากำลังดำเนินไป

9. การคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ “ปรับตัวได้” ภายใต้แรงกดดันจากสภาพแวดล้อม เนื่องจากการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว อันได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ ชุมชน สิ่งแวดล้อม นโยบายการศึกษา การพัฒนาที่รวดเร็วของเทคโนโลยี ค่านิยมและวัฒนธรรมในสังคม ฯลฯ เมื่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ส่งผลกระทบเปลี่ยนแปลงไป แนวทางการทำงานจะต้องถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องด้วย และถ้าเป็นไปได้ควรที่จะปรับเปลี่ยนให้ไปไกลกว่าการเป็นผู้ตามการเปลี่ยนแปลง หรือทำให้มีความก้าวหน้าล้ำหน้าการเปลี่ยนแปลงด้วย ดังนั้นถ้าไม่คิดวางแผนกลยุทธ์ในระยะยาว ก็จะไม่สามารถพัฒนาแนวทางการทำงานให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ทัน จะทำได้เพียงเลียนแบบและตามอย่างผู้อื่นตลอดเวลา การคิดเชิงกลยุทธ์จึงช่วยให้มองเห็นอนาคตที่กำลังจะเป็นไปได้อย่างชัดเจน และช่วยให้มองเห็นจุดอ่อน / จุดแข็งของตนเอง มองเห็นอุปสรรคและโอกาสของความสำเร็จภายใต้สภาพแวดล้อมอนาคตที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้น ทำให้เตรียมพร้อมในการปรับตัวและสามารถยืนหยัดอยู่ได้ภายใต้สภาวะแปรปรวนได้อย่างมั่นคง

สุวิทย์ มูลคำ (2548: 15) กล่าวว่า การคิดเชิงกลยุทธ์มีประโยชน์ดังนี้

1. ช่วยให้เรามองเห็นภาพอนาคตได้ชัดเจนขึ้น
2. ช่วยให้เรามองเห็นจุดอ่อน / จุดแข็งของตนเองและคู่แข่ง
3. ช่วยให้เราเห็นอุปสรรคและโอกาสของความสำเร็จของงาน
4. ช่วยให้เราเห็นทางออกที่หลากหลาย
5. ช่วยให้เราเห็นแนวทางปฏิบัติให้เป้าหมายนั้นเป็นจริง
6. ช่วยควบคุมตัวเราให้ไปถึงเป้าหมาย
7. ช่วยให้เราตระหนักถึงผลได้ผลเสียของการตัดสินใจ
8. ช่วยพัฒนาทักษะการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ
9. ช่วยให้เราปรับตัวได้ภายใต้แรงกดดันจากสภาพแวดล้อม
10. ช่วยไม่ให้หลงไปกับผลประโยชน์ระยะสั้น
11. ช่วยปลดปล่อยความคิดที่ติดขัดกับความสำเร็จในอดีต
12. ช่วยสร้างความได้เปรียบในสถานการณ์ต่างๆ

สรุปได้ว่า การคิดเชิงกลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวันและจำเป็นสำหรับบุคคลในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเพื่อพัฒนาความคิดของเยาวชนครูจึงจำเป็นต้องปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการคิดและมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำวิธีการคิดมาปรับใช้กับสถานการณ์ที่หลากหลายได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ช่วยให้เราเห็นจุดอ่อน / จุดแข็งของตนเอง มองเห็นอุปสรรคและโอกาสของความสำเร็จ พร้อมทั้งสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อหาทางป้องกันหรือแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

3.1 ความหมายของนักคิดเชิงกลยุทธ์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 282) กล่าวว่า นักคิดเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ผู้ที่ปรารถนาชัยชนะและความสำเร็จ

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2548: 31) กล่าวว่า นักคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinker) เปรียบเสมือนผู้ที่ทันต่อเกมการแข่งขันและมักจะอยู่หน้าคู่แข่งหลายสิบหลายร้อยก้าวเสมอ

สุวิทย์ มูลคำ (2548: 16) กล่าวว่า นักคิดเชิงกลยุทธ์หมายถึง ผู้ที่คิดอย่างรู้เท่าทันกับสถานการณ์ มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงทั้งรุกและรับ เพื่อบรรลุเป้าหมายให้ได้

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า นักคิดเชิงกลยุทธ์หมายถึง ลักษณะของนักเรียนที่มีความสามารถในการกำหนดวิธีการศึกษาหาความรู้ที่ดีที่สุด มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

3.2 คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 90 - 91) กล่าวถึงลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ว่า ประกอบด้วยความสามารถในเรื่องต่างๆ เหล่านี้

1. ความสามารถในการคิดอย่างเป็นกระบวนการ
 - มีเป้าหมายที่ชัดเจน มุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหา หรือทำให้สิ่งที่ต้องการเกิดขึ้นจริง
 - คิดอย่างรอบคอบตั้งแต่ต้นจนจบ เริ่มตั้งแต่ก่อนลงมือดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ จนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินการบรรลุเป้าหมาย
 - มีการจัดลำดับความคิดอย่างเป็นขั้นตอน
2. ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินสถานะ
 - วิเคราะห์และประเมินจุดอ่อน / จุดแข็งของตนเองและคู่แข่ง
 - วิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อม สถานการณ์ปัจจุบัน
 - คาดการณ์อนาคต
3. ความสามารถในการกำหนดแนวทาง
 - ความสามารถในการหาแนวทางที่หลากหลาย
 - ความสามารถในการกำหนดขอบเขตของปัญหา
 - ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายที่มากกว่าหนึ่งเป้าหมาย
4. ความสามารถในการตัดสินใจ
 - ความสามารถในการประเมินทางเลือก
 - ความสามารถในการคาดการณ์ผลลัพธ์
5. ความสามารถในการวางแผน
 - การจัดลำดับชั้นความสำคัญในการดำเนินการ
 - การรู้จักหวัะและโอกาส รู้ว่าเวลาใด ที่ใด ควรทำอะไร
 - การทดสอบแผนในสนามความคิด
 - การเตรียมแผนสำรองล่วงหน้า หากเกิดสถานการณ์ที่แตกต่าง
6. ความสามารถในการดำเนินการ
 - มั่นใจในการควบคุมตนเองสู่เป้าหมาย
 - มั่นใจในการควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
 - คาดการณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นก่อนตัดสินใจเสมอ
 - คาดหวังผลปลายทางมากกว่าผลเฉพาะหน้า
7. ความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์เฉพาะหน้า
 - ประเมินสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งในสถานะปัจจุบันและการคาดคะเนอนาคต
 - ยืดหยุ่นพลิกแพลงตามสถานการณ์
 - เตรียมความพร้อมอยู่เสมอเพื่อรอจังหวะและโอกาส

- คาดการณ์อันตรายและเตรียมการป้องกัน

จากการนำเสนอเกี่ยวกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ สรุปได้ว่า นักคิดเชิงกลยุทธ์คือบุคคลที่มีความสามารถในด้านต่างๆ ได้แก่ ความสามารถในการคิดอย่างเป็นกระบวนการ ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินสถานะ ความสามารถในการกำหนดแนวทาง ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการวางแผน ความสามารถในการดำเนินการและความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์เฉพาะหน้า ซึ่งถ้าหากนักเรียนได้รับการฝึกฝนให้มีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ก็จะทำให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักวางแผน คิดไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบ คาดการณ์หรือเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและดีที่สุด

3.3 การพัฒนานิสัยนักคิดเชิงกลยุทธ์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 281 - 303) กล่าวว่า ผู้ที่ปรารถนาจะเป็นนักคิดเชิงกลยุทธ์ ต้องเริ่มจากการพัฒนานิสัยมุ่งความสำเร็จและความคิดที่ยืดหยุ่น เพื่อให้พร้อมเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งการเดินทางสู่ความสำเร็จนั้นเริ่มต้นด้วยความต้องการความตั้งใจ และสุดท้ายคือการตั้งเป้าหมายเพื่อให้มองเห็นภาพความสำเร็จนั้นในจินตนาการได้

ดังนั้น นักคิดเชิงกลยุทธ์จึงไม่ใช่คนฝันเฟื่องที่มีความต้องการหรือความตั้งใจเท่านั้นแต่เป็นคนที่มีความฝันอย่างมีเป้าหมาย มีภาพแจ่มชัดในจินตนาการ และมีพลังผลักดัน หาวีรย์ดำเนินการสู่เป้าหมายนั้น ซึ่งการพัฒนานิสัยนักคิดเชิงกลยุทธ์มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จับจ้องมองไปที่เป้าหมายในอนาคต ความสำเร็จของนักคิดเชิงกลยุทธ์ต้องเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ทั้งเป้าหมายในระยะสั้นและเป้าหมายในระยะยาว เพราะเป้าหมายเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่ การวางแผน และการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นจากนั้น สายตาต้องจ้องจับอยู่ที่เป้าหมายในอนาคตด้วย สิ่งที่ดีที่สุดในใจลงมือทำจะต้องสอดคล้องกันและนำไปสู่เป้าหมาย การจดจ่ออยู่กับอนาคตช่วยให้เราเลือกทำเฉพาะสิ่งที่ควรทำช่วยจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมต่างๆ ช่วยให้เรารู้ว่าการใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น เวลางบประมาณ แรงกาย แรงสมอง ฯลฯ อย่างเป็นจริงจะบรรลุเป้าหมาย

2. ทำทนายตัวเองให้กล้าคิดแม้มีอุปสรรค เมื่อพบปัญหา นักคิดเชิงกลยุทธ์ จะไม่ใช่คนที่พูดว่า “ทำไม่ได้” โดยที่ยังไม่ได้ทดลองทำอะไรก่อน แต่จะนำปัญหานั้นมาใคร่ครวญดู โดยตระหนักว่า การไม่กล้าคิดเกี่ยวกับปัญหาเป็นเหมือนกำแพงปิดกั้นไม่ให้แก้ปัญหาที่เราสามารถแก้ไขได้ ดังนั้น ควรระลึกเสมอว่าเมื่อต้องทำสิ่งที่ยาก สิ่งที่ไม่คุ้นเคยเราต้องไม่หวั่นเกรงหรือปฏิเสธก่อน แต่ต้องฝึกขยายความกล้าของเราออกไป ต้องเชื่อมั่นในความสามารถในการคิด การใช้เหตุผลโดยตระหนักว่า สมองมีศักยภาพในการหาทางเลือกกลยุทธ์ที่ดีให้กับเราในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจเรื่องต่างๆ

3. คิดแง่บวก พลิกอุปสรรคเป็นโอกาส คนที่คิดเป็นและมีทัศนคติแง่บวกต่อปัญหา จะสามารถพลิกผันปัญหานั้นให้เป็นโอกาสในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่แก้ไขปัญหได้ดีกว่าเดิม การเปลี่ยนปัญหาเป็นโอกาสท้าทายให้เราคิดสิ่งใหม่ๆ

4. อย่าด่วนตัดสินใจเมื่อเห็นผลประโยชน์เฉพาะหน้า โดยต้องเรียนรู้ที่จะอดทน รอจังหวะเวลาที่ดีที่สุด

5. รู้จักใช้ “ข้อมูล” ความ “ความรู้” คู่ “ปัญญา” การคิดเชิงกลยุทธ์จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ข้อมูล ความรู้ความเข้าใจ และปัญญา เกี่ยวกับเรื่องนั้น รวมทั้งบริบทที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลจะช่วยให้สามารถประเมินตนเอง ประเมินฝ่ายตรงข้าม ประเมินสภาพแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและคาดคะเนอนาคตได้อย่างแม่นยำมากขึ้น ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะคิด จะช่วยให้เกิดความคล่องตัวและยืดหยุ่นในการประเมินสถานการณ์ การคาดการณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ความแม่นยำในการตัดสินใจ ส่วนปัญญาจะช่วยให้สามารถประยุกต์ความรู้ได้ถูกที่ถูกเวลา ช่วยให้เราจับจังหวะและโอกาสในการดำเนินการ ช่วยให้รู้ว่าเมื่อไรควรเป็นฝ่ายรุก เมื่อไรควรเป็นฝ่ายรับ เมื่อไรควรหลบหลีก ดังนั้น นักคิดเชิงกลยุทธ์จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล ความรู้ และความมีปัญญาในเรื่องนั้นเป็นหลัก

6. ตื่นตัวเสมอ... พร้อมตลอดเวลา นักคิดเชิงกลยุทธ์จะต้องเตรียมตัวให้พร้อมหรือตื่นตัวตลอดเวลา ต้องประเมินสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง คัดคาดการณ์ล่วงหน้าถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ โดยตระหนักว่า ทุกนาทีที่ผ่านไป ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเกิดขึ้นได้เสมอ จึงต้องเตรียมตัวให้พร้อมและยืดหยุ่นในการตัดสินใจเสมอ

7. มั่นคงทางอารมณ์ ยึดมั่นในเหตุผล นักคิดเชิงกลยุทธ์จะต้องสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี ไม่หวั่นไหวเมื่อมีเหตุการณ์ไม่คาดฝันเกิดขึ้น ไม่ตัดสินใจด้วยอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าเหตุผล

8. คิดแบบนักธุรกิจมากกว่าแบบนักพนัน นักคิดเชิงกลยุทธ์จะไม่หวังเพียงผลกำไรเฉพาะหน้า แต่จะถึงความอยู่รอดที่ยั่งยืนในระยะยาว จึงมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นตลอดเวลา พยายามปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และจะเลือกตัดสินใจบนพื้นฐานความเสี่ยงต่ำ แม้ว่าจะได้ผลตอบแทนไม่สูงนัก หรืออาจยอมขาดทุนในระยะแรกเพื่อผลตอบแทนในระยะยาว อันจะทำให้โอกาสประสบความสำเร็จตามเป้าหมายเป็นไปได้มากกว่า

9. พัฒนานิสัยนักคิดมิติอื่นๆ การคิดเชิงกลยุทธ์มิใช่การจินตนาการ แต่เป็นการวางแผนทางความคิดที่สะท้อนถึงความเป็นไปได้เมื่อนำไปปฏิบัติในโลกความจริงนั้นหมายความว่าต้องมีการพิจารณาทางเลือกต่างๆ อย่างรอบคอบและมีความยืดหยุ่น พลิกแพลงขณะดำเนินการ สามารถรับมือกับสถานการณ์เฉพาะที่เกิดขึ้นได้ ฉะนั้นสิ่งที่นักคิดเชิงกลยุทธ์ควรมีได้แก่ ความสามารถในการคิดมิติอื่นๆ อาทิ

การคิดเชิงสร้างสรรค์..นักคิดเชิงกลยุทธ์จะเป็นคนที่เปิดใจกว้าง ไม่ยึดติดกับความคิดของตนเอง นักคิดเชิงกลยุทธ์จึงต้องมีนิสัยของนักคิดเชิงสร้างสรรค์ด้วย โดยยินดีขยาย

ขอบเขตทางความคิดของตนออกไปให้กว้าง มองออกไปนอกกรอบ หาความเป็นไปได้จากสิ่งที่จำกัดหรือสิ่งที่ดูเหมือนเป็นไปไม่ได้

การคิดเชิงวิเคราะห์...นักคิดเชิงกลยุทธ์จึงต้องมีนิสัยของนักคิดเชิงวิเคราะห์ในการเป็นคนช่างสังเกตสภาพแวดล้อมรอบตัว ช่างวิเคราะห์ว่าสิ่งเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกันอย่างไร ช่างประเมินและคาดคะเนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การกำหนดทางเลือก กลยุทธ์ที่เหมาะสมและช่วยให้เราไม่พลาดจากเป้าหมาย

การคิดเชิงวิพากษ์...นักคิดเชิงกลยุทธ์จึงต้องมีนิสัยของนักคิดเชิงวิพากษ์ คือ ไม่เชื่อถือสิ่งใดง่าย ๆ แต่ต้องหาเหตุผลโต้แย้ง คิดในมุมตรงกันข้าม พยายามหาข้อบกพร่องในแผนการที่วางไว้ ตั้งคำถามกับสภาวะปกติที่เกิดขึ้น เพื่อให้กระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์มีโอกาสไปสู่ความสำเร็จได้มากที่สุด ไม่พลาดไปเพราะสภาพความเคยชิน

นอกจากนี้ นักคิดเชิงกลยุทธ์ควรมีนิสัยของนักคิดในมิติอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น การคิดเชิงอนาคต การคิดเชิงบูรณาการ การคิดเชิงสังเคราะห์ เป็นต้น เพื่อให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์เมื่อต้องหาทางเลือกให้กับเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

10. อยู่ในขอบเขตของกติกาและยึดมั่นในคุณธรรม นักคิดเชิงกลยุทธ์ที่มีคุณธรรมจะตระหนักว่าความสำเร็จที่ได้มาด้วยกลยุทธ์ที่ล่อหลอก กลอุบายที่คดโกงผู้อื่นนั้นไม่มีค่าอันใดเลย กลยุทธ์ที่มีคุณค่าและประสบความสำเร็จจะยะยาว มิใช่กลยุทธ์ที่ตอบสนองเพียงเป้าหมายของตน ด้วยวิธีที่ทำร้ายผู้อื่น ผิดกฎหมาย ไร้กติกา โกหก สิ่งเหล่านี้แม้จะบรรลุเป้าหมาย แต่ความสำเร็จนั้นจะถูกเรียกคืน และจะได้รับความล้มเหลวกลับคืนมาแทน

สรุปได้ว่า การที่จะพัฒนานิสัยนักคิดเชิงกลยุทธ์นั้นจะต้องเริ่มจากการพัฒนานิสัยมุ่งความสำเร็จและความคิดที่ยืดหยุ่น และควรมีนิสัยของนักคิดในมิติอื่นๆ เพื่อให้พร้อมเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ และที่สำคัญต้องยึดมั่นในคุณธรรมด้วย

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัย

4.1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

4.1.1 ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ประกายทิพย์ พิชัย (2539: 12) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึงความปรารถนาที่จะบรรลุถึงผลสำเร็จในงานที่ยุ้งยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามหาวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ต้องการอิสระในการทำงานและการแสดงออก ต้องการชัยชนะในการแข่งขัน มุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ มีความสบายใจเมื่อพบความสำเร็จและวิตกกังวลเมื่อพบความล้มเหลว

ราตรี แสนเย็น (2540: 6) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึงความสามารถที่จะกระทำให้สิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความสบายใจเมื่อประสบผลสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อไม่ประสบผลสำเร็จหรือเมื่อล้มเหลว

สุภาภรณ์ อาษาสร้อย (2540: 5) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าหมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แม้จะเป็นงานที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามหาวิธีการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา มีความทะเยอทะยานสูง เพื่อนำตน ไปสู่ความสำเร็จ มีความต้องการเป็นอิสระในการทำงานและการแสดงออก ต้องการชัยชนะในการ แข่งขัน มุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ เพื่อให้บรรลุมาตรฐานที่ตนตั้งไว้อย่างสูง มีความสบายใจเมื่อ ประสบผลสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อทำไม่สำเร็จหรือประสบความล้มเหลว

วิตเลอร์ (รุจิรา เยาวมาตย์. 2541: 18 ; อ้างอิงจาก Widler. 1977: 18) ได้อธิบาย ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นกระสวยของการวางแผนการกระทำและความรู้สึกที่ เกี่ยวเนื่องกับความพยายามต่อสู้เพื่อความสำเร็จในการบรรลุถึงมาตรฐานอันดีเลิศที่บุคคลได้ตั้งไว้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่จำเป็นต้องเป็นความสำเร็จที่สามารถสำเร็จได้ แต่จะเกี่ยวข้องกับการวางแผน และความพยายามต่อสู้เพื่อความเป็นเลิศ

จินตนา เล็กล้วน (2541: 28) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าหมายถึง การพยายามทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จที่ตั้งไว้ เมื่อสำเร็จจะสบายใจ และจะวิตกกังวลเมื่อทำไม่สำเร็จ

สุรพล พยอมแย้ม (2541: 119) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าหมายถึง แรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะแสดงพฤติกรรม ให้ประสบความสำเร็จตามมาตรฐาน ที่เป็นเลิศที่ตนเองตั้งไว้

ปรียาภรณ์ เพ็ญสุขใจ (2542: 10) ได้ให้ความหมายว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หมายถึง ความปรารถนาหรือความพยายามที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุถึงผลสำเร็จในงาน โดยไม่ย่อท้อต่อ ความยากลำบาก หรือย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามหาวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องการอิสระในการทำงาน ต้องการชัยชนะในการ แข่งขัน มุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ มีความสบายใจเมื่อพบความสำเร็จ และวิตกกังวลเมื่อพบความ ล้มเหลว

เพราพรรณ เปลียนภู (2542: 325) ได้ให้ความหมายว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึงความต้องการของมนุษย์ที่จะทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างดีเยี่ยม ผู้ที่มี แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะตั้งมาตรฐานต่างๆ สำหรับตนอย่างดีที่สุด มีความมุ่งมั่น และต่อสู้เพื่อจะ ทำงานให้ได้ตามเป้าประสงค์ด้วยตนเอง และมีความสนใจที่จะทำให้ตนมีความเป็นเลิศ โดยไม่ มุ่งหวังที่จะได้รับรางวัลหรือเกียรติยศหรือแม้แต่ได้รับการยอมรับเป็นสิ่งตอบแทน

ลินด์เกรน (ปรียาภรณ์ เพ็ญสุขใจ. 2542: 9 ; อ้างอิงจาก Lindgren. 1967: 31-34) นั้น ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในรูปของความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) หรือเขียนย่อเป็น (n-Ach) ความต้องการดังกล่าวเป็นความต้องการที่เปรียบเทียบได้กับความ ต้องการขั้นสูงของมาสโลว์ (Maslow) เรียกว่า ความต้องการตระหนักในความสามารถแห่งตน (Self-Achievement) เป็นความต้องการที่จะเข้าใจตนเองทั้งในด้านความสามารถ ความถนัด รวมถึงศักยภาพอื่นๆ และมีความปรารถนาที่จะใช้ความสามารถและศักยภาพนั้นอย่างเต็มที่

ไกล์รุง์ เกาบริบูรณ์ (2544: 10) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าหมายถึง ความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุถึงความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามหาวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ต้องการชัยชนะในการแข่งขัน มุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ มีความสบายใจเมื่อพบความสำเร็จและวิตกกังวลเมื่อพบกับความล้มเหลว

เบญวลี ไชยแสน (2544: 40) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าหมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และแข่งขันด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม หรือทำให้ดีกว่าบุคคลที่เกี่ยวข้อง พยายามเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และวิตกกังวลเมื่อไม่ประสบความสำเร็จหรือพบกับความล้มเหลว

ศิริพันธ์ วรรณกิจ (2545: 51) กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความรู้สึกภายในของบุคคลที่ทำให้เกิดความต้องการผลสำเร็จในการทำกิจการใดๆ แม้เผชิญกับอุปสรรคก็ไม่ท้อถอยแต่จะมีความวิริยะอุตสาหะต่อสู้กับอุปสรรค เพื่อให้ได้รับความสำเร็จตามที่ตั้งไว้ มีความรู้สึกต้องการชัยชนะในการแข่งขันหรือดีเด่นกว่าบุคคลอื่น

เฮอร์แมน (นฤทัย ดาวเรือง. 2546: 29 ; อ้างอิงจาก Hermans. 1970 :62) กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นความสามารถที่จะได้รับผลสำเร็จในงานที่ยุ้งยาก ชับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค พยายามหาวิธีการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา มีความทะเยอทะยานสูงเพื่อนำตนไปสู่ความสำเร็จ มีความต้องการเป็นอิสระในการทำงาน และการแสดงออก ต้องการชัยชนะในการแข่งขัน มุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ เพื่อบรรลุมาตรฐานที่ตั้งไว้ มีความวิตกกังวลเมื่อทำไม่สำเร็จหรือประสบความล้มเหลว

นฤทัย ดาวเรือง (2546: 30) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าหมายถึง ความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จ และเกิดความเชี่ยวชาญในงานที่ยุ้งยาก ชับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความวิริยะอุตสาหะ ต้องการอิสระในการแสดงออก ต้องการชัยชนะในการแข่งขันหรือดีเด่นกว่าผู้อื่น

โกศล มิตรชื่น (2547: 17) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง พลังที่ผลักดันให้บุคคลกระทำการสิ่งใดที่ปรารถนาไว้ จนเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีความมุ่งมั่นและพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น

เนาวรัตน์ สุวรรณภักดี (2546: 7) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าหมายถึงความปรารถนา ความมุ่งหวัง ความพยายาม และความอดทนของบุคคลที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพบนมาตรฐานที่ดีเยี่ยม นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่บุคคลชอบความมีอิสระในการทำงาน ชอบการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ หรือชอบการกระทำให้ได้ผลดีกว่าคนอื่น พยายามเอาชนะอุปสรรคแม้กิจกรรมนั้นจะเป็นไปในลักษณะของการเสี่ยงต่อความล้มเหลว ไม่เชื่อถือโชคกลาง รู้วิธีการวางแผนในการทำงาน และรู้วิธีการแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จอย่างถาวร มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการทำงาน เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพสูง เห็นความสำคัญของงาน และคุณภาพมากกว่าลาภ ยศ สรรเสริญ

ฮิลการ์ด (ซัลลิเน่ จุงพิวัฒน์. 2547: 30 ; อ้างอิงจาก Hilgard. 1967: 153) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นแรงจูงใจชนิดหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีการกระทำเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม

แมคเคลแลนด์ (วิชาม์ กุลเพ็ญทวิรัชต์ .2547: 14 ; อ้างอิงจาก McClelland. 1953: 110-111) ได้ให้นิยามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ล่วงไปด้วยดี แข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม (Standard of Excellence) หรือทำดีกว่าบุคคลอื่น พยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เกิดความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อทำไม่สำเร็จหรือประสบความสำเร็จล้มเหลว

ซัลลิเน่ จุงพิวัฒน์ (2547: 31) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง ความปรารถนาหรือความพยายามที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยอาศัยศักยภาพของตนเองมากระตุ้นหรือผลักดันให้กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่จะมุ่งแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม

วิชาม์ กุลเพ็ญทวิรัชต์ (2547: 21) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง ความต้องการบรรลุถึงความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นการกระทำเพื่อมาตรฐานที่ดีกว่า โดยมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรม เช่น มีความตั้งใจจริงในการดำเนินการเพื่อให้ประสบความสำเร็จ กำหนดเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้ที่จะทำได้สำเร็จ เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง มีความมานะพยายาม มีความอดทน กล้าเสี่ยงพอสมควร มีทักษะในการจัดระบบงาน มีระดับความทะเยอทะยานสูง

อดิพร นฤนาทชีวิน (2547: 31) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าหมายถึง ความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จในกิจกรรมต่างๆ มีความเพียรพยายามในงานที่ย่างยากซับซ้อน โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ต้องการอิสระในการแสดงออก และมีความต้องการเอาชนะในการแข่งขันหรือทำได้ดีกว่าคนอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

สิทธิมา สุทธิศักดิ์ (2549: 31) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หมายถึง ความปรารถนาหรือความต้องการของนักเรียนที่จะได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวัง แม้จะยุ่งยากลำบากก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามทุกวิถีทางที่จะแก้ปัญหาเพื่อนำตนไปสู่ความสำเร็จ มุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ เพื่อบรรลุมาตรฐานที่ตั้งไว้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนต้องการประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวัง ก่อนลงมือทำสิ่งใด คิดอย่างรอบคอบ คาดการณ์ถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความคิดที่ยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ มีความพยายามที่จะทำให้บรรลุตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ และภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

4.1.2 ลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

กิลฟอร์ด (ประกายทิพย์ พิชัย. 2539: 14 ; อ้างอิงจาก Guilford.1959) กล่าวถึงลักษณะผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าประกอบด้วย

1. ความทะเยอทะยานทั่วๆ ไป คือ ความปรารถนาที่จะทำกิจกรรมนั้นให้สำเร็จ
2. ความเพียรพยายาม ได้แก่ ทำงานให้เป็นผลสำเร็จ
3. มีความอดทนเต็มใจที่จะลำบากแม้ยากเพียงใดก็ตาม

เฮอร์แมน (ซัลลีนี้ จุงพิวัฒน์ . 2547: 32 ; อ้างอิงจาก Herman. 1970: 354) ได้รวบรวมลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. มีระดับความทะเยอทะยานสูง
2. มีความหวังอย่างมากกว่าที่ตนจะประสบผลสำเร็จ ถึงแม้ว่าการกระทำนั้นจะขึ้นอยู่กับโอกาส (Risk-Taking Behavior)

3. มีความพยายามไปสู่สถานะที่สูงขึ้นไป (Upward Mobility)
4. อดทนทำงานที่ยากได้เป็นเวลานาน (Persistence)
5. เมื่องานที่กำลังทำถูกขัดจังหวะ หรือถูกรบกวน จะพยายามทำต่อไปให้สำเร็จ (Task Tension)

6. รู้สึกว่าเวลาเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งและสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (Time Perception)

7. คำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมาก (Time Perspective)
8. เลือกเพื่อนร่วมงานที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก (Partner choice)
9. ต้องการให้เป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่นโดยพยายามทำงานของตนเองให้ดีขึ้น (Recognition Behavior)

10. พยายามปฏิบัติสิ่งต่างๆ ของตนให้ดีที่สุดเสมอ (Achievement Behavior)

ไวเนอร์ (ปริยาภรณ์ เพ็ญสุขใจ. 2542: 13 ; อ้างอิงจาก Weiner. 1972: 203-215) ได้สรุปลักษณะเด่นของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เปรียบเทียบกับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ไว้ดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงตั้งใจทำงานดีกว่า อดทนต่อความล้มเหลวได้มากกว่า ชอบเลือกงานสลับซับซ้อนมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ
2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงชอบริเริ่มกระทำการต่างๆ ด้วยความคิดของตนเอง มากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

วิภาดา เกิดพิทักษ์ (2539: 20-21) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง คือ

1. ความทะเยอทะยาน ประกอบด้วยพฤติกรรมคาดหวังระดับสูง ต้องการเป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่น โดยพยายามทำงานของตนเองให้ดี ต้องการให้งานสำเร็จในระดับสูง
2. ความกระตือรือร้น ประกอบด้วย พฤติกรรมขยันขันแข็ง มีความตั้งใจและจริงจังกับการทำงาน มีความอดทน ทำงานที่ได้รับมอบหมายทันที มีความสุขและสนุกกับการทำงาน

3. ความกล้าเสี่ยง ประกอบด้วยพฤติกรรมกล้าได้กล้าเสีย มุ่งความสำเร็จมากกว่าหลีกเลี่ยงความล้มเหลว เลือกทำงานที่ยากและท้าทายความสามารถ

4. ความรับผิดชอบ ประกอบด้วยพฤติกรรมการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ต้องการทราบข้อมูลย้อนกลับของผลงานที่ตนทำ แล้วพยายามแก้ไขผลงานให้ดีขึ้น

5. การรู้จักวางแผนงาน ประกอบด้วยพฤติกรรมเลือกเพื่อนร่วมงานที่มีความสามารถ มีแบบแผนในการทำงาน มีจุดประสงค์ในการทำงานที่เด่นชัด

6. ความมีเอกลักษณ์ ประกอบด้วยพฤติกรรมใช้ความคิดใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา การริเริ่มทำสิ่งต่างๆ ด้วยความคิดของตนเอง

สมจิตร หอไตรรงค์ (2539: 19) ได้สรุปเกี่ยวกับลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงดังนี้

1. มีสติ มีจิตใจหนักแน่นมั่นคง สามารถควบคุมอารมณ์เมื่อกระทบสิ่งเร้าต่างๆ
2. รู้จักปรับปรุงตนเอง ตรวจสอบความบกพร่องของตน และเสริมสร้างตนให้มีความสามารถมากยิ่งขึ้น
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. มีแผนงานและวิธีดำเนินงานของตนอย่างเป็นระบบ
5. มีจุดมุ่งหมายในการกระทำที่เด่นชัด
6. มีความกระตือรือร้น
7. เป็นผู้มีความรู้ ช่างสังเกต รู้จักจดจำ
8. กล้าต่อสู้ กล้าเผชิญกับปัญหา และอุปสรรคแห่งชีวิตนานาประการ
9. มีความขยันหมั่นเพียร ไม่กลัวงานหนัก

ปรียาภรณ์ เพ็ญสุขใจ (2542: 16) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงคือ เป็นผู้ที่มีความพยายาม มานะ อดทนต่อกิจกรรมที่ยากทั้งปวง เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูง เป็นผู้ที่ยอมรับความผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุง มีความเชื่อมั่นในตนเองและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน มีการวางแผนในการทำงานอย่างมีระบบ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่องานและความทะเยอทะยานที่เหมาะสมกับสภาพของตน

ชุตติกร ธนาพัฒนานกร (2543: 49) ได้กำหนดลักษณะผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ดังนี้

1. ทำงานอย่างมีระบบแบบแผน สามารถทำงานให้บรรลุตามแผน
2. มีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ
3. มีความทะเยอทะยานที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น
4. มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ
5. มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และงานที่ตนเองรับผิดชอบอยู่
6. มีความกล้าเสี่ยงทำงานที่ยากและท้าทายความสามารถของตน
7. มีเอกลักษณ์ของตนเองที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา
8. มีทักษะในการวางแผนงาน การจัดระบบงาน

9. ทำงานอย่างมีเหตุผล และเห็นคุณค่าของเวลา

10. มีความรอบรู้ในการตัดสินใจและติดตามผลการตัดสินใจของตน

ศิริพันธ์ วรรัตนกิจ (2545: 54) สรุปลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความทะเยอทะยานสูง
2. มีความกระตือรือร้น
3. มีความกล้าเสี่ยงที่จะทำงานที่ยาก
4. มีความอดทนต่อสิ่งที่ยากลำบาก
5. มีการวางแผนทำงาน
6. มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง
7. มีความเพียรพยายามในการทำงาน
8. มีจิตใจหนักแน่นมั่นคง ตั้งใจจริง
9. รู้จักปรับปรุงตนเอง และพัฒนาความสามารถให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
10. มีความสามารถและกล้าตัดสินใจ กล้าเผชิญกับปัญหา และอุปสรรค

นฤทัย ดาวเรือง (2546: 32) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงว่า เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น กระตือรือร้นและสนุกในงานที่ทำ มีความมานะอดทน กล้าเสี่ยงพอสมควร สามารถคาดการณ์ล่วงหน้า สามารถแก้ปัญหาและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อดิพร นฤนาทชีวิน (2547: 31) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงคือ มีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ กระตือรือร้นและสนุกกับงานที่ทำ มีความมานะอดทน สามารถคาดการณ์ล่วงหน้า มีความสามารถในการแก้ปัญหาและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงที่นำเสนอมาข้างต้นพอสรุปได้ดังนี้คือ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะตั้งเป้าหมายความสำเร็จไว้สูงและมีความเพียรพยายามที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรคขัดขวางก็ตามจะหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างมีสติ ทำงานมีระบบแบบแผน มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง รับผิดชอบกับสิ่งที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข พัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.1.3 บทบาทของครูในการส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน

แอทคินสัน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543: 226-231 ; อ้างอิงจาก Atkinson. 1974) กล่าวว่า แรงจูงใจที่สำคัญในการเรียนสอนคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงานและการดำรงชีวิต โดยครูมีหน้าที่จะต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังนี้

1. เพิ่มความต้องการความสำเร็จ และลดความกลัว การล้มเหลว ซึ่งจำเป็นที่ครูจะต้องจัดประสบการณ์ให้นักเรียนประสบความสำเร็จซ้ำๆ ติดต่อกันเป็นเวลานาน

2. ช่วยให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนที่เรียนไม่ยากจนเกินไป ทำใหู้สึกว่ามีโอกาสสำเร็จได้ โดยครูใช้วิธีแบ่งงานหรือบทเรียนออกเป็นตอนหรือเป็นหน่วย และให้ฝึกหัดทำทีละหน่วย เมื่อสำเร็จขั้นตอนนี้แล้ว จึงฝึกขั้นต่อไป วิธีนี้นักเรียนจะไม่เกิดความรู้สึกว่างานยากหรือซับซ้อน และครูควรคอยดูแลเอาใจใส่ให้คำปรึกษาและชี้แนะช่องทางที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถทำงานได้สำเร็จลุล่วง

3. ชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นว่า ในสังคมมีบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งธรรมชาติของบุคคลเรานั้นมักชอบการเลียนแบบ มีความพยายามและไม่ต้องการด้อยกว่าคนอื่น ดังนั้น ถ้านักเรียนได้ตัวอย่างที่ดีเป็นแบบอย่างที่ดี ก็จะทำให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

4. แสดงให้ผู้เรียนเห็นว่า สังคมเราต้องการคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง การที่จะมีคุณลักษณะเช่นนั้น จะต้องสร้างนิสัยที่ดีในการเรียนและการทำงาน การรู้จักจุดบกพร่องในการทำงานของตนเอง มีระเบียบวินัย มีความสามารถในการพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ และพฤติกรรม ให้เป็นบุคคลที่สังคมต้องการ สอดคล้องกับปทัสถานและค่านิยมของสังคมก็จะพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

5. พยายามควบคุมความอ่อนแอและทอดถอนใจเป็นอุปสรรคสำคัญของความสำเร็จในการเรียน นอกจากนี้ ครูจะต้องสร้างบรรยากาศการเรียนใหู้สึกอบอุ่น เป็นมิตร ไม่เคร่งเครียด และวิตกกังวลจนเกินไป

สรวงศ์ ไคว้ตระกูล (2545: 180-182) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียน ดังนี้

1. การปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรง
 - 1.1 ครูควรจัดบรรยากาศของห้องเรียนให้ท้าทายความอยากรู้อยากเห็น
 - 1.2 บอกวัตถุประสงค์เฉพาะของบทเรียนให้นักเรียนทราบ
 - 1.3 พยายามให้งานแก่นักเรียนตามความสามารถและให้โอกาสนักเรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรูู้
 - 1.4 พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน และแนะนำให้นักเรียนใช้ข้อมูลย้อนกลับ ช่วยปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น
 - 1.5 พยายามพบนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยนักเรียนวิเคราะห์สาเหตุความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียนของนักเรียน
 - 1.6 ใช้หลักการเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับนักเรียน
 - 1.7 บรรยากาศของห้องเรียนต้องปราศจากการขู่เข็ญหรือต้องเป็นบรรยากาศที่นักเรียนให้ความไว้วางใจครูว่าเป็นผู้ที่คอยเอื้อการเรียนรูู้ของนักเรียนอยู่เสมอ
 - 1.8 ครูจะต้องเป็นแบบอย่างในการแสดงความกระตือรือร้นในเวลาการสอน
2. การทำงานร่วมกับนักเรียนเพื่อช่วยเสริมแรงจูงใจในการเรียนรูู้

- 2.1 ช่วยนักเรียนในการตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้วิชาต่างๆ
 - 2.2 ช่วยนักเรียนให้รู้จักการวางแผนในการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว
 - 2.3 ช่วยนักเรียนให้รู้จักประเมินผลของงานที่ทำ และนำข้อมูลผลย้อนกลับมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น
 - 2.4 ช่วยนักเรียนในการวิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จ หรือไม่สำเร็จ
 - 2.5 ช่วยนักเรียนเห็นคุณค่าของความพยายามในการทำงาน
 - 2.6 ช่วยนักเรียนให้ค้นพบความสามารถพิเศษของตนในวิชาต่างๆ เช่น ความสามารถทางภาษา ศิลปะ คณิตศาสตร์ และช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้วิชานั้นๆ
 - 2.7 ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศให้ใกล้เคียงกับความสามารถของตน
 - 2.8 ช่วยนักเรียนจัดเวลาทำการบ้าน ดูหนังสือที่บ้าน และการเตรียมตัวสำหรับสอบ
3. การทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน
- 3.1 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมาพบ และแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน ขอความร่วมมือกับผู้ปกครองให้ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน
 - 3.2 วางแผนร่วมกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เวลาของนักเรียนเมื่ออยู่บ้าน เพื่อช่วยให้นักเรียนใช้เวลาที่อยู่บ้านให้เป็นประโยชน์
 - 3.3 ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการติดตามเอาใจใส่การทำการบ้านของนักเรียน
 - 3.4 ในกรณีที่นักเรียนต้องช่วยทำงานบ้าน ครูควรอธิบายให้ผู้ปกครองทราบถึงความจำเป็นที่นักเรียนจะต้องมีเวลาทำการบ้าน
 - 3.5 สนับสนุนให้ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมของโรงเรียน
- จากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น สรุปได้ว่า ครูสามารถช่วยให้นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้นได้ ด้วยการให้กำลังใจ ให้คำชมเชยหรือการให้งานที่นักเรียนสามารถทำได้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่เรียนไม่ยากจนเกินไป ลดความกลัวการล้มเหลว และในการให้งานนักเรียนทุกครั้ง การให้นักเรียนรู้ผลของการทำงานโดยการให้ข้อสังเกตจะเป็นแรงจูงใจในการทำงานเป็นอย่างดี ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจ และคิดหาวิธีที่จะปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป

4.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

4.2.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

กระทรวงศึกษาธิการ (2529: 1) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมหมายถึง การแนะนำฝึกฝนให้เด็กมีวินัย มุ่งให้เด็กประพฤติดี รู้จักควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้ผิดรู้ชอบ รู้ชั่วรู้ดี รู้ควรไม่ควร มีใจหนักแน่น เป็นต้น การเลี้ยงดู การดูแลเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งทางกายทางใจ มุ่งให้เด็กมีสุขภาพดีร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรค ไม่เกิดความพิการ อารมณ์แจ่มใส อุปนิสัยดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น เป็นต้น

เกรก (สมคิด อิศระวัฒน์. 2542:9; อ้างอิงจาก Craig. 1979: 91) ให้ความหมาย การอบรมเลี้ยงดูว่าหมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้ในการพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และความหวังของสังคม ตลอดจนการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทของงานในสังคมนั้นๆ ด้วย

สมคิด อิศระวัฒน์ (2542: 10) ได้ให้ความหมายการอบรมเลี้ยงดู โดยกล่าวสรุปว่า การอบรมเลี้ยงดูหมายถึง การเลี้ยงดูที่เป็นกระบวนการที่จะถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติของแต่ละครอบครัวได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม และจากกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต

รติชน พริยสัท (2543: 60 – 61) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่าสามารถแบ่งความหมายออกเป็น 2 ส่วนคือ การอบรมและการเลี้ยงดู

การอบรม หมายถึง การแนะนำสั่งสอนให้ความรู้ ให้แนวคิด แนวปฏิบัติ ถ่ายทอดบุคลิกภาพ ค่านิยม ตลอดจนการทำตัวเป็นตัวอย่างในเรื่องต่างๆ ให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์

การเลี้ยงดู หมายถึงการดูแลในเรื่องอาหาร ดูแลสุขภาพ ดูแลความเป็นอยู่ เพื่อสนองความต้องการของเด็ก เลี้ยงดูส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ตามวัยอันเหมาะสม

ซาปิโร (อจรา สุขารมณ. 2543: 10; อ้างอิงจาก Shapiro. 1997) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูหมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กโดยการให้คำแนะนำ สั่งสอน ให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง ให้ความรักความอบอุ่นและตอบสนองความต้องการทางกาย และทางใจเพื่อให้เด็กมีชีวิตอยู่และเจริญเติบโตในทุกๆ ด้าน และเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (พัชรี มะแสงสม. 2544: 36; อ้างอิงจาก ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ. 2528: 3) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูว่าหมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำ ตลอดจนเป็นแนวทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลและลงโทษเด็กได้ นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูด้วยตนเอง

พัชรี มะแสงสม (2544: 7) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง วิธีการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้ปฏิบัติต่อบุตรทั้งวาจา และกิริยาท่าทางในลักษณะการอบรมสั่งสอน

จิณฺฐตา เจียรพันธฺ (2548: 47) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง กระบวนการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็ก โดยการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ บุคลิกภาพ รวมทั้งการลงโทษและการให้รางวัล ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

อัมรลักษณ์ ไชยวงศ์ษา (2548: 50) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อเด็กเพื่อสนองตอบความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และยังให้การแนะนำสั่งรอบคุณตัว ฝึกอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

จากความหมายที่กล่าวมานั้น ทำให้สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูหมายถึงการที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อเด็กเพื่อสนองตอบความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และยังให้การแนะนำสั่งรอบคุณตัว ฝึกอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

4.2.2 ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูมีหลายรูปแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการปฏิบัติ ความเชื่อ และค่านิยมของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก ซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้พยายามจำแนกลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (พัชรวิ มะแสงสม. 2544: 39; อ้างอิงจาก ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ. 2528: 4 – 5) ได้แบ่งประเภทของการอบรมเลี้ยงดูในสังคมไทยโดยทั่วไปออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุน หมายถึง การที่พ่อแม่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักใคร่เอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขแก่เด็กเป็นอย่างมาก ให้การยอมรับ มีความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นกันเอง เป็นการให้ในสิ่งที่เด็กต้องการ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะให้ความสำคัญต่อพ่อแม่และยอมรับการอบรมสั่งสอนต่างๆ

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง พ่อแม่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยุติธรรม อธิบายเหตุผลแก่เด็กในเวลาที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของเด็กว่าสมควรหรือไม่ อย่างไร มีการให้รางวัลหรือลงโทษอย่างเหมาะสมกับการกระทำของเด็กมากกว่าการปฏิบัติต่อเด็กตามอารมณ์ ขณะเดียวกันก็ยอมรับความสามารถรับฟังความคิดเห็นของเด็กด้วย

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ หมายถึง การที่พ่อแม่ผู้ปกครองใช้วิธีลงโทษทางกายหรือทางจิตกับเด็กอย่างจงใจ เพื่อปรับพฤติกรรมของเด็ก โดยให้เด็กได้รับผลจากการกระทำด้วยการตกอยู่ในสถานการณ์ที่เด็กไม่ชอบ ไม่พอใจ หรือในสภาพที่เจ็บปวด ทุกข์ทรมาน

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การที่พ่อแม่ผู้ปกครองออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตามแล้วคอยตรวจตราอย่างใกล้ชิดว่าเด็กทำตามที่ต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ทำตามก็จะ

ลงโทษเด็ก เด็กไม่ได้รับอิสระและโอกาสในการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง ถ้าควบคุมน้อยลงจะปล่อยให้เด็กคิดและตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเอง หมายถึง การที่พ่อแม่ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมประจำวันภายใต้การแนะนำและฝึกฝนจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ทำให้เด็กช่วยตนเองได้เร็วและไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากเกินไป

พูนสุข ช่วยทอง (2540: 53-54) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 แบบคือ

1. แบบรักมากและปกป้องจนเกินควร หมายถึง พ่อแม่ที่รักลูกมากจนกระทั่งไปสร้างบรรยากาศที่ขัดขวางการตัดสินใจด้วยตนเองของเด็ก โดยการบริการปฏิบัติหรือทำทุกอย่างให้ลูก แม้กระทั่งการเสียสละความสุขส่วนตัวทุกอย่างเพื่อลูก ปฏิบัติต่อลูกไม่เหมาะสมกับวัยของเด็กไม่ให้โอกาสเด็กได้ฝึกหัดช่วยตนเองแม้แต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ก็คอยระแวดระวังให้ตลอดเวลา การเลี้ยงดูแบบนี้แบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือ

1.1 รักและปกป้องอย่างบริสุทธิ์ใจ พ่อแม่จะให้ความรักโดยการแสดงออกให้ความช่วยเหลือเด็กอย่างมากมาตลอดเวลา ชอบปรนนิบัติลูก

1.2 รักและปกป้องเพื่อเป็นการชดเชยหรือกลบเกลื่อนความรู้สึกผิดที่มีอยู่ในใจพ่อแม่จะให้การเลี้ยงดูแบบไม่เสมอต้นเสมอปลาย บางครั้งก็ปรนนิบัติหรือให้มากมาย บางครั้งก็ทอดทิ้งไม่เหลียวแลหรือเอาใจใส่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอารมณ์หรือความรู้สึกของพ่อแม่ขณะนั้น

2. แบบตามใจมากจนไม่มีขอบเขต ลูกจะได้ทุกอย่างตามความต้องการภายใต้การสนับสนุนจากพ่อแม่ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ โดยพ่อแม่ไม่เคยให้การอบรมสั่งสอนเลยว่าการปฏิบัติของสังคมทำอย่างไร ทุกอย่างเป็นไปตามความต้องการของลูก

3. แบบวิตกกังวลหวาดกลัวมากเกินไป พ่อแม่เลี้ยงลูกด้วยความวิตกกังวลเป็นห่วงลูกเกินกว่าเหตุ ทำเรื่องเล็กให้กลายเป็นเรื่องใหญ่ พ่อแม่มักจะหวาดระแวง กลัวเหตุร้ายหรือภัยอันตรายต่างๆ ที่จะมาถึงลูกมากเกินไป

4. แบบไม่ต้องการลูก พ่อแม่มีปัญหาจากการมีลูก หรืออาจเป็นลูกที่เกิดมาในขณะที่พ่อแม่ยังไม่มีความพร้อมในสภาพจำยอม การเลี้ยงดูลูกโดยใช้อารมณ์นอกเหนือเหตุผลซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นอารมณ์ในทางที่ไม่ดี อันก่อให้เกิดความรุนแรงในการเลี้ยงดู ไม่ว่าจะเป็นสีหน้าท่าทาง รวมถึงการกระทำทุกอย่างต่อเด็กจะเต็มไปด้วยความรุนแรง แข็งกร้าวหงุดหงิด ขุ่นมัว

5. แบบเจ้าระเบียบ พ่อแม่ระเบียบจัด บรรยากาศของการอบรมเลี้ยงดูลูกเต็มไปด้วยระเบียบวินัยจัด ไม่มีการยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ เด็กจะได้รับฟังแต่คำบ่นจู้จี้ คำตำหนิตติเตียน ว่ากล่าวให้แก้ไขซ้ำซากอยู่ตลอดเวลา

บราวน์ราวด์ (สมคิด อิศระวัฒน์. 2542: 35; อ้างอิงจาก Baumrind. 1967) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักหรือแบบมีเหตุผล หมายถึง พฤติกรรมที่บิดามารดาปฏิบัติต่อลูกของตนเองในลักษณะต่างๆ เช่น ให้ความดูแลเอาใจใส่ ให้ความรักความห่วงใย

ให้คำแนะนำสนับสนุนและช่วยเหลือ มีความยินดีที่จะอยู่กับลูกให้การยกย่อง ให้การคุ้มครอง ตลอดจนใกล้ชิดสนิทสนม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง พฤติกรรมที่บิดามารดา ปฏิบัติต่อลูกแบบทอดทิ้ง ปล่อยให้อุปการะจัดการกับตนเอง ขาดการแนะนำ ขาดการดูแลเอาใจใส่ ไม่มี กฎเกณฑ์ให้ปฏิบัติ เมื่อเด็กซักถามในเรื่องต่างๆ พ่อแม่จะไม่สนใจอธิบายให้เด็กหายข้องใจ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดหรือแบบเผด็จการ หมายถึง พฤติกรรมที่บิดามารดาปฏิบัติต่อลูก คอยบังคับให้ลูกทำตามความต้องการของตนเอง ชอบใช้คำพูดที่ทำให้ลูกรู้สึกอาย ชอบก้าวร้าวในเรื่องส่วนตัวของลูก ลงโทษลูกโดยที่ลูกยังไม่รู้เหตุผลที่ต้องถูกลงโทษ

พุมรอย (ชฎาธาร คำเนียม. 2545: 35 ; อ้างอิงจาก Pumroy. 1966: 73-74) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งแบ่งตามลักษณะของพ่อแม่ออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. พ่อแม่ประเภทรักจนหลง หมายถึง เด็กจะเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของพ่อแม่ ให้ความรักและตามใจมากจนเกินควร เมื่อพ่อแม่พยายามจะบังคับเด็ก เด็กก็จะหาวิธีหลีกเลี่ยง หรือชนะจนได้ทุกครั้ง เด็กไม่ได้ถูกฝึกให้อยากคิดอยากทำในสิ่งที่แปลกใหม่ เด็กไม่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับมอบหมายหน้าที่ที่ตนจะต้องปฏิบัติภายในบ้าน พ่อแม่มักจะให้ของแก่เด็กหรือพาไปสนุกสนานบ่อยๆ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

2. พ่อแม่ประเภทเข้มงวด หมายถึง พ่อแม่ที่ต้องการและคาดหวังให้เด็กเชื่อฟัง ตนเองอย่างเคร่งครัด ถ้าไม่ทำตามคำสั่งจะถูกลงโทษ มีกฎเกณฑ์อย่างแน่ชัดและลงโทษอย่างยุติธรรม และสมเหตุสมผลพอสมควร พ่อแม่จะผลักดันให้เด็กมีความสามารถเกินธรรมชาติของเด็กและทำให้เด็กพัฒนาไปเร็วกว่าอายุ

3. พ่อแม่ประเภทละทิ้งและปฏิเสธ หมายถึง พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงจะทำตนเป็นศัตรูกับเด็ก แสดงความโกรธเกลียดเด็กออกมาในรูปของการควบคุม บังคับและลงโทษ ซึ่งเป็นการกระทำ เพราะความรู้สึกทางลบของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กมากกว่าที่จะเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็ก และพ่อแม่พวกนี้ยังคิดว่าลูกของตนเป็นผู้ที่แก้ให้ไม่ได้แล้ว

4. พ่อแม่ประเภททะนุถนอมแบบไขว่ในหิน การเลี้ยงดูจะคอยสอดส่องดูแลลูก ไม่ให้ต้องเสี่ยงและอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ อันอาจจะเกิดอันตรายขึ้นได้ พ่อแม่เป็นผู้ทำทุกอย่างแก่ลูก แม้ว่าลูกจะโตและทำสิ่งนั้นได้เองนานแล้ว เด็กจะไม่สามารถอนุญาตให้เจริญเติบโต และทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

จะเห็นได้ว่ามีนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศแบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูไว้หลายประเภท ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและวัฒนธรรม สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะ ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเพียงรูปแบบเดียว เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการในทุกๆ ด้านของเด็ก และยังครอบคลุมถึงการยอมรับนับถือความสามารถและความคิดของลูก ซึ่งเป็นการส่งเสริมต่อกระบวนการคิดของเด็ก

4.2.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

นักวิชาการและนักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยไว้ดังนี้

ฟาว และเบลคิน (Faw ; & Belkin. 1989: 384) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ผู้ปกครอง ให้การยอมรับลูกและมีข้อจำกัด แต่ในขณะเดียวกันก็ให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะคล่องแคล่ว เป็นอิสระไม่พึ่งพาผู้อื่น และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มะลิ อุดมภาพ (2538: 6) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยว่า คือวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือเด็กในปกครองที่มีความรู้สึกว่าจะตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับความรัก ความอบอุ่น รับฟังเหตุผล ยอมรับความสามารถ ความคิดเห็น ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันสมควร ได้รับผิดชอบในเรื่องส่วนตัวและมีอิสระตามความเหมาะสม

พรพรรณ จันทรง (2541: 6) ได้ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการปรับตัวทางสังคม และกล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยไว้ว่า เป็นรูปแบบหรือวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าจะตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ให้อิสระบุตรหรือผู้ใต้ปกครองแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ได้รับความรักความอบอุ่น การยอมรับเหตุผล ความรู้ความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก รวมทั้งให้ความร่วมมือตามโอกาสอันเหมาะสม

โรเจอร์ (จิณัฐตา เจียรพันธุ์. 2548: 51; อ้างอิงจาก Roger. 1972: 117) กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยว่า หมายถึงวิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดมากเกินไป ให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก มีเหตุผล รู้จักยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กคิดและตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตัวเอง โดยที่พ่อแม่จะให้ความช่วยเหลือบ้างตามความเหมาะสม

จากการศึกษาเอกสารในข้างต้นจะเห็นได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือเด็กในปกครอง ให้เด็กมีความรู้สึกว่าจะตนเองได้รับการปฏิบัติจากผู้ปกครองด้วยความยุติธรรม ได้รับความรักความอบอุ่น รับฟังเหตุผล รับฟังความคิดเห็น ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีอิสระในการคิดหรือการกระทำสิ่งต่างๆ ตามความเหมาะสม พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายได้ ซึ่งเหมาะสมกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูของคนไทย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนมากน้อยเพียงใด

4.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.3.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นักการศึกษาได้ใช้คำต่างๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกันกับคำว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ซึ่งความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังนี้

แบรนด์ และกินนิส (Brandes ; & Ginnis. 1988: 163) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า หมายถึง ระบบการจัดการเรียนซึ่งมีผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ ด้วยความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง 100 % ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

ดริสคอล (Driscoll. 1994: 78) มองการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับการเรียนการสอนที่ผู้อื่นออกแบบให้เท่านั้น แต่พวกเขาจะต้องเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นในการกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียน และวิธีการที่จะทำให้ความต้องการเหล่านั้นสัมฤทธิ์ผลด้วย

แลง แมคบีธ และเฮเบอร์ท (Lang ; Mcbeath ;& Hebert 1995: 148) ได้เสนอหลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า เป็นแนวทางที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาครบถ้วนด้วยวิธีการของแต่ละบุคคลซึ่งอาจจะแตกต่างกัน ไปเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542: 11) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ประเวศ วะสี (2543: ก) ให้ความหมายของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดว่า หมายถึง การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรมและการทำงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียน

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 21) ให้ความหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดว่า หมายถึง เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544: 7) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า หมายถึง แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครู

มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และความถนัด เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ใช้หลากหลายวิธีสอน หลากหลายแหล่งความรู้ รวมทั้งเน้นการใช้วิธีการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี

ประทีติศรี เฝ้าเมือง (2546 :35) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า หมายถึง การจัดการเรียนการสอนของครูที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ และทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้จากกลุ่ม ครูมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ใช้วิธีสอนและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย และกระตุ้นนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้

พิทักษ์ วงแหวน (2546: 35) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า หมายถึง การที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน โดยครูคอยให้คำปรึกษาและกระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน นักเรียนได้เรียนในการจัดกิจกรรมที่ตนเองสนใจ และมีความถนัดอย่างมีความสุข ได้ลงมือปฏิบัติสอดคล้องกับสภาพจริงและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550: online) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยวิธีต่างๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดการพัฒนาดนและสังสมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมของประเทศชาติต่อไป

จากความหมายที่กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ ความถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติจริงจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำ เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดที่หลากหลาย เป็นกัลยาณมิตรสำหรับผู้เรียน

4.3.2 หลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542: 7) ได้เสนอหลักในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผล ครูควรยึดหลักดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นผู้เรียนจึงควรมีบทบาทในการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆ กัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์ความรู้สึกรักนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง จึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถใช้การเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี

4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญ หากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องกระบวนการเรียนรู้แล้ว จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่างๆ ที่ตนต้องการ

5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ (สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ 2543: 31-32) ได้แก่

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข
2. การเรียนรู้แบบองค์รวม
3. การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง
4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น
5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนของตน

ทิสนา แคมมณี (2543: 15-16) ได้เสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเรียกว่า โมเดลชิปปา (CIPPA Model) สรุปได้ดังนี้

C-Construction หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง

I-Interaction หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สิ่งแวดล้อมรอบตัว และแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

P-Physical participation หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย โดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ

P-Process learning หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น

A-Application หมายถึง การให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน และผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544: 17) ได้เสนอหลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนต้องคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. จัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน
2. ให้เป็นการบูรณาการเนื้อหาจากหลากหลายวิชา

3. ใช้หลากหลายวิธีสอน เทคนิคการสอน ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพผู้เรียน

4. ใช้หลากหลายแหล่งการเรียนรู้ เป็นข้อมูลเพื่อการสร้างความรู้

5. ใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแก่ผู้เรียน อาทิ ปัญญาทางภาษา ปัญญาทางการคิด และคำนวณ ปัญญาทางศิลปะ ปัญญาทางดนตรี ปัญญาทางการเคลื่อนไหว และปัญญาทางอารมณ์ เป็นต้น

6. ใช้วิธีวัดผลอย่างหลากหลายวิธี โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง

สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม (2544: 1) ได้เสนอหลักสำคัญของการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (learner's need & interests) เป็นสำคัญ

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participation) ในการเรียนรู้ให้มากที่สุด

3. เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructionism) กล่าวคือ ให้สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง (Experiential learning) สามารถวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) และสืบค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง (Inquiry)

4. การพึ่งพาตนเอง (Autonomy) เพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและสามารถเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้ (Metacognition) กล่าวคือ รู้วิธีคิดของตนเองและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิดได้อย่างเหมาะสม ไม่เน้นที่การจดจำแต่เพียงเนื้อหา

5. เน้นการประเมินตนเอง (Self-evaluation) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้ชัดเจนขึ้น รู้จุดเด่น จุดด้อย และพร้อมที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมินตามสภาพจริง และใช้แฟ้มสะสมผลงานเข้าช่วย

6. เน้นความร่วมมือ (Cooperation) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการหนึ่งที่ใช้คือการเรียนแบบร่วมมือในรูปแบบต่างๆ

7. เน้นรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ซึ่งอาจจัดได้ทั้งในรูปแบบเป็นกลุ่ม หรือเป็นรายบุคคล

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง วัชรินทร์ เสถียรยานนท์ และวัชณีย์ เชาว์ดำรงค์ (2545: 12-13) ได้เสนอหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. การศึกษาความสนใจและความต้องการของผู้เรียน (Learner's Need & Interests) เพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

2. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนของผู้เรียน (Facilitator) คอยช่วยเหลือแนะนำการออกแบบกิจกรรม การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง

3. การส่งเสริมให้ผู้เรียนพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ (Autonomy) เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่เกิดขึ้นจากวิธีการเรียนรู้ของตนเองไปใช้แก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตจริงได้ด้วยตนเอง รวมทั้งเป็นการฝึกความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง

4. การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อให้การเรียนรู้เกิดจากบทบาทของผู้เรียนเอง ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระที่จะเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มกำลังความสามารถ

5. การส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง (Construction) เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่เกิดจากการแสวงหาหรือปฏิบัติจนเข้าใจ จดจำได้ รู้จริง สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ (Cooperation and Interaction) เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและกับครูในแง่มุมมองต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่กว้างยิ่งขึ้น สอดคล้องกับลักษณะทางสังคมบุคคล

7. การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง (Self Evaluation) เพื่อเข้าใจตนเองเกี่ยวกับข้อดี ข้อจำกัด และพัฒนาการของตนเองเพื่อปรับปรุงแก้ไข

8. การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้ค้นพบไปใช้ (Application) เพื่อให้ นักเรียนได้ตรวจสอบประสิทธิภาพขององค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยนำไปใช้ในชีวิตจริง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นแรงเสริมให้อยากเรียนรู้ต่อไป

จากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น สรุปได้ว่า หลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนต้องยึดหลักให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนเองสนใจและถนัดอย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

4.3.3 เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นมีมากมายหลายวิธี การนำวิธีสอนใดๆ ไปใช้นั้น ควรเลือกให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา ธรรมชาติของวิชาและลักษณะของผู้เรียน ซึ่งเทคนิควิธีการสอนแบบต่าง ๆ มีดังนี้

กรมวิชาการ (สมชาย พงศ์วิลาวัณย์. 2550: online ; อ้างอิงจาก กรมวิชาการ 2539). ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. เกมการศึกษา (Educational Game)
2. สถานการณ์จำลอง (Simulation)
3. กรณีตัวอย่าง (Case Study)
4. บทบาทสมมุติ (Role - Play)

5. โปรแกรมสำเร็จรูป (Programme Instruction)
6. ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Centre)
7. ชุดการสอน (Instructional Package)
8. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted)
9. โครงการ (Project)
10. การทดลอง (Experimentary)
11. การใช้คำถาม
12. อภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discuss)
13. การแก้ปัญหา (Problem - Solving)
14. สืบสวนสอบสวน (Inquiry)
15. กลุ่มสืบค้นความรู้ (Group Investication)
16. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)
17. อริยสัจ 4 (4 Noble Truth Method)
18. ทัศนศึกษาออกสถานที่ (Field Trip)
19. โมเดลชิปปา (CIPPA Model)

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542: 15-52) ได้เสนอเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบต่างๆ ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม (Indirect instruction) ได้แก่ การเรียนแบบสืบค้น (Inquiry) แบบค้นพบ (Discovery) แบบแก้ปัญหา (Problem solving) แบบสร้างแผนผังความคิด (Concept mapping) แบบใช้กรณีศึกษา (Case studies) แบบตั้งคำถาม (Questioning) และแบบใช้การตัดสินใจ (Decision making)

2. การศึกษาเป็นรายบุคคล (Individual study) ได้แก่ การมอบหมายรายงานเป็นรายบุคคล การเขียนเรียงความ การทำโครงการ การทำแบบจำลอง การทำนิตยสาร เกม การสืบค้น การค้นคว้าอย่างอิสระ คู่สัญญา การเรียนเสริม ศูนย์การเรียนรู้ (Learning center) ชุดการสอน (Instruction package) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning activity packages) คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)

3. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี (Technology-related Instruction) ได้แก่ การใช้สิ่งพิมพ์ ตำราเรียนและแบบฝึกหัด การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ (Learning center) ชุดการสอน (Instruction package) คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) บทเรียนสำเร็จรูป (Programmed text)

4. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ (Interactive instruction) ได้แก่ คู่คิด (Think-pair-share) การโต้วาที การระดมพลังสมอง (Brainstorming) กลุ่มแก้ปัญหา บทบาทสมมติ (Role-play) Buzzing กลุ่มเอกฉันท์ 1-3-6 กลุ่มตัว กลุ่มสืบค้น การอภิปราย การเรียนแบบร่วมมือ การประชุมแบบต่างๆ

5. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Instruction) ได้แก่ เกม (Game) กรณีตัวอย่าง (Case study) สถานการณ์จำลอง (Simulation) ละคร (Acting or dramatization) บทบาทสมมติ (Role-play)

6. การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) ได้แก่ Jigsaw, Team-game-tournaments (TGT), Student teams and achievement divisions (STAD), Team assisted individualization (TAI), Group investigation (GI), Learning together (LT), Numbered heads together (NHT), Co-op Co-op

7. การเรียนแบบมีส่วนร่วม (Participation learning)

8. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integration) ได้แก่ การเรียนการสอนแบบ Storyline method

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการความสามารถและความสนใจของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ รักการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้

4.3.4 ตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550: online) ได้นำเสนอตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วย ตัวบ่งชี้การเรียนของนักเรียน 9 ข้อ และตัวบ่งชี้การสอนของครู 10 ข้อ ซึ่งเป็นเครื่องตรวจสอบว่า เมื่อใดก็ตามที่เกิดการเรียนการสอนตามตัวบ่งชี้เหล่านี้ นั้นแสดงว่า ได้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้ว ดังนี้

ตัวบ่งชี้การเรียนของนักเรียน

1. นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. นักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
4. นักเรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล
5. นักเรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบแก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
6. นักเรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข
8. นักเรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน

9. นักเรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น ตลอดจนเฝ้าหาความรู้
อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้การสอนของครู

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหา และวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกฝังใจและเสริมแรงให้นักเรียนเกิดการ
เรียนรู้

3. ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงด้วยตนเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและ

ปรับปรุงส่วนด้อยของนักเรียน

7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้
8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมประสบการณ์กับชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนกิริยามารยาทและวินัย ตามวิถีวัฒนธรรมไทย
10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2544: 8-15) ได้เสนอตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนการสอนที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของนักเรียน

1. ผู้เรียนสร้างความรู้ (Construction) รวมทั้งสร้างสิ่งประดิษฐ์ด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนใช้ทักษะกระบวนการ (Process skills) คือ กระบวนการผลิตและ
กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (Participation) และมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)
4. ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข (Happy learning)
5. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ (Application)

ตัวบ่งชี้การสอนของครู

1. ผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่เอง (Construction of the new knowledge)
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนใช้ทักษะกระบวนการ (Process skills) คือ กระบวนการคิด (Thinking) กระบวนการกลุ่ม (Group process) และสร้างความรู้ด้วยตนเอง
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (Participation) คือ มีส่วนทั้งด้าน
ปัญญา กาย อารมณ์และสังคม รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ทั้งสิ่งมีชีวิตและ
สิ่งไม่มีชีวิต เช่น หนังสือ สถานที่ต่างๆ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศทางกายและจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข (Happy learning)

5. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลทั้งทักษะกระบวนการ ชีตความสามารถ ศักยภาพของผู้เรียนและผลผลิตจากการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment)

6. ผู้สอนพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Application)

7. ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) คือ ผู้สอนเป็นผู้จัด ประสพการณ์รวมทั้งสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนมีบทบาทดังนี้

- 7.1 เป็นผู้นำเสนอ (Presenter)
- 7.2 เป็นผู้สังเกต (Observer)
- 7.3 เป็นผู้ถาม (Asker)
- 7.4 เป็นผู้ให้การเสริมแรง (Reinforcer)
- 7.5 เป็นผู้แนะนำ (Director)
- 7.6 เป็นผู้สะท้อนความคิด (Reflector)
- 7.7 เป็นผู้จัดบรรยากาศ (Atmosphere organizer)
- 7.8 เป็นผู้จัดระเบียบ (Organizer)
- 7.9 เป็นผู้แนะแนว (Guide)
- 7.10 เป็นผู้ประเมิน (Evaluation)
- 7.11 เป็นผู้ให้คำชื่นชม (Appraiser)
- 7.12 เป็นผู้กำกับ (Coach)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ตัวผู้เรียนและครูผู้สอน โดยครูต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ สร้างความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ด้วยตนเอง ส่วนตัวผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่องานตัวเอง รู้จักวางแผนการเรียนรู้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนมากน้อยเพียงใด

4.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

4.4.1 ความหมายของสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

วศินี มุกดอกไม้ (2541: 7) ให้ความหมายของสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนว่า หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน โดยการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน การแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน การให้กำลังใจเพื่อน

การให้อภัยเพื่อน การยกย่องชมเชยเมื่อเพื่อนประสบความสำเร็จ การให้ความช่วยเหลือเพื่อนและการให้ความร่วมมือกับเพื่อนในการทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

อารมณฺ์ มัตตะเตช (2543: 34) ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนว่า หมายถึง การแสดงพฤติกรรมโต้ตอบของบุคคลกับเพื่อนในลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน รู้จักและเข้าใจตนเอง ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพในสิทธิของเพื่อน รู้จักการให้และการรับ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ

สมพิศ แซ่เฮง (2546: 11) ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนว่า หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกัน ได้แก่ ความช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทั้งด้านการเรียน และเรื่องส่วนตัว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ความห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในกลุ่มเพื่อน การปฏิบัติตนกับเพื่อนนับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในวัยรุ่น เพราะตัววัยรุ่นปฏิบัติตนกับเพื่อนได้ถูกต้องเหมาะสมจะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข แต่ถ้าหากว่าวัยรุ่นคนใดประพฤติปฏิบัติกับเพื่อนอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับตนเอง เช่น มีความรู้สึกต่อต้านเองในทางที่ไม่ดี เข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ ไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

ชัชลิณี จุงพิวัฒน์ (2547: 8) ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนว่า หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนกับเพื่อนปฏิบัติต่อกันในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ได้แก่ การช่วยเหลือกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน มีความรักและความสามัคคีในการทำงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเรียน

ลลนา พรหมสุวรรณ (2547: 4) ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนว่า หมายถึง การแสดงออกถึงความสัมพันธ์ของนักเรียนทั้งทางด้านการใช้วาจา การแสดงกิริยาท่าทาง อันประกอบด้วยลักษณะของการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ รู้จักการให้และการยอมรับ รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักและเข้าใจตนเอง สนใจในความรู้สึกของเพื่อน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานกลุ่มและการปฏิบัติตนกับเพื่อนเป็นไปอย่างเหมาะสม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนในการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน มีน้ำใจต่อกัน เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงาน ช่วยกันวางแผนในการทำงานกับกลุ่มเพื่อน รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน เคารพในการตัดสินใจของเพื่อน ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนด้วยความเต็มใจ

4.4.2 หลักในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

โคลแมน และแฮมแมน (สุภาพรณ โคตรจรัส. 2527: 287 ; อ้างอิงจาก Coleman ; & Hammen. 1974) ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่

1. การมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน สัมพันธภาพใดก็ตามจะยั่งยืนก็ต่อเมื่อสัมพันธภาพนั้นสนองความต้องการของบุคคลทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อความรัก การเป็นที่ยอมรับของสังคม ความรู้สึกมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี เป็นต้น ถ้าไม่สนองความต้องการแม้ในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สัมพันธภาพนั้นไม่อาจคงอยู่ได้ ดังนั้น การมีวัตถุประสงค์และความต้องการร่วมกันจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

2. การเคารพในสิทธิและความเป็นตัวของตัวเองของบุคคล สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดอาจแตกสลายได้ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งล่วงล้ำสิทธิและไม่ยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นตัวของตัวเอง คนที่เคยสนิทกันอาจเลิกคบกันได้ การปฏิบัติต่อกันแบบประชาธิปไตยด้วยความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกันจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง แต่ไม่ได้หมายความว่าเราจะยอมรับและเห็นด้วยกับความคิดเห็นหรือความเชื่อของเขา

3. โครงสร้างและแบบแผนของสัมพันธภาพ สัมพันธภาพทางสังคมโดยทั่วไปมักมีโครงสร้างและลักษณะการติดต่อสื่อสารเฉพาะอย่างที่เป็นที่ตกลงสอดคล้องกัน เช่น สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนกับเพื่อน บิดามารดากับบุตร เป็นต้น โครงสร้างและแบบแผนการติดต่อสื่อสารจะขึ้นอยู่กับผู้ที่อยู่ในสัมพันธภาพนั้นๆ เป็นรายๆ ไปเป็นส่วนใหญ่ โครงสร้างและแบบแผนการติดต่อสื่อสารที่พัฒนาขึ้นอยู่ในขอบเขตที่สร้างความพึงพอใจให้ทั้งสองฝ่าย สัมพันธภาพจะยาวนานหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ทั้งสองฝ่ายได้รับ

4. องค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร องค์ประกอบในการติดต่อสื่อสารซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ได้แก่

4.1 การมีภูมิหลังและประสบการณ์แตกต่างกัน เช่น ผู้มีระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจเดียวกันมักมีภาษาที่สื่อความหมายระดับเดียวกัน

4.2 การเลือกรับรู้ โดยให้ความสนใจเฉพาะข้อความบางตอนทำให้ไม่ได้ข้อเท็จจริงทั้งหมด ซึ่งทำให้การตีความผิดพลาดได้

4.3 อารมณ์และความรู้สึกในขณะที่มีการรับรู้ ปัจจัยในสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์หรือบุคคลที่ก่อให้เกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น ความไม่มั่นใจ ความกลัว หรือความโกรธ เป็นต้น อาจทำให้เกิดการรับรู้และการตีความที่ผิดพลาดได้

4.4 ความไม่ไวในการรับรู้ ส่วนใหญ่อารมณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่ในข้อความต่างๆ มีความสำคัญยิ่งกว่าข้อความที่สื่อสารออกมา ความไม่สามารถรับรู้ถึงอารมณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่ อาจทำให้รับรู้และตีความผิดพลาดได้

5 การรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างกระจ่าง ได้แก่

5.1 การรับรู้ตนตามความเป็นจริงซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับตนเอง

5.2 การรับรู้ผู้อื่นได้ตรงตามความเป็นจริงยอมนำไปสู่การยอมรับในตัวจริงของผู้อื่น

5.3 การรับรู้สัมพันธภาพตามความเป็นจริงซึ่งสัมพันธภาพจะยืนยาวได้ ถ้ามองความต้องการและก่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้นจึงต้องพยายามขจัดปัญหาในการติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้น

6. การห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้อื่น อาจแสดงออกโดยการพูดหรือการกระทำ อาจพูดปลอบใจ แสดงความห่วงใย หรือให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นประสบความยุ่งยากลำบากใจ หรือแสดงความซาบซึ้ง แสดงความขอบคุณในคุณความดีที่ผู้อื่นได้แสดงต่อตน แสดงความชื่นชมใน ความดีที่ผู้อื่นมียอมเป็นการเสริมแรงคุณลักษณะเช่นนั้น และช่วยสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่าง บุคคลให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

7. การซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น การเป็นตัวของตัวเองและซื่อสัตย์ต่อความคิดเห็น และความเชื่อของตนเองนั้นเป็นสิ่งสำคัญ บุคคลไม่ควรหลีกเลี่ยงที่จะพูดความจริงเพียงเพราะ ไม่กล้าเผชิญความขัดแย้ง และควรมีความเชื่อด้วยว่า ผู้อื่นก็ยอมกล้าเผชิญความจริงและหาทาง แก้ปัญหาได้ในทางสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม ความจริงที่พูดต้องแสดงให้เห็นความเคารพในความ เป็นตัวของตัวเองและของผู้อื่น คำนึงถึงความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น พร้อมทั้งแสดงความ ห่วงใย เป็นมิตรอย่างจริงใจด้วยความหวังดี จึงเป็นความจริงที่นุ่มนวลไม่ก้าวร้าว

อภิญา สวรรช (วคีนี มุกตอกไม้. 2541: 54-55 ; อ้างอิงจาก อภิญา สวรรช 2530: 6-9) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคล เพื่อให้เกิดความสำเร็จด้วยดี ดังนี้

1. บุคลิกภาพ (Personality) เป็นการแสดงกิริยาท่าทาง ทำให้รู้สึกเป็นคนที่มีเสน่ห์ ใครเห็นอยากทักทาย อยากคบหาสมาคมด้วย ทั้งการแต่งกายและการพูดจาที่สุภาพไพเราะ

2. การมีท่าทางที่ดี (Handsome) มีกิริยามารยาทเรียบร้อย พูดคุยสนุกสนาน มีอารมณ์ขัน ผู้คบหาสมาคมด้วยก็จะสบายใจ ไม่ใช่หน้าบึ้งตึงพูดจาขัดคอตลอดเวลา ทำให้ไม่มีใครอยากเข้าใกล้

3. ความเป็นเพื่อน (Friendliness) การทำตัวให้สนิทสนมกลมเกลียวเป็นเพื่อนได้ง่าย และรู้สึกเป็นกันเอง ไม่ถือตัว หรือหยิ่งจองหอง จนไม่มีใครกล้าเข้ามาสมาคมด้วย

4. มีความอ่อนน้อม (Modesty) รวมทั้งกิริยามารยาทสุภาพ พูดจาอ่อนน้อมถ่อมตน

5. มีน้ำใจช่วยเหลือ (Helpful) เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยด้วยกำลังกาย กำลังความคิด กำลังเงิน ในลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใครได้รับความเดือดร้อนก็แสดงออกด้วยน้ำใจช่วยเหลือ

6. ให้ความร่วมมือดี (Cooperation) การให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น เป็นตัวอย่างที่ดีกับผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ให้ความร่วมมือใน การทำกิจกรรม หรือการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร ให้ความร่วมมือไม่เกี่ยงเกียะเกีย

7. มีความกรุณา (Kindness) เอื้อเฟื้อมีน้ำใจโอบอ้อมอารีแก่ผู้ได้รับความทุกข์

8. ให้ความช่วยเหลือกิจการโดยมิได้หวังผลตอบแทน (Contribution)

9. มีการสร้างสรรค์ (Constructive) มีความคิดและการกระทำที่สร้างสรรค์ ไม่ใช่ความคิดที่ทำลายหรือกลั่นแกล้ง หนองเหนียวความก้าวหน้าของคนอื่น

10. มีอารมณ์ดี (Good Emotion) สามารถควบคุมและใช้อารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

11. มีความกระตือรือร้น (Enthusiasm) ความมีชีวิตจิตใจไม่เชื่องซึม เบิกบานแจ่มใส ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้นว่องไว

12. มีความรับผิดชอบ (Responsibility) มีความรับผิดชอบต่อภาระงาน รักษาเวลา คำพูด ซื่อสัตย์สุจริต เมื่อได้รับมอบหมายงานทำจนเต็มความสามารถ

13. มีความอดทน (Patience) อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยต่อการกระทำที่ไม่ชอบอารมณ์ ความอดทนเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ รู้จักอดกลั้นต่อการกระทำของผู้อื่นได้

14. มีความขยันขันแข็ง (Diligence) ขยันต่อการทำงานตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ

15. มีความพยายาม (Attempt) มีความพยายามพากเพียรที่จะฝึกฝน ฝึกหัดตนให้มีคุณสมบัติทางมนุษยสัมพันธ์อย่างไม่ทอดทิ้ง และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

16. มีปฏิภาณ (Intelligence) ฝึกปฏิภาณไหวพริบในการสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ตลอดจนการพูดคุยและการแสดงความคิดเห็น

จรรยา ทองถาวร (วศินี มุกตอกไม้. 2541: 53 ; อ้างอิงจาก จรรยา ทองถาวร 2533: 104-405) กล่าวว่า ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลนั้น ควรยึดหลักดังนี้

1. รู้จักตัวเอง ปรับปรุงตัวเองให้เป็นคนดี และศึกษาคนอื่นให้เข้าใจ
2. ยอมรับในธรรมชาติของบุคคลว่า บุคคลมีความแตกต่างกัน เราจึงควรยอมรับซึ่งกันและกัน สามารถให้อภัยกันและพยายามเข้าใจกันให้ได้

3. ยึดถือปทัสถานทางสังคม อันประกอบด้วยวิถีประชา วินัยแห่งจรรยา หรือธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนระเบียบและคำสั่งทั้งปวง

4. ยอมรับในศักดิ์ศรีและให้เกียรติแก่บุคคล เพื่อให้บุคคลที่เราเกี่ยวข้องรู้สึกอบอุ่นใจ

5. พยายามใช้วิธีชนะใจคน เข้าใจบุคคล รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทำให้เขาพอใจ

6. มีความจริงใจต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ความจริงใจก่อให้เกิดมิตรภาพ และความมั่นใจในการคบหาสมาคม

7. มีบุคลิกภาพและการแสดงออกที่ดี อันแสดงถึงความเป็นมิตรกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

8. รู้จักกาลเทศะ ทำอะไรให้เหมาะสมแก่เวลา สถานที่ และบุคคล

9. เมื่อสนทนากับบุคคลอื่น ควรรู้จักถามเพื่อให้เกิดความร่วมมือ เช่น ถามความเห็นของเขา รับฟังความคิดเห็นของเขา กระตุ้นให้คิดและพูด

10. พูดแต่น้อยฟังให้มาก พยายามรู้จักเพื่อนด้วยการฟังเพื่อนพูด เป็นการให้ความสำคัญต่อเพื่อน

11. ทำทางในการพูดและฟัง มองหน้าคู่สนทนาด้วยความสนใจ

12. ยิ้มเข้าไว้ คิดว่าทุกคนเป็นเพื่อนของเรา เพื่อเป็นการแสดงอัธยาศัยไมตรีอันดีต่อทุกคน

จากหลักการสร้างสัมพันธภาพดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีนั้น ต้องยึดหลักรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง และเข้าใจบุคคลอื่น ดังนั้นหลักในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนนั้น นักเรียนจะต้องเปิดเผยความรู้สึกของตนเอง และรับรู้ความรู้สึกของเพื่อน โดยการรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือ มีความรับผิดชอบ และมีการแสดงออกที่ดีต่อกัน

4.4.3 แนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

นพพร พานิชกุล (ลลนา พรหมสุวรรณ 2547: 30-31; อ้างอิงจาก นพพร พานิชกุล 2522: 68-70) ได้เสนอแนะวิธีการที่พึงปฏิบัติต่อกันในการทำงานร่วมกับเพื่อน ดังนี้

1. ความเป็นผู้มีอัธยาศัยไมตรีต่อกัน เป็นองค์ประกอบสำคัญและจำเป็นที่ต้องสร้างให้เกิดในการทำงานร่วมกัน ควรพูดคุยสนทนาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน นุ่มนวลและยิ้มแย้มแจ่มใส

2. ความสามัคคีของหมู่คณะหรือของเพื่อนร่วมงาน ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกแต่ละคนมีทัศนคติและความรู้สึกอันดีต่อกัน เห็นความสำคัญของกันและกัน เห็นความสำคัญของกลุ่ม

3. ความเป็นผู้มีการออมชอมหรือตกลงกัน ในการทำงานร่วมกันนั้นเป็นเรื่องธรรมดาที่สมาชิกแต่ละคนอาจมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน อย่างไรก็ตาม ในการทำงานร่วมกันนั้นสมาชิกแต่ละคนควรจะต้องรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น มีเหตุผลเหนืออารมณ์และปราศจากอคติ

4. ความเป็นผู้ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตามความสามารถและตามโอกาส ทั้งนี้เพราะมนุษย์เราจำเป็นต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พึ่งพาอาศัยกัน ดังคำโบราณว่า “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า” เพราะชีวิตนี้ไม่แน่นอน วันหนึ่งข้างหน้าเราอาจจะต้องพึ่งพาอาศัยกันโดยไม่รู้สีกตัว จึงไม่ควรมองข้ามเห็นว่าไม่มีความสำคัญ สิ่งใดที่เราพอจะให้ความช่วยเหลือได้ ถ้าเรามีโอกาาก็ควรจะให้การช่วยเหลือกัน

5. ความมีอิสระ สมาชิกจะต้องมีความเป็นอิสระในการคิด การแสดงความคิดเห็น ในการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างกันทั้งตำแหน่ง สถานภาพหรือบทบาท หรืออื่นๆ อาจจะทำให้มีการผูกขาดการใช้อำนาจหรือมีความเกรงใจ ซึ่งอาจจะทำให้สมาชิกที่ร่วมกันทำงานขาดอิสระในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งความคิดเห็นเหล่านั้นอาจจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มก็ได้ ดังนั้น สมาชิกที่ทำงานร่วมกันควรจะตระหนักว่า สมาชิกแต่ละคนต่างก็มีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็น

6. เป็นผู้มีความจริงใจ คุณลักษณะข้อนี้ของสมาชิกจะก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เรื่องของความจริงใจในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ค่อนข้างหาได้ยาก แม้ว่าทุกคนต่างก็

เรียกร้องหา เรามักพบแต่ความอิจฉาริษยา แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น เพราะมนุษย์นั้นมีกิเลสคือ โกรธ โลภ หลง อันเป็นรากฐานที่ทำให้เกิดความจริงใจลดน้อยลง เพราะต่างคนต่างสวมหน้ากากและแสดงละครเข้าหากัน ด้วยเหตุนี้ความจริงใจจึงเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่ง ในอันที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานร่วมกัน

7. หลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อนร่วมงาน การจะวิพากษ์วิจารณ์เพื่อนร่วมงาน สมาชิกทุกคนจะต้องระลึกว่า สักวันหนึ่งคำพูดจะต้องไปถึงหูของเพื่อนร่วมงาน และที่สำคัญไม่เป็นการยุติธรรมแก่เพื่อนร่วมงาน ถ้าเราด่วนวิพากษ์วิจารณ์สมาชิกเพื่อนร่วมงานฝ่ายเดียว ทั้งๆ ที่เราไม่รู้จักเขาดีพอ หรือได้ข้อมูลของเขามาผิดๆ นอกจากนี้ สมาชิกที่ทำงานร่วมกัน ไม่ควรจะนิโทษากันและกัน ทั้งนี้เพราะว่าการวิพากษ์วิจารณ์หรือแม้กระทั่งการนิโทษากัน มิได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีหรือความร่วมมือร่วมใจแต่ประการใด

8. ยกย่องชมเชยเพื่อนสมาชิกที่ร่วมงานด้วยกันเมื่อมีโอกาสอันควร พฤติกรรมเช่นนี้เป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของทุกคน แต่ก็ไม่ควรทำพร่ำเพรื่อจนเกินไป การยกย่องชมเชยทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วยความภูมิใจ และมีเหตุผลต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นการสร้างกำลังใจให้แก่ผู้ถูกชม การจะขอความร่วมมือจากเพื่อนสมาชิกในการทำกิจกรรมต่างๆ ก็จะได้ผลดีขึ้น

จอห์นสัน (วทีนี มุกตอกไม้ 2541: 56 ; อ้างอิงจาก Johnson. 1986: 7-9) ได้เสนอแนะวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไว้ดังนี้คือ

1. การรู้จักและไว้วางใจกัน ซึ่งจะเกิดได้จากการเปิดเผยตนเอง ได้แก่ การเปิดเผยความรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งที่ได้กระทำไป การตระหนักรู้ในตนเอง ได้แก่ รู้เข้าใจและยอมรับในความรู้สึก ความคิด ความสามารถและการกระทำของตนเอง การยอมรับตนเอง ได้แก่ พอใจและยอมรับลักษณะต่างๆ ของตนเอง

2. สื่อสารกันอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา ได้แก่ บอกความคิดความรู้สึกของเราให้ผู้อื่นทราบ

3. การยอมรับและสนับสนุนกัน ได้แก่ ช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นมีปัญหาหรือประสบภาวะวิกฤติ

4. การรู้จักแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งจะช่วยให้บุคคลมีความใกล้ชิด และสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น

กันยา สุวรรณแสง (ลลนา พรหมสุวรรณ. 2547:29-30 ; อ้างอิงจาก กันยา สุวรรณแสง. 2533: 61-65) กล่าวว่า การที่วัยรุ่นจะปฏิบัติตนกับเพื่อนได้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ควรปฏิบัติดังนี้

1. แสดงกิริยายิ้มแย้มแจ่มใส เพราะรอยยิ้มเป็นการแสดงออกซึ่งความรักที่มีความหมายมากที่สุดแต่ลงทุนน้อยที่สุด

2. แสดงความสนใจกับบุคคลอื่น เช่น ทักทาย การไต่ถามทุกข์สุข

3. ตั้งใจฟังบุคคลอื่นพูด หากท่านกำลังทำงานเมื่อบุคคลอื่นมาสนทนาด้วยก็ควร จะเก็บงานที่ทำเอาไว้ชั่วคราวก่อน อย่าทำงานไปด้วยสนทนาไปด้วย เพราะเป็นกิริยาที่ไม่เหมาะสม อันแสดงถึงการไม่ให้ความสนใจบุคคลนั้น

4. แสดงกิริยารับฟังข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของบุคคลอื่น

5. ทำตนให้เป็นคนมองโลกในแง่ดี อย่าจ้องจับผิดบุคคลอื่น จะทำให้เกิดความ หวาดระแวงซึ่งกันและกัน หากบุคคลอื่นทำอะไรก็ให้มองในแง่ดีไว้ก่อนอย่าคอยจ้องแต่จะนินทา

6. แสดงความเกรงใจต่อบุคคลอื่น เนื่องจากความสนิทสนมเกินไป อาจทำให้ไม่ เกิดความเกรงใจกัน

7. รู้จักระงับอารมณ์ ในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น ๆ นั้นอาจมีสิ่งทำให้เกิดไม่ พอใจขึ้น ดังนั้น หากเราเกิดอารมณ์ก็ควรระงับอารมณ์เอาไว้บ้าง เพราะการเป็นคนเจ้าอารมณ์ไม่ได้ ก่อให้เกิดอะไรดีขึ้นมาเลย นอกจากจะทำลายความสัมพันธ์ที่เคยมีมาก่อน

8. วางตัวอยู่ในฐานะที่เหมาะสม ไม่แสดงกิริยาอาการโอ้อวด ยกตนข่มท่าน ไม่ ว่าบุคคลใดก็ตาม ไม่มีใครชื่นชมคนที่ข่มให้เขาต่ำลง

9. รู้จักปฏิเสธคำร้องที่ไม่มีเหตุผลของผู้อื่น ด้วยการแสดงใบหน้าปกติ น้ำเสียง เรียบดังชัดเจน มองสบตาเพื่อน เพื่อแสดงให้เห็นความจริงใจที่ต้องการให้เพื่อนทราบความรู้สึกที่แท้จริง

10. จดจำข้อมูลเล็กๆ น้อยๆ ของเพื่อนไว้ แสดงความเอาใจใส่ ความสนใจเพื่อน แสดงความยินดีในวาระสำคัญ แสดงความห่วงใยเมื่อเพื่อนมีความทุกข์

ปราณี พรธนวิเชียร (2534: 76-78) กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติตนกับเพื่อนเพื่อให้ เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ควรปฏิบัติดังนี้

1. ให้เวลาสำหรับเพื่อน
2. เก็บข้อมูลเล็กๆ น้อยๆ ของเพื่อนไว้
3. ยอมเสี่ยงที่จะให้รู้จักธาตุแท้
4. เก็บอคติต่างๆ ไว้ในใจ
5. อย่าจดจำในสิ่งที่ให้ไป
6. เปิดโอกาสให้เพื่อนได้แสดงน้ำใจบ้าง
7. ฝึกเป็นคนมีอารมณ์ขันกับเพื่อน
8. จุดมิตรภาพเก่าๆ กับเพื่อนให้กลับคืนมา

วิจิตร อาวะกุล (2537: 65-69) กล่าวว่า วิธีปฏิบัติให้เพื่อนรักใคร่เห็นอกเห็นใจควร ปฏิบัติดังนี้

1. เปิดฉากทักทายติดต่อกัน
2. มีความจริงใจต่อเพื่อน
3. หลีกเลี่ยงการนินทาเพื่อน
4. อย่าชักทอดความผิดให้เพื่อน
5. ยกย่องชมเชยเพื่อนในสิ่งที่สมควร

6. ให้ความช่วยเหลือในกิจการของเพื่อนด้วยความเต็มใจเสมอ
7. ให้เพื่อนได้ทราบในเรื่องที่เขารับผิดชอบหรือเกี่ยวข้อง
8. ฟังความเห็นของเพื่อนๆ บ้าง
9. หลีกเลี่ยงการทำตัวเหนือเพื่อน
10. ทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย
11. ใจกว้างและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนฝูง
12. ออกไปพบปะสังสรรค์กันกับเพื่อนบ้างตามสมควร
13. ให้ความเห็นนอกเหนือใจช่วยเหลือเพื่อนในยามทุกข์ร้อน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การปฏิบัติตนกับเพื่อนมีความสำคัญอย่างมากสำหรับนักเรียน เพราะถ้านักเรียนปฏิบัติตนกับเพื่อนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี มีความรู้สึกอบอุ่น เชื่อมั่นในตนเอง อยู่ในกลุ่มเพื่อนได้อย่างมีความสุข แต่หากนักเรียนคนใดมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับเพื่อน ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดีต่อตนเอง วิตกกังวล ท้อแท้ และไม่มีความสุขในการเรียน ซึ่งแนวทางการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับเพื่อน ได้แก่ มีความจริงใจให้กัน รู้จักระงับอารมณ์ มีความเกรงใจ มีอหยาศัยไมตรีต่อกัน มีความสามัคคีในหมู่คณะ ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว มีความเป็นอิสระในการเสนอความคิดเห็น เป็นต้น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

รัตนา ดวงแก้ว (อัมราลักษณ์ ไชยวงศ์ษา. 2548: 55; อ้างอิงจาก รัตนา ดวงแก้ว. 2527: 155) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาว์ปัญญา สภาพแวดล้อมทางปัญญา และฐานะทางสังคมมีติดกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 314 คน พบว่า กลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สิริพร ดาวัน (2540: 89 -91) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี จำนวน 1,238 คน ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ทิพวรรณ สุวรรณประเสริฐ (2541: 111-113) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญ จังหวัดปราจีนบุรี ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 1,370 คน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน เรียงลำดับจากส่งผลมากที่สุดไปยังส่งผลน้อยที่สุดได้แก่ การใช้เวลาในการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลักษณะมุ่งอนาคต

ทางการเรียน เพศหญิง เจตคติต่อการเรียนตามลำดับ โดยร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเรียนได้ ร้อยละ 62.90

สุกัญญา แยมยิม (2541: 65-66) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจเรียนของ นักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสีพระยา กรุงเทพมหานคร กลุ่ม ตัวอย่างเป็นนักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1-3 จำนวน 359 คน ผลการวิจัย พบว่า บุคลิกภาพ ทศนคติต่อการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน สัมพันธภาพใน ครอบครัว บรรยากศการเรียนการสอน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับความตั้งใจเรียนของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดย ปัจจัยเหล่านี้ ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนความตั้งใจเรียนของนักเรียนได้ร้อยละ 66.30

ปาริฉัตร อันประเสริฐ (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเชาว์ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพมหานคร พบว่า เชาว์ปัญญา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พัชรี มะแสงสม (2544: 74-77) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมใน การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 489 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัย ที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการ เรียนรู้ด้วยตนเอง ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปร เพศและการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกสร ภูมิดี (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟัน อุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 370 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรม เลี้ยงดูที่แตกต่างกัน มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) แตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟัน อุปสรรค (AQ) สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ประกิตศรี เฝ้าเมือง (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อความพร้อมในการ เรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด นนทบุรี โดยการวิเคราะห์ห้พระดับ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,123 คน ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปร อิสระระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทางด้านตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนที่ ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คือ บรรยากศในชั้นเรียน

พิทักษ์ วงแหวน (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไฝเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 824 คน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระระดับนักเรียน ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจในตนเอง เจตคติต่อการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และการส่งเสริมการเรียนของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมไฝเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรอิสระระดับห้องเรียน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบรรยากาศในชั้นเรียน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมไฝเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน

เมธยา คุณไทยสงค์ (2546: 63) ได้ศึกษาจิตลักษณะบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 368 คน พบว่า จิตลักษณะด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

มันจนา จงกล (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความเชื่อมั่นในตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการปรับตัวกับความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความเชื่อมั่นในตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการปรับตัวคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

อดิพร นฤนาทชีวิน (2547 :67) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนดนตรีของวัยรุ่น ที่เรียนดนตรีในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า วัยรุ่นที่เรียนดนตรีที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีพฤติกรรมการเรียนดนตรีดีกว่าวัยรุ่นที่เรียนดนตรีที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

บราวน์ (Brown. 1971: 57-61) ได้ศึกษาผลของความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ของครูที่มีต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ได้ตั้งโครงการความคิดสร้างสรรค์ขึ้น โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนากลยุทธ์ในการสอน (Teaching Strategics) เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ในปีแรกของโครงการมีโรงเรียนที่เข้าร่วม 2 โรงเรียน โดยส่งครูเข้ามาทำงานโครงการละ 8 คน ครูทั้ง 8 คนสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขากำหนดชิ้นการทำงานไว้ 3 ชิ้นคือ

1. เน้นให้ครูมีความเข้าใจในกระบวนการทางจิตวิทยาของความคิดสร้างสรรค์ โดยการจัดหนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอนที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการสอน วิธีการสอน และเนื้อหาวิชา

2. เน้นให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

3. หันกลับมาใช้วิธีการขั้นที่ 1 อีก เพื่อเป็นการประเมินความคิดและอารมณ์ของครูที่เข้าร่วมโครงการให้เป็นแนวเดียวกัน หลังจากได้รับการอบรมตามโครงการแล้ว ครูก็กลับไปสอนในโรงเรียนตามเดิม

หลังจากนั้นบราวน์ (Brown) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่สอนโดยครูในโครงการและครูที่ไม่ได้ร่วมในโครงการ ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเขาได้ทำการสอบถามครูที่เข้าร่วมโครงการพบว่า ครูส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงวิธีการสอนจากการสอนแบบเดิมมาเป็นให้นักเรียนรู้โดยการค้นพบด้วยตนเอง (discovery approach) ลดการกระทำต่างๆ ที่เป็นการบังคับ หันมาสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้อยู่ในสภาพที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนได้ทำการค้นคว้าด้วยตนเอง โดยไม่ต้องกลัวว่าจะประสบความล้มเหลว

ราย (ปริยาภรณ์ เพ็ญสุขใจ. 2542: 22 ; อ้างอิงจาก Rai. 1980: 117-122) ได้ศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ โดยศึกษากับนักเรียนชายในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 300 คน ซึ่งเลือกมาจากนักเรียนที่เรียนวิชาชีววิทยาจาก 12 โรงเรียนในเมืองอัครา กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงคือ ผู้ที่ได้ 60 % ขึ้นไป กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำคือ ผู้ที่ได้ 40 % ลงมา และผู้ที่ได้ 44-55 % ให้เป็นกลุ่มกลาง ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โคเบลล่า ,ครอเลย์ และชริงเลย์ (สิทธิมา สุทธิศักดิ์. 2549: 74; อ้างอิงจาก Koballa, Thomas R; Crawley Frank JR; & Shrigley Robert L. 1990: 345-347) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ผลการวิจัยพบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนมีกฎเกณฑ์ในตนเอง การทำกับตนเอง ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีทักษะการแสดงออกดีขึ้น ช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหานักเรียนได้

ฮวง (Huang. 1997: 780) ได้ศึกษาพบว่า เจตคติที่มีต่อการเรียน ความเชื่อในความสามารถของตนเอง ความสนใจในการเรียน และกลยุทธ์การเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการศึกษเล่าเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

กีเวียน (Kivinen. 2003: 228) ได้ศึกษาแรงจูงใจและการควบคุมตนเองในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาพบว่า นักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนจะตั้งใจเรียน มีการจัดการตนเองด้านการเรียน การช่วยเหลือตนเองในด้านการเรียน และมีกลยุทธ์ในการเรียนมากกว่านักเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทางด้านการเรียน

ดังนั้นจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักเรียน เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียนเพื่อแก้ปัญหาที่อาจจะต้องเผชิญในอนาคตได้อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งในปัจจุบันนี้ ผู้เรียนที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นระดับชั้นที่มีความสำคัญอย่างมาก จำเป็นจะต้องเน้นและฝึกฝนให้ผู้เรียนนั้นมีความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ให้มาก เพราะนักเรียนในระดับนี้จะมีพัฒนาการทางสมองที่กำลังจะก้าวหน้าเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีความรู้ความสามารถเพื่อจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยศึกษาตัวแปร ดังนี้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เนื่องจากผู้วิจัยคาดว่าตัวแปรดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ซึ่งมีจำนวน 42 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 17,649 คน และแบ่งเป็นห้องเรียนได้ 396 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ซึ่งมีจำนวน 6 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 566 คน และมีจำนวน 13 ห้องเรียน โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two - stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนในการสุ่มดังนี้

1. ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากรจากแหล่งทุติยภูมิ คือ กลุ่มสารสนเทศสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ แล้วจัดทำกรอบของการสุ่ม (Sampling Frame) จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดต่างๆ ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนโรงเรียน จำนวนห้องเรียนและจำนวนนักเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน
4	1	2	84
6	15	104	3,880
7	26	290	13,685
รวมทั้งหมด	42	396	17,649

ที่มา : สพท.กทม. 3. (2550). ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา. (Online)

2. ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และมีโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อพิจารณาถึงขนาดของโรงเรียนแล้วพบว่า โรงเรียนขนาดที่ 4 มีจำนวนเพียง 1 โรงเรียนเท่านั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเลือกเฉพาะโรงเรียนที่มีขนาด 6 และ 7 ดังนั้นการสุ่มในครั้งนี้จึงมีจำนวน 41 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 17,565 คน จากนั้นทำการสุ่มมาร้อยละ 15 ของแต่ละขนาดโรงเรียน ได้โรงเรียนขนาด 6 จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาด 7 จำนวน 4 โรงเรียน มีจำนวนห้องเรียน 63 ห้อง

3. ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Unit of Sampling) โดยสุ่มห้องเรียนจากโรงเรียนที่สุ่มมาได้จำนวนร้อยละ 20 ของแต่ละโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้ โรงเรียนขนาด 6 จำนวน 4 ห้องเรียนและโรงเรียนขนาด 7 จำนวน 9 ห้องเรียน ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย ดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาด โรงเรียน	โรงเรียน	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน
โรงเรียน ขนาดที่ 6	1. มัธยมวัดดาวคะนอง	9	336	2	70
	2. แจงร่อนวิทยา	8	327	2	80
โรงเรียน ขนาดที่ 7	1. อิสลามวิทยาลัย	15	585	3	120
	2. วัดนวลนรดิศ	10	509	2	100
	3. วัดรางบัว	11	540	2	100
	4. วัดพุทธบูชา	10	489	2	96
	รวม	63	2,786	13	566

หมายเหตุ

1. การจำแนกประชากรตามขนาดของโรงเรียนแบ่งเป็น 7 ขนาดตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

โรงเรียนขนาดที่ 1	จำนวนนักเรียน	น้อยกว่า 120 คน
โรงเรียนขนาดที่ 2	จำนวนนักเรียน	120 – 199 คน
โรงเรียนขนาดที่ 3	จำนวนนักเรียน	200 – 299 คน
โรงเรียนขนาดที่ 4	จำนวนนักเรียน	300 – 499 คน
โรงเรียนขนาดที่ 5	จำนวนนักเรียน	500 – 1,499 คน
โรงเรียนขนาดที่ 6	จำนวนนักเรียน	1,500 - 2,499 คน
โรงเรียนขนาดที่ 7	จำนวนนักเรียน	2,500 คนขึ้นไป

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังปรากฏตามตาราง 2 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม แล้วดำเนินการสุ่มโดยอาศัยการกำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อน (Limit of Error) และระดับความเชื่อมั่น (Level of confidence: $1 - \alpha$) ที่ .95 ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร การประมาณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

1. ขนาดความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า ($e = Z_{0.5/2} S_{\bar{X}}$) เท่ากับ 1.1 คะแนน จากคะแนนเต็มของแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ผู้วิจัยเห็นว่าขนาดของความคลาดเคลื่อนที่กำหนดนี้ เป็นขนาดที่เพียงพอที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในการตัดสินใจในกรณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้

2. ค่าประมาณความแปรปรวนของกลุ่มประชากร (σ^2) ของกลุ่มโรงเรียนขนาดต่าง ๆ ซึ่งได้จากการนำแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 สังกัดโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร เขต 3 จากโรงเรียนบางประกอกวิทยาคม และโรงเรียนสวนอนันต์ จำนวน 200 คน โดยแบบวัดที่ใช้เป็นแบบให้เลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 42 ข้อ ซึ่งพบว่าค่าความแปรปรวนที่ได้มีค่าเท่ากับ 141.97 และ 242.15 ตามลำดับ จากนั้นผู้วิจัยได้นำค่านี้ไปประมาณค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

จากข้อมูลจำนวนประชากรและข้อมูลสำหรับการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามข้อ 1 และ 2 ผู้วิจัยนำไปคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้จากสูตรการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (มยุรี ศรีชัย.2538: 105) ได้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 535 คน แต่สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 566 คน แบ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนขนาด 7 จำนวน 4 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 416 คน เป็นนักเรียนในโรงเรียนขนาด 6 จำนวน 2 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 150 คน

การตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง

ภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 566 คน ได้ค่าความแปรปรวนของคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ของนักเรียนในโรงเรียนขนาด 7 และโรงเรียนขนาด 6 ที่มีค่าเท่ากับ 155.32 และ 208.24 ตามลำดับ ซึ่งพบว่าค่าความแปรปรวนที่ใช้ในการประมาณค่าดังกล่าวมีค่าแตกต่างกันไม่มากนักกับค่าประมาณความแปรปรวนที่ใช้ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในขั้นของการวางแผน และเมื่อพิจารณาถึงระดับความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ในการประมาณค่าที่ยอมรับได้ ด้วยระดับความเชื่อมั่นของการประมาณค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 95 ในขั้นการวางแผนการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเท่ากับ 1.1 คะแนนนั้น ปรากฏว่าผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรของตัวแปรคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์พบว่า มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าเฉลี่ย ($S_{\bar{X}}$) ในภาพรวมเท่ากับ .55 และผู้วิจัยกำหนดระดับความเชื่อมั่นในการประมาณค่าเฉลี่ยคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีความคลาดเคลื่อน ($e = Z_{0.5/2} S_{\bar{X}}$) เท่ากับ 1.07 คะแนน และเมื่อนำมาเทียบกับขั้นตอนของการกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน ที่ผู้วิจัยได้ประมาณค่าความคลาดเคลื่อนไว้เท่ากับ 1.1 พบว่ามีค่าที่ใกล้เคียงกัน จึงสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดที่เพียงพอที่จะสามารถนำข้อมูลอ้างอิงไปสู่ประชากรได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 2 ฉบับดังนี้

ฉบับที่ 1 แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	จำนวน 15 ข้อ
ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	จำนวน 15 ข้อ
ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ	จำนวน 15 ข้อ
ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	จำนวน 15 ข้อ

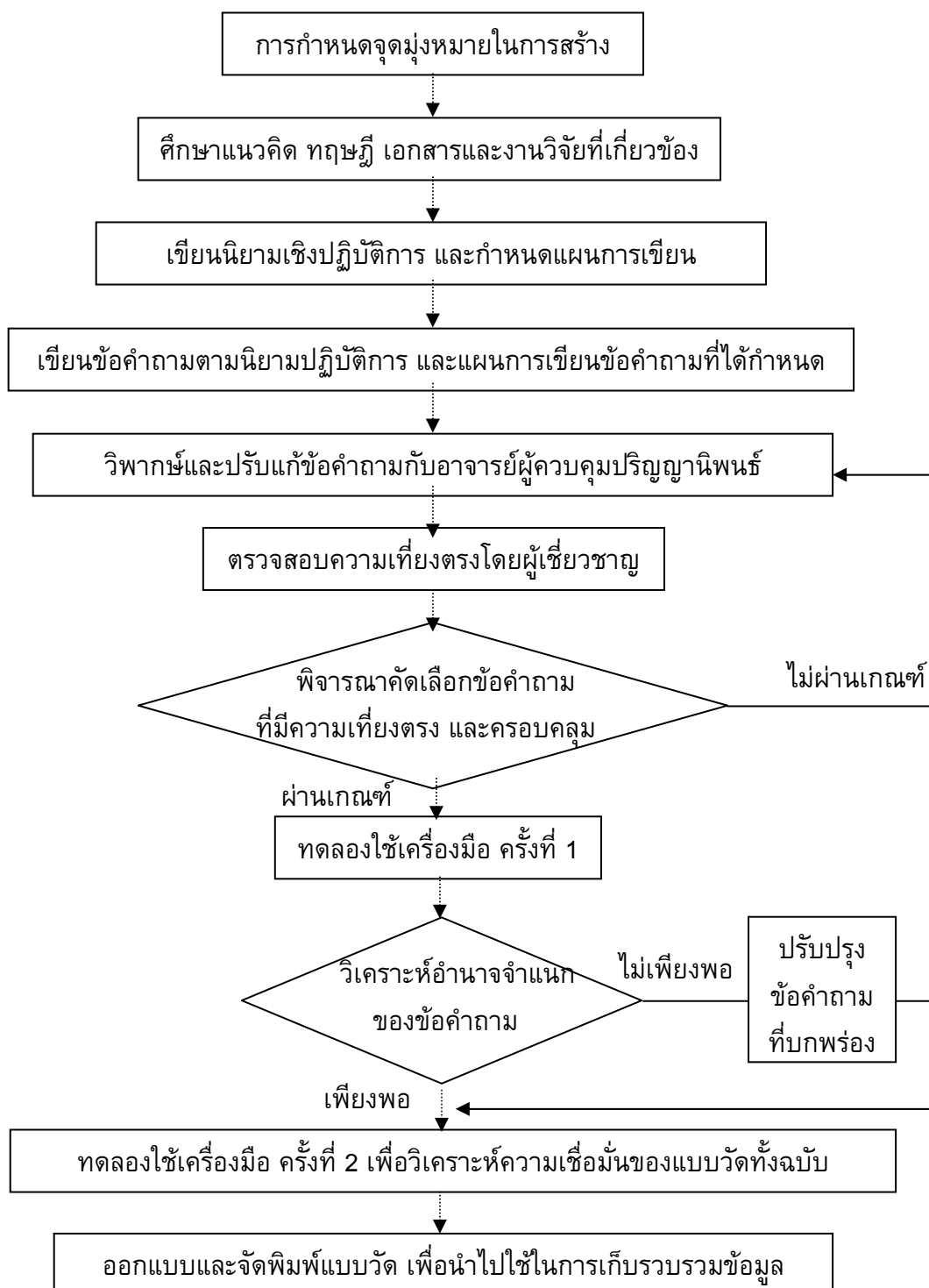
ฉบับที่ 2 แบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ จำนวน 42 ข้อ

3. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คือ แบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

ขั้นตอนการสร้างแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์
ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ตามขั้นตอนดังนี้

ภาพประกอบ 4 ลำดับขั้นตอนการสร้างแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

จากภาพประกอบ 4 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์
2. ศึกษา นิยาม ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัด
3. กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการจากแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำมา เขียนนิยามตามลักษณะที่ต้องการวัด พร้อมทั้งกำหนดแผนการเขียนข้อคำถาม
4. เขียนข้อคำถามในแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์โดยให้สอดคล้องครอบคลุมตามนิยามปฏิบัติการ และแผนการเขียนข้อคำถามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งลักษณะข้อคำถามที่สร้างเป็นสิ่งที่นักเรียนประสบในชีวิตประจำวัน โดยแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นแบบวัดชนิดสถานการณ์ ทุกสถานการณ์ประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ด้าน ซึ่งมีจำนวน 10 สถานการณ์ รวมทั้งสิ้น 70 ข้อ
5. วิพากษ์และปรับแก้ข้อคำถามกับอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ เพื่อให้ข้อคำถามมีความเที่ยงตรงและครอบคลุมตามโครงสร้างทฤษฎี และคัดเลือกข้อคำถาม
6. นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้ว เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหา ตลอดจนการใช้ภาษาในการเขียนข้อความและคัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปซึ่งผลการพิจารณาพบว่าข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 มีบางสถานการณ์และบางข้อคำถามผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำในการปรับแก้ภาษาและความถูกต้องเพื่อที่จะสามารถวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ได้แม่นยำมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิพากษ์และปรับแก้สถานการณ์และข้อคำถามกับอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์อีกครั้ง ซึ่งในขั้นตอนนี้ยังคงได้ข้อคำถามจำนวน 70 ข้อ เท่าเดิม
7. นำแบบวัดที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) ครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เขต 3 จากโรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม และโรงเรียนวัดประดู่ในทรงธรรม ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการรวบรวมเพื่อการวิจัยจำนวน 200 คน จากนั้นนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item-total Correlation) โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment Correlation) ซึ่งพบว่าแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์จำนวน 70 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ -.002 ถึง .559 จากนั้นคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป โดยพิจารณาจากข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงและรวมทุกข้อแล้วครอบคลุมตามโครงสร้างของนิยามปฏิบัติการ รวมทั้งปรับปรุงข้อคำถามที่บกพร่อง โดยอาศัยผลการวิเคราะห์ข้างต้น ซึ่งแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ที่ได้ในขั้นตอนนี้มีทั้งสิ้น 6 สถานการณ์ จำนวน 42 ข้อ ซึ่งครอบคลุมตามนิยามเชิงปฏิบัติการทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

- ด้านที่ 1 จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) .235 - .382
 ด้านที่ 2 จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) .273 - .400
 ด้านที่ 3 จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) .259 - .481
 ด้านที่ 4 จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) .211 - .368
 ด้านที่ 5 จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) .238 - .509
 ด้านที่ 6 จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) .214 - .559
 ด้านที่ 7 จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) .202 - .377

8. นำแบบวัดที่ได้จากข้อ 7 ไปทดลองใช้ (Try Out) ครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เขต 3 จากโรงเรียนบางประกอกวิทยาคม และโรงเรียนสวนอนันต์ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการรวบรวมเพื่อการวิจัย จำนวน 200 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.898

9. นำแบบวัดที่มีคุณภาพมาจัดทำรูปเล่มฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่

1. แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
2. แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
3. แบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

โดยแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ มีขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของซซิลี จุงพิวัฒน์ (2547:108 -109) ใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับจำนวน 12 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 2.678-7.715 มีค่าความเชื่อมั่น .733

2. แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ของจิณัฐตา เจียรพันธุ์ (2548: 133-134) ใช้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 2.38 - .702 มีค่าความเชื่อมั่น .920

3. แบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของประทิศรี เผ่าเมือง

(2546: 127) ซึ่งใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 3.167 - 8.882 มีค่าความเชื่อมั่น .8787

4. แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ของชัชลิณี จุงพิวัฒน์ (2547:113-114) ใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับจำนวน 15 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 1.662 - 10.917 มีค่าความเชื่อมั่น .7577

แบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนา โดยการปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และปรับแบบสอบถามให้เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยการคัดเลือกบางข้อคำถามและเพิ่มเติมให้ได้ฉบับละ 15 ข้อ ซึ่งการคัดเลือกและเพิ่มเติมข้อคำถามพิจารณาให้ครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เขต 3 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการรวบรวมเพื่อการวิจัยจำนวน 200 คน เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ผลดังนี้

- แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .247 ถึง .563 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .780

- แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .295 ถึง .615 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .847

- แบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .234 ถึง .694 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .865

- แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .246 ถึง .655 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .825

เมื่อพิจารณาคุณภาพของแบบสอบถามโดยพิจารณาจากค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยจึงตัดสินใจดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของแบบสอบถาม

แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องทางขวามือเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	<u>แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์</u>					
(0)	ข้าพเจ้านัดใจที่จะสอบให้ได้คะแนนสูงๆ เพื่อเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ..					
(00)	ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจที่สอบได้คะแนนน้อย จึงต้องขยันอ่านหนังสือให้มากกว่าเดิม.					
	<u>การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย</u>					
(0)	เมื่อมีปัญหาในการทำรายงาน ผู้ปกครองจะช่วยคิดและหาทางแก้ปัญหาร่วมกับข้าพเจ้า.....					
(00)	ผู้ปกครองชมเชยเมื่อข้าพเจ้าสามารถแก้ปัญหาละเอียดเฉพาะหน้าในเรื่องต่างๆ ได้.....					
	<u>การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</u>					
(0)	นักเรียนได้เรียนจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ ฯลฯ.....					
(00)	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้หลากหลาย.....					
	<u>สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน</u>					
(0)	ข้าพเจ้ายินดีที่จะร่วมจัดกิจกรรมกับเพื่อนตั้งแต่ขั้นร่วมกันวางแผน.....					
(00)	ข้าพเจ้าให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อน.....					

เกณฑ์การให้คะแนน

เมื่อเป็นข้อความเชิงบวก ให้คะแนนดังนี้

นักเรียนมีระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติมากที่สุด	ให้ระดับคะแนน	5	คะแนน
นักเรียนมีระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติมาก	ให้ระดับคะแนน	4	คะแนน
นักเรียนมีระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติปานกลาง	ให้ระดับคะแนน	3	คะแนน
นักเรียนมีระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติน้อย	ให้ระดับคะแนน	2	คะแนน
นักเรียนมีระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้ระดับคะแนน	1	คะแนน

สำหรับข้อความเชิงลบให้คะแนนตรงข้ามกับข้อความเชิงบวก

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน

1. แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็ม 75 คะแนน

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>	<u>การแปลความหมาย</u>
67.50 - 75.00	นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับสูง
52.50 - 67.49	นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง
37.50 - 52.49	นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับปานกลาง
22.50 - 37.49	นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
15.00 - 22.49	นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำ

2. แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็ม 75 คะแนน

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>	<u>การแปลความหมาย</u>
67.50 - 75.00	นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับสูง
52.50 - 67.49	นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับค่อนข้างสูง
37.50 - 52.49	นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลาง
22.50 - 37.49	นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
15.00 - 22.49	นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับต่ำ

3. แบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 15 ข้อ
คะแนนเต็ม 75 คะแนน

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>	<u>การแปลความหมาย</u>
67.50 - 75.00	มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับสูง
52.50 - 67.49	มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง
37.50 - 52.49	มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง
22.50 - 37.49	มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
15.00 - 22.49	มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับต่ำ

4. แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน 15 ข้อ
คะแนนเต็ม 75 คะแนน

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>	<u>การแปลความหมาย</u>
67.50 - 75.00	มีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนอยู่ในระดับสูง
52.50 - 67.49	มีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนอยู่ในระดับค่อนข้างสูง
37.50 - 52.49	มีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง
22.50 - 37.49	มีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
15.00 - 22.49	มีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนอยู่ในระดับต่ำ

ตัวอย่างแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

คำชี้แจง

- แบบวัดฉบับนี้มีทั้งหมด 6 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์ประกอบด้วยคำถามย่อย 7 คำถาม ในแต่ละข้อมีตัวเลือก 3 ตัวเลือก รวมคำถามย่อยทั้งหมด 42 ข้อ
- ให้นักเรียนอ่านและวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียวลงในกระดาษคำตอบ

สถานการณ์ที่ 1

ในการเรียนวิชาภาษาไทย ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำรายงานเกี่ยวกับการอ่านทำนองเสนาะ สมพลเป็นตัวแทนกลุ่มที่จะต้องนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน เนื่องจากเพื่อน ๆ ได้รวบรวมรายละเอียดของรายงาน สรุปและจัดทำเป็นรูปเล่มเรียบร้อยแล้ว เหลือเวลาอีก 2 วัน สมพลก็ต้องรายงานหน้าชั้นเรียนแล้ว แต่สมพลยังไม่รู้วิธีการอ่านทำนองเสนาะและจำเนื้อหาที่รายงานยังไม่ได้เลย เนื่องจากสมพลต้องไปช่วยพ่อแม่ขายของที่ตลาดหลังเลิกเรียนทุกวัน

1. เป้าหมายที่สำคัญในการแก้ปัญหาของสถานการณ์นี้คืออะไร
 - ก. สมพลเตรียมพร้อมสำหรับการรายงานหน้าชั้นเรียน (3 คะแนน)
 - ข. เพื่อน ๆ ในกลุ่มเข้าใจสมพล (1 คะแนน)
 - ค. สมพลรู้จักแบ่งเวลา (2 คะแนน)
2. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร
 - ก. สมพลได้รับผิดชอบหน้าที่ที่ยากกว่าเพื่อน ๆ (1 คะแนน)
 - ข. สมพลไม่กระตือรือร้นเท่าที่ควร (3 คะแนน)
 - ค. สมพลต้องช่วยงานทางบ้าน (2 คะแนน)
3. ถ้านักเรียนเป็นสมพล นักเรียนจะมีวิธีการแก้ปัญหาในครั้งนี้อย่างไร
 - ก. ขออนุญาตผู้ปกครองไม่ไปขายของเพื่อเตรียมตัวสำหรับการรายงาน (3 คะแนน)
 - ข. ขอโทษเพื่อน ๆ และขอร้องให้เพื่อนช่วยสำหรับการรายงาน (2 คะแนน)
 - ค. ขอครูผู้สอนให้เลื่อนวันสำหรับการรายงานพร้อมบอกเหตุผล (1 คะแนน)
4. ถ้านักเรียนเป็นสมพล นักเรียนจะตัดสินใจเลือกวิธีใดในการแก้ปัญหาในครั้งนี้อย่างไร
 - ก. ขออนุญาตไม่ไปขายของ เพราะผู้ปกครองน่าจะเข้าใจเหตุผล (3 คะแนน)
 - ข. ขอเลื่อนวันรายงาน เพราะครูน่าจะเข้าใจถึงความจำเป็น (1 คะแนน)
 - ค. ขอให้เพื่อน ๆ ช่วยในการรายงาน เพราะเพื่อนน่าจะเห็นใจ (2 คะแนน)
5. ถ้าสมมติว่าสมพลเลือกวิธีการเตรียมพร้อมด้วยตนเอง นักเรียนคิดว่าสมพลควรจะวางแผนในการดำเนินการอย่างไร
 - ก. ศึกษาลักษณะคำประพันธ์ การเว้นวรรคการอ่าน และฝึกอ่านเป็นทำนองเสนาะจากรายงาน (3 คะแนน)
 - ข. ศึกษาลักษณะคำประพันธ์ ฝึกอ่านคำให้ถูกต้อง และฝึกอ่านเป็นทำนองเสนาะจากรายงาน (2 คะแนน)
 - ค. ศึกษาลักษณะคำประพันธ์ ฝึกอ่านคำควบกล้ำให้ถูกต้อง และฝึกอ่านเป็นทำนองเสนาะจากรายงาน (1 คะแนน)

6. ถ้าดำเนินการตามแผนที่วางไว้ นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลอย่างไร
- ก. สมพลมีความมั่นใจในการรายงานหน้าชั้นเรียน (3 คะแนน)
 - ข. สมพลสามารถอ่านทำนองเสนาะได้เป็นอย่างดี (1 คะแนน)
 - ค. สมพลมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับ (2 คะแนน)
7. ถ้าหากผู้ปกครองไม่อนุญาตให้หยุด สมพลยังต้องไปขายของที่ตลาด นักเรียนคิดว่าสมพลควรหาวิธีแก้ไขอย่างไร
- ก. บันทึกเทปการอ่านทำนองเสนาะจากรายงานแล้วเปิดฟังขณะขายของ (2 คะแนน)
 - ข. ขายของไปด้วย ฟังซ้อมการอ่านทำนองเสนาะจากรายงานไปด้วย (1 คะแนน)
 - ค. ใช้เวลาว่างหลังจากขายของแล้วมาฝึกซ้อมการอ่านทำนองเสนาะ (3 คะแนน)

เกณฑ์การให้คะแนน

นักเรียนตอบถูก มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุดและเหมาะสมที่สุด	ให้คะแนน	3	คะแนน
นักเรียนตอบถูก มีความเป็นไปได้อย่างมากและเหมาะสม	ให้คะแนน	2	คะแนน
นักเรียนตอบถูก มีความเป็นไปได้น้อยและไม่เหมาะสม	ให้คะแนน	1	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน

แบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ จำนวน 42 ข้อ คะแนนเต็ม 126 คะแนน

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
115.50 - 126.00	นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับสูง
94.50 - 115.49	นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง
73.50 - 94.49	นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับปานกลาง
52.50 - 73.49	นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
42.00 - 52.49	นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับต่ำ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือในการวิจัยทั้ง 2 ฉบับ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เขต 3 มีขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตรถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลยื่นต่อผู้บริหารสถานศึกษาของแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง วันที่ 22 – 30 มกราคม 2551 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. วางแผนในการดำเนินการล่วงหน้าและเตรียมแบบสอบถามให้มากกว่าจำนวนของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 15 – 20 เปอร์เซ็นต์ เพื่อเป็นการป้องกันการไม่ตอบกลับหรือการตอบข้อมูลไม่สมบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่าง

4. สำหรับการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 3 โรงเรียน โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและชี้แจงวิธีการตอบให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้เข้าใจ และวางใจได้ว่าไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อนักเรียน เพื่อให้นักเรียนตอบได้ตรงความเป็นจริงมากที่สุด สำหรับอีก 3 โรงเรียนที่ผู้วิจัยไม่สามารถดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ด้วยตนเองนั้นเนื่องจาก ในช่วงเวลาดังกล่าวทางโรงเรียนมีกิจกรรมต่างๆ ทำให้ไม่สะดวกในการจัดเวลาเพื่อให้ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้ ผู้วิจัยจึงได้ขอความอนุเคราะห์โดยการอธิบายขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้อาจารย์ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อที่จะได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้รัดกุมและได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

5. นำแบบวัดและแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนทุกฉบับ แล้วคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

6. ทำการลงรหัสและนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานและรายงานผลการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS for windows Version 13 มีขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ของคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

2. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบค่าที (t – test) หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) และคำนวณค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R^2) และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F – test)

3. หาค่าน้ำหนักความสำคัญ (Beta – weight) ของปัจจัยด้านคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าน้ำหนักความสำคัญโดยทดสอบค่าที (t – test)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง

1.1 สถิติที่ใช้ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร โดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ในระดับความเชื่อมั่นที่ .95 (มยุรี ศรีชัย.2538: 105)

$$\text{จากสูตร } n = \frac{\sum_{g=1}^K \frac{N_g^2 \sigma_g^2}{w_g}}{\frac{N^2 e^2}{4} + \sum_{g=1}^K N_g \sigma_g^2}$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม
	N	แทน	ขนาดของประชากร
	K	แทน	จำนวนชั้นที่ประชากรถูกแบ่งออก
	N_g	แทน	จำนวนสมาชิกของประชากรในชั้นที่ g
	σ_g^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของประชากรชั้นที่ g
	W_g	แทน	อัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของชั้นที่ g
	e	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

2.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ดังนี้ (ล้วน สายยศ ; อังคณา สายยศ. 2539: 248-249 ; อ้างอิงจาก Rovinelli ; & Hambleton. 1977)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามจากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) คำนวณโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545: 84)

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่นๆที่เหลือทุกข้อ

2.3 วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ของครอนบัค (ล้วน สายยศ ; อังคณา สายยศ. 2538: 200)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	s_i^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนข้อที่ i
	s_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่

3.1.1 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2544: 35)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3.1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2544: 65)

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3.1.3 ค่าเฉลี่ยประชากร ใช้สูตร (ระวีวรรณ พันธุ์พานิช. 2541: 162)

$$\mu = \bar{X} \pm Z_{\alpha/2} \sigma_{\bar{X}}$$

เมื่อ	μ	แทน	ค่าเฉลี่ยประชากร
	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	$\sigma_{\bar{X}}$	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ยของประชากร

3.2 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (ล้วน สายยศ ; อังคณา สายยศ. 2538: 85)

$$r_{XY} = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนน X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบชุด X แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบชุด Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณทั้งหมดระหว่างคะแนน X กับ Y แต่ละค่า
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้ t-test (ล้วน สายยศ ;
 อังคณา สายยศ. 2540: 250)

$$t = r \sqrt{\frac{n-2}{1-r^2}} \quad ; \text{ df} = n-2$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าการแจกแจงแบบที
	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) โดยใช้ (Kerlinger ; & Pedhazur. 1973: 75)

$$R_{Y \cdot 123 \dots k} = \sqrt{\sum \beta_i r_{X_i Y}}$$

เมื่อ	$R_{Y \cdot 123 \dots k}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระ ตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม Y
	β_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ i ในรูป คะแนนมาตรฐาน
	$r_{X_i Y}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระตัวที่ i กับตัวแปรตาม Y

3.5 ทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ
 ; อังคณา สายยศ. 2540: 332)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1 - R^2) / (N - k - 1)}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบ F (F-distribution)
	R^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	df_1	แทน	k
	df_2	แทน	$N - k - 1$

3.6 หาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ โดยใช้ (Kerlinger ;& Pedhazur. 1973: 61)

$$b_i = \beta_i \frac{S_Y}{S_i}$$

เมื่อ	b_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ
	β_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ i ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	S_i	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระตัวที่ i
	S_Y	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ได้จากคะแนนตัวแปรตาม

3.7 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญ (Beta-Weight) ของคะแนนจากสูตร (ล้วน สายยศ ; อังคณา สายยศ. 2540: 346)

$$t_i = \frac{b_i}{SE_{b_i}} \quad ; \quad df = N - k - 1$$

เมื่อ	t_i	แทน	ค่าการแจกแจงแบบทีของค่าน้ำหนักความสำคัญตัวที่ i
	b_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญตัวที่ i ในรูปคะแนนดิบ
	SE_{b_i}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนของค่าน้ำหนักความสำคัญตัวแปรอิสระในรูปของคะแนนดิบ
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระทั้งหมด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

X_1	แทน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
X_2	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
X_3	แทน	การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
X_4	แทน	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
Y	แทน	คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์
n	แทน	จำนวนข้อ
k	แทน	คะแนนเต็มทั้งฉบับของตัวแปรแต่ละตัว
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$S_{\bar{X}}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ย
r_{xy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
df	แทน	ระดับชั้นความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน	ค่าความแปรปรวน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของค่าความแปรปรวน (Mean Squares)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	กำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยในรูปคะแนนมาตรฐาน
SE_b	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงของที
F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงของเอฟ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร เขต 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของปัจจัย ได้แก่ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์
2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์
3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test)
4. คำนำนัยสำคัญของตัวแปรปัจจัย และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของ คำนำนัยสำคัญของค่าที่ใช้ค่าที (t-test)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของปัจจัย ได้แก่ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ที่ความเชื่อมั่น 95 % ของปัจจัยแต่ละด้าน และคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร	n	k	$\bar{X}$	S	$S_{\bar{X}}$	ผลการประมาณ ค่าเฉลี่ยประชากร	การแปลความหมาย
X ₁	15	75	56.03	7.57	.32	55.40 - 56.66	ค่อนข้างสูง
X ₂	15	75	52.41	9.94	.42	51.59 - 53.23	ปานกลาง-ค่อนข้างสูง
X ₃	15	75	54.98	7.95	.33	54.33 - 55.63	ค่อนข้างสูง
X ₄	15	75	55.87	7.93	.33	55.22 - 56.52	ค่อนข้างสูง
Y	42	126	86.44	13.00	.55	85.36 - 87.52	ปานกลาง

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (X_3) และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4) อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_2) อยู่ในระดับ ปานกลาง-ค่อนข้างสูง สำหรับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ (Y) นั้น นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ (Y) อยู่ในระดับ ปานกลาง

ส่วนค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_2) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (X_3) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4) และคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ (Y) คือ .32, .42, .33, .33 และ .55 ตามลำดับ

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ดังแสดงใน ตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	Y
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1)	1.000	.437**	.527**	.544**	.243**
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_2)		1.000	.564**	.634**	.218**
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (X_3)			1.000	.718**	.194**
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4)				1.000	.177**
คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ (Y)					1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงสุด ซึ่งมีค่าเท่ากับ .243 ความสัมพันธ์รองลงมาคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .218, .194, และ .177 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .437 ถึง .718

และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัยแต่ละตัว จะพบว่า มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง แสดงว่าอาจมีตัวแปรปัจจัยบางส่วนวัดซ้ำกันอยู่ ซึ่งการที่ตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์กันสูง อาจส่งผลให้เกิดปัญหา multicollinearity ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการตรวจสอบด้วยค่า Tolerance และ Variance Inflation Factor : VIF ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยโดยวิเคราะห์จากค่า Tolerance และ Variance Inflation Factor : VIF

ตัวแปรปัจจัย	Tolerance	VIF
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1)	.659	1.518
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_2)	.568	1.761
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (X_3)	.444	2.250
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4)	.398	2.582

จากตาราง 5 พบว่า ตัวแปรปัจจัยทั้งหมดมีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .398 ถึง .659 ซึ่งมีค่ามากกว่าศูนย์ ถ้าค่า Tolerance มีค่าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันมาก (ศศิธร แสงใส 2550 : 88 ; อ้างอิงจาก กัลยา วาณิชย์บัญชา. 2546:377) และค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.518 ถึง 2.582 ซึ่งจะเห็นว่ามีค่าไม่สูงมากนัก จึงไม่น่าจะเกิดปัญหา multicollinearity อย่างรุนแรง เพราะถ้าค่า VIF มีค่ามากกว่า 10 อาจพิจารณาว่าใหญ่พอที่จะสงสัยได้ว่าเกิดปัญหา multicollinearity อย่างรุนแรง (วิรัช พานิชวงค์. 2545 : 166)

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test) ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
Regression	4	7,250.986	1,812.747	11.526 **
Residual	561	88,234.590	157.281	
Total	565	95,485.576		
R = .276 R ² = .076 F = 11.526 **				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .276 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ มีค่าเท่ากับ .076 ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรปัจจัยทั้ง 4 ตัวแปร ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ได้ร้อยละ 7.60

4. คำนำน้หนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าน้หนักความสำคัญ โดยใช้ค่าที (t-test) ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 คำนำน้หนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร	b	β	SE _b	t	p
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1)	.307	.178	.086	3.569**	.000
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_2)	.182	.139	.070	2.582**	.010
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (X_3)	.091	.056	.100	.919	.359
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_4)	-.079	-.048	.107	-.737	.461

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 7 พบว่า คำนำน้หนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยด้าน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาคำนำน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง .079 ถึง .307 และมีค่าน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .048 ถึง .178 โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์สูงสุด คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งมีค่าน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .178 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย โดยมีค่าน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .139

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐานและวิธีการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาคำแนะนำนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. มีคำแนะนำนักความสำคัญของปัจจัยอย่างน้อย 1 ปัจจัย ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ซึ่งมีจำนวน 42 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 17,649 คน และแบ่งเป็นห้องเรียนได้ 396 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 566 คน จำนวนห้องเรียน 13 ห้องเรียน โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two - stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้มีจำนวน 5 ฉบับ ได้แก่

แบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ จำนวน 42 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .898 แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .780 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .847 แบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .865 และแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .825

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for windows Version 13 หาค่าสถิติพื้นฐาน และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของคะแนนจากแบบวัดทุกฉบับ วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) จากนั้นวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักความสำคัญ (Beta – Weighth) ของตัวแปรด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงสุด ซึ่งมีค่าเท่ากับ .243 ความสัมพันธ์รองลงมาคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .218, .194, และ .177 ตามลำดับ และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .437 ถึง .718

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ มีค่าเท่ากับ .276 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ มีค่าเท่ากับ .076 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรปัจจัยทั้ง 4 ตัวแปร ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ได้ร้อยละ 7.60

3. ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ สูงสุดคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งมีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .178 รองลงมาคือปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .139 ส่วนปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า คุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์มีความเกี่ยวข้องกันกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน โดยปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์สูงสุด ($r = .243$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นการแสดงออกของนักเรียนที่แสดงให้เห็นว่า นักเรียนต้องการประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวังตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับอดิพร นฤนาทชีวิน (2547: 31) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความเพียรพยายามในงานที่ยุ่งยากซับซ้อน มีความต้องการเอาชนะในการแข่งขันหรือทำให้ได้ดีกว่าคนอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับวรวิชัย กุลเพิ่มทวีรัชต์ (2547: 21) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความต้องการบรรลุถึงความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีพฤติกรรม เช่น กำหนดเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้ที่จะสำเร็จ เหมาะสมกับความสามารถของตน มีทักษะการจัดระบบงานอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับการศึกษาของนันทนา จันทรพันธ์ (2545: บทคัดย่อ) ที่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และ

การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัวส่งผลต่อความคาดหวังในอนาคตของนักเรียน ซึ่งลักษณะเหล่านี้เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ในด้านความสามารถในการคิดอย่างเป็นกระบวนการ เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ด้านความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินสถานะ เกี่ยวกับการคาดการณ์อนาคต ด้านความสามารถในการวางแผน เกี่ยวกับการจัดลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานเพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง

2. คำนำน้าหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาคำนำน้าหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์สูงสุดคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รองลงมาคือปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งแสดงว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสูงและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ย่อมจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์สูงด้วย

ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นการแสดงออกของนักเรียนที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนต้องการประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวัง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการที่จะพยายามทำกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดที่ได้รับมอบหมาย หรือรับผิดชอบอยู่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่ว่างานนั้นจะมีความยากลำบากหรือประสบปัญหาอุปสรรคมากน้อยเพียงใดก็ตามบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะอดทนและไม่เกิดความย่อท้อ ในทางตรงกันข้ามกลับยิ่งพยายามหาทางฟันฝ่าและเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เหล่านั้นด้วยตนเอง เพื่อความสำเร็จและความภูมิใจที่จะเกิดขึ้นกับตน (เติมศักดิ์ คทวณิช. 2546: 153) ซึ่งสอดคล้องกับสุรางค์ ไคว์ตระกูล (สิทธิมา สุทธิศักดิ์ 2549: 111 ; อ้างอิงจาก สุรางค์ ไคว์ตระกูล 2536:123) ที่กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่ประสบผลสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานในความเป็นเลิศที่ตนเองตั้งไว้ สอดคล้องกับมันจนา จงกล (2547: บทคัดย่อ) ที่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และสิทธิมา สุทธิศักดิ์ (2549: 111) ได้กล่าวไว้ในแนวเดียวกันว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความปรารถนาภายในจิตใจของบุคคลเรา ที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ได้ดีที่สุด และประสบความสำเร็จตามที่ตนตั้งไว้โดยอาศัย ความพยายาม อดทน มุ่งมั่นในสิ่งที่ตนต้องการกระทำนั้น เพื่อมุ่งไปสู่ผลลัพธ์ที่จะได้ในอนาคตให้ออกมาดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ผู้ที่มีความสามารถในด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ก็เช่นกัน หมายถึงผู้ที่มีความสามารถในการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญอยู่ มีความสามารถในการคิดที่ยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2547: 68)

ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย พ่อแม่จะจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ตรงกับพัฒนาการของลูก ตามความเหมาะสมกับความสามารถทางกาย อารมณ์ สังคม

และทักษะของลูก ส่งเสริมให้เด็กคิดและตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สนับสนุนและหล่อหลอมให้มีอิสระทางความคิด สามารถนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้ (จิณจุตา เจียรพันธ์. 2548: 94) ซึ่งสอดคล้องกับศิริพันธ์ สุระรัมย์ (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งในการมองโลก และสอดคล้องกับอัมราลักษณ์ ไชยวงศ์ษา (2548: 98) ที่กล่าวว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นการอบรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ได้อย่างอิสระและเหมาะสม จึงทำให้นักเรียนเป็นผู้มีแนวคิด มีการจัดการหรือการวางแผนชีวิตของตน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ในด้านความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการดำเนินการ ความสามารถในการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลาย

ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการเรียนรู้ อาจทำให้ครูและผู้บริหารเกิดการล้าหรือเหนื่อยหน่าย และครูเองมีภารกิจในการปฏิบัติงานพิเศษที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากงานสอนมาก ทำให้มีเวลาในการเตรียมการสอน การเตรียมกิจกรรมการสอน การเตรียมสื่อการสอนมีน้อย นอกจากนี้อาจเนื่องมาจากการสอนให้คิดเป็นเรื่องใหม่สำหรับครูไทย ครูยังไม่คุ้นเคยกับการพัฒนาสื่อที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดและเกิดองค์ความรู้ได้ จิตติพร สวัสดิ์กำจรพงศ์ (2546: 58) ประกอบกับกระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์นั้นต้องอาศัยทักษะการคิดในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดไตร่ตรอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอนาคต การคิดสร้างสรรค์ (ดวริต ตันท์ศุภศิริ. 2548: คำนำ 5-7) ดังนั้นหากทักษะการคิดในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ ยังไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควรก็อาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ซึ่งสอดคล้องกับทิตนา แคมมณี และคณะ (2540: 36) ที่กล่าวว่า กระบวนการคิดหรือการสอนให้ผู้เรียนคิดเป็นนั้น ยังเป็นเรื่องที่มีความคลุมเครืออยู่มาก กระบวนการคิดไม่ได้มีลักษณะเป็นเนื้อหาที่ครูจะสามารถเห็นได้ง่าย และสามารถนำไปสอนได้ง่าย การคิดมีลักษณะเป็นกระบวนการที่นอกจากผู้สอนกระบวนการคิดจะต้องมีความเข้าใจว่า กระบวนการคิดนั้นมีลักษณะอย่างไร แล้วต้องรู้ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และประกอบไปด้วยอะไร จึงจะสามารถสอนให้คิดได้

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ไม่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การคิดเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นภาพอนาคตได้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้เห็นจุดอ่อน จุดแข็งของตนเองและคู่แข่ง มองเห็นอุปสรรคและโอกาสของความสำเร็จ ตระหนักถึงผลได้ผลเสียของการตัดสินใจ ต้องการเป็นผู้ชนะ ต้องการประสบความสำเร็จในการกระทำสิ่งต่างๆ โดยพยายามคิดหาทางเลือกเพื่อให้ตนเองบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนฤทัย ดาวเรือง (2546: 66) ที่พบว่า วัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมักจะให้ความสำคัญต่อความสำเร็จของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงสิ่งใดทั้งเรื่องกลุ่มเพื่อน สังคม และสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับคำกล่าวของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: คำนำ) ที่กล่าวว่า บนเวทีชีวิตของคนเรานั้น คงไม่มีใครปรารถนาประสบอันตราย ประสบความล้มเหลว

หรือเป็นผู้ฟ่ายแพ้ หากแต่เราทุกคนล้วนพยายามหาหนทางที่ดีที่สุด พยายามฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้ตนเองปลอดภัย เป็นผู้ประสบความสำเร็จในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างภาคภูมิใจ หรือเพื่อดำรงตำแหน่งผู้ชนะ เพราะฉะนั้นจึงส่งผลทำให้ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ไม่ส่งผลต่อคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. ครูและผู้บริหารควรร่วมกันส่งเสริมให้นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อที่จะทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ นั่นคือทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นภาพอนาคตได้ชัดเจนขึ้น มองเห็นอุปสรรคและโอกาสของความสำเร็จ ช่วยพัฒนาทักษะการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

1.2. ผู้ปกครองควรให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบประชาธิปไตย มีการส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดอย่างอิสระ และอยู่บนพื้นฐานของหลักเหตุและผล โดยการรับฟังความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการวางแผนอนาคต รวมถึงการให้คำแนะนำต่างๆ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ นั่นคือทำให้นักเรียนปรับตัวได้ภายใต้ แรงกดดันจากสภาพแวดล้อม เป็นคนดีมีคุณธรรม มีทักษะการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรทำการศึกษาลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์กับกลุ่มตัวอย่างในระดับอื่น เพื่อตรวจสอบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงวัยต่างกัน จะมีคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ต่างกันหรือไม่

2.2 ควรทำการศึกษปัจจัยด้านอื่นๆ ที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์เพิ่มเติม เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ลักษณะมุ่งอนาคต ความมีคุณธรรมจริยธรรม เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้ตัวแปรปัจจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ได้เพียงร้อยละ 7.60

2.3 จากตัวแปรปัจจัยที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในครั้งนี้ ถ้านำไปศึกษาในเชิงลึก อาจทำให้พบว่า ตัวแปรปัจจัยบางตัวเป็นสาเหตุของตัวแปรปัจจัยตัวอื่น ดังนั้นควรมีการศึกษาตัวแปรปัจจัยต่างๆ ในรูปของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรปัจจัยกับคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2529). *การอบรมเลี้ยงดูเด็ก*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *สายต่นักคิด*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- . (2546). *การคิดเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- . (2547, พฤษภาคม - มิถุนายน). คิดเป็น คิดครบ 10 มิติ. *วารสารหมออนามัย*. 13 (6): 66 – 69.
- เกสร ภูมิดี. (2546). *การศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน*. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา).มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- โกศล มิตร์ชื่น. (2547). *ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ TAI (Team Assisted Individualization) ที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนด้อยสัมฤทธิ์*. ปรินทิพนิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ไกล่รุ่ง เก่าบริบูรณ์. (2544). *ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สหวิทยาเขตแวงน้อย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- จิณัฐตา เจียรพันธ์. (2548). *การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณลักษณะบางประการกับความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิตติพร สวัสดิ์กำจรพงศ์. (2546). *การศึกษาปัญหาการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา เล็กล้วน. (2541). *ผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การมัธยมศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- ซัลลี จุงพิวัฒน์. (2547). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนเวียงสระ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ปรินทิพนิพนธ์
กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ชฎาธาร คำเนียม. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมความ
โกรธของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา).กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชุตินทร ธนาวัฒน์. (2543). การศึกษาบุคลิกภาพตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์กับแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา).
ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถ่ายเอกสาร.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง ; วัชรินทร์ เสถียรยานนท์ ; วัชนีย์ เชาว์ดำรง. (2545). ผู้เรียนเป็นสำคัญและ
การเขียนแผนจัดการเรียนรู้ของครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- ดวริต ตันท์สุกศิริ. (2548). คิดเชิงกลยุทธ์: ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ธรรมการพิมพ์.
เติมศักดิ์ คหาณิช. (2546). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น
- ทิพวรรณ สุวรรณประเสริฐ. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิสนา แหมมณี. (2543). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา.
ประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิสนา แหมมณี ; และคณะ. (2540, กรกฎาคม - ตุลาคม). การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.
วารสารครุศาสตร์. 26(1): 35 – 60.
- _____ (2544). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์.
- นคร จันทกร. (2547). สัมภาษณ์กับแผนกลยุทธ์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา [http:// qa.kmitnb.ac.th](http://qa.kmitnb.ac.th).
วันที่สืบค้น 19 ตุลาคม 2549.
- นฤทัย ดาวเรือง. (2546). แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์กับพฤติกรรมวัฒนธรรมด้านคติ
ธรรมของวัยรุ่นโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทนา จันทร์ผืน. (2545). การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความคาดหวังในอนาคต ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ด้วยการวิเคราะห์หุระดับ. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.
(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

- เนาวรัตน์ สุวรรณภักดี. (2546). การเปรียบเทียบผลการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยใช้บทบาทสมมติกับวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของวัยรุ่นชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนบ้านอุเบกขา เขตบางนากรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินการศึกษา (หน่วยที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.
- เบญจล ไซยแสน. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพพื้นฐานทางสมองบางประการ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยการศึกษา) มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร
- ประกายทิพย์ พิชัย. (2539). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประกิตศรี เผ่าเมือง. (2546). การศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี โดยการวิเคราะห์หุ้ระดับ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2541). คิดเก่งสมองไว. กรุงเทพฯ: บริษัทโปรดักทีฟบุ๊ค.
- ประภาวดี วชิรพุทธ. (2548). การศึกษาพัฒนาการความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 3 ที่มีแบบการเรียนต่างลักษณะกัน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเวศ ะสี..(2543). ปฐมกถา ใน ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. โดย คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 5. หน้า ก-ค. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ปราณี พรณวิเชียร. (2534, กรกฎาคม). ทำอย่างไรไม่ไร้เพื่อน. วารสารสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. 9 (1): 76-78.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีจำกัด.
- ปรียาภรณ์ เพ็ญสุขใจ. (2542). แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน : กรณีศึกษาจากนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรภาคพิเศษ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

- ปาริฉัตร อ้นประเสริฐ. (2543). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ
เชาวน์ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ 2 โรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยวรรณ สันชุมศรี. (2547). ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดอโบโน. ปรินิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พงษ์พิพัฒน์ ชุ่มสิดา. (2549). คิดและทำ อย่างผู้นำยุคใหม่. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: [http : //
www.rtaf.mi.th.: html](http://www.rtaf.mi.th.:html). วันที่สืบค้น 19 ตุลาคม 2549.
- พรพรรณ จันทรง. (2541). การศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการปรับตัวทาง
สังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัด
ร้อยเอ็ด. ปรินิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2537). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
ปัญญา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2545). พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พวงผกา โกมุติกานนท์. (2544). การเปรียบเทียบผลของการระดมพลังสมองและเทคนิคการ
คิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนชุมชนทางดิ่งชั้น เขตดิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- พัชรี มะแสงสม. (2544). ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง.
ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิทักษ์ วงแหวน. (2546). การศึกษาปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียน ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดศรีสะเกษ. ปรินิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิมพ์ดี เดชะคุปต์. (2544). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธี และ
เทคนิคการสอน. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- พูนสุข ช่วยทอง. (2540). เด็กและการเลี้ยงดู. กรุงเทพฯ: เจริญดีการพิมพ์.
- เพราพรรณ เป็เลียนภู. (2542). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- มยุรี ศรีชัย. (2538). เทคนิคการสุมกลุ่มตัวอย่าง. กรุงเทพฯ: วี.เจ.พรินต์.

- มะลิ อุดมภาพ. (2538). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มันจนา จงกล. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เมธยา คุณไทยสงค์. (2546). จิตลักษณะบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- รติชน พรียสทธิ์. (2543). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: เอมีเทรดดิ้ง.
- ระวีวรรณ พันธุ์พานิช. (2541). สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราตรี แสนเย็น. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคุณลักษณะทางจิตสังคมบางประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษา อำเภอยะผาชัยภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา) มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- รุจิรา เขาวมาตย์. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความพึงพอใจในวิชาชีพพลศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ลลนา พรหมสุวรรณ. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านส่วนตัว ด้านครอบครัวและด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนกับความตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ ; อังคณา สายยศ. (2538).เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2539). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2540). สถิติทางการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วศินี มุกดอกลำไย. (2541). การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมที่มีต่อสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วัฒนาพร ระเบียบทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. ม.ป.ท.
- วิจิตร อาวะกุล. (2537). เทคนิคมนุษยสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาดา เกิดพิทักษ์. (2539). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสภาพแวดล้อมทางสังคมในห้องเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- วิชาม์ กุลเพิ่มทวีรัชต์. (2547). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนวัดราชโอรส เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิรัช พานิชวงศ์. (2545). การวิเคราะห์การถดถอย. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ศศิธร แสงใส. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีสุรางค์ ทีนะกุล. (2541). การคิดและการตัดสินใจ กรุงเทพฯ: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ศรินันท์ วรรัตนกิจ. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์คาโนนิคอล. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพันธ์ สุระรัมย์. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความเข้มแข็งในการมองโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมจิต อิสระวัฒน์. (2542). รายงานการวิจัยลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กของไทยซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมจิตร ห่อไตรรงค์. (2539). ผลของการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีภูมิหลังต่างกันในการอบรมเลี้ยงดู และลักษณะทางชีวสังคม. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2548, มีนาคม). การพัฒนาความคิดในเชิงกลยุทธ์. วารสารพัฒนาชุมชน. 44(3) 27 – 31.

- สมชาย พงศ์วิลาวัณย์. (2550). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ออนไลน์).
แหล่งที่มา: [http : // www. sps. lpru. ac. th](http://www.sps.lpru.ac.th). วันที่สืบค้น 2 เม.ย. 2550.
- สมพิศ แซ่เฮง. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาช่างอุตสาหกรรม โรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธรรม. (2544). การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: The Knowledge Center.
- สาโรช บัวศรี (2539). การคิด. สารานุกรมศึกษาศาสตร์. (ฉบับกาญจนนิกิเชก). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3. (2550). ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: [http://www. bangkok3. go. th](http://www.bangkok3.go.th) วันที่สืบค้น 11 มกราคม 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- _____. (2544). รายงานการสัมมนาการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : ข้อคิดจากกรณีศึกษาของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สิทธิมา สุทธิศักดิ์. (2549). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิริพร ดาวัน. (2540). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุกัญญา แยมยิ้ม. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจเรียนของนักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสีพระยา กรุงเทพมหานคร. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาพรณ โคตรจรัส. (2527). สุขภาพจิต เล่ม 1 จิตวิทยาในการดำรงชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุภาภรณ์ อาษาสร้อย. (2540). *ศึกษาแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 5 รูปแบบ.วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.*
- สุรพล พยอมแย้ม. (2541). *พื้นฐานทางจิตวิทยาเพื่อการศึกษา นครปฐม:โครงการส่งเสริมการผลิต ตำราและเอกสารการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2545). *จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.*
- สุวีรรณ พองอินทร์. (2548). *การศึกษาพัฒนาการคิดไตร่ตรองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีการอบรมเลี้ยงดูและระดับเจตคติต่อพุทธศาสนาต่างกัน ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- สุวิทย์ มูลคำ. (2548). *กลยุทธ์...การสอนคิดเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน จำกัดภาคพิมพ์.*
- เสาวภา วัชรกิตติ. (2539). *จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- อติพร นฤนาทชีวิน. (2547). *แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรม การเรียนดนตรีของวัยรุ่นที่เรียนดนตรี ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- อัจฉรา สุขารมณ. (2543). *รวมบทความทางวิชาการ EQ. กรุงเทพฯ: DESKTOP.*
- อัมรลักษณ์ ไชยวงศ์ษา. (2548). *การศึกษาคุณลักษณะนักคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดลำพูน ตามแนวคิดของเวอร์เมเออร์. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550).). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.sut.ac.th/tedu/news/Teach.html>. วันที่สืบค้น 2 เมษายน 2550.*
- อารมณ มัตตะเดช. (2543). *การศึกษาการใช้กลไกการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ใน กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.*
- Brandes, Donna ;& Ginnis, Paul. (1988). *A Guide to Student-Centred Learning*. London: Blackwell.
- Brown, Michell. (1971). *The Classroom Pursuit of Creativity: One Strategy that Worked. The Journal of Research and Development in Education*, 3(1971):57-61.

- Driscoll, Marcy P. (1994). *Psychology of Learning for Instruction*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Faw, T.; & George S. Belkin. (1989). *Child Psychology*. New York: McGraw – Hill.
- Huang, Schenghui Cindy. (1997, September). Taiwanese Senior High School Student ' ELF Learning: Focus on Learning Strategies and Learning Belifes (English as A Foreign Language) , *Dissertation Abstracts International*. 58(3): 780.
- Jayaswal, Sitaram. (1974). *Foundations of Educational Psychology*. 2nd rev & enlarged ed.
- Kerlinger, E.N., & Pedhazur, E.J. (1973). *Multiple Regression in behavior Research*. New York : Holt, Rinehart, and Winston.
- Kivienen, Kari Tapio. (2003). Assessing motivation and the use of Learning strategies by secondary in three international school (Finland, Luxembourg). *Dissertation Abstracts Online*.
- Lang, Hellmut R.; Mcbeath, Arthur ;& Hebert, Jo. (1995). *Teaching: Strategies and Method for Student Centred Instruction*. New York: Harcourt Brace.
- Modgil, C. ; & Modgil, S. (1984). "The Development of Thinking and Reasoning". *The Education of the Young Children*. 2nd ed. Edited By David Fontana. New York: Basil Blackwel.
- Piaget, Jean. (1962). *The Origins of Intelligence in the Children*. New York: W.W. Norton.
- Ruggiero, V.R. (1992). *The Art of Thinking: a guide to critical and creative thought*. 2nd ed. London: Haper & Row.
- Santrock, John W. (2000). *Psychology*. 6th ed. Boston: McGraw – Hill.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสนา จุฬรัตน์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไสว พักขาว ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดมวิชัย พลเยี่ยม ภาควิชาเคมี
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
พระนคร
5. อาจารย์เบญจวรรณ วัฒนไพโรสภานท์ หัวหน้าฝ่ายวัดผลและประเมินผล
โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 8 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก
สถานการณ์ที่ 1			สถานการณ์ที่ 6		
1	1	คัดเลือกไว้	36	1	คัดเลือกไว้
2	1	คัดเลือกไว้	37	1	คัดเลือกไว้
3	1	คัดเลือกไว้	38	1	คัดเลือกไว้
4	1	คัดเลือกไว้	39	1	คัดเลือกไว้
5	1	คัดเลือกไว้	40	1	คัดเลือกไว้
6	1	คัดเลือกไว้	41	1	คัดเลือกไว้
7	1	คัดเลือกไว้	42	1	คัดเลือกไว้
สถานการณ์ที่ 2			สถานการณ์ที่ 7		
8	1	คัดเลือกไว้	43	1	คัดเลือกไว้
9	1	คัดเลือกไว้	44	1	คัดเลือกไว้
10	1	คัดเลือกไว้	45	1	คัดเลือกไว้
11	1	คัดเลือกไว้	46	1	คัดเลือกไว้
12	0.8	คัดเลือกไว้	47	1	คัดเลือกไว้
13	0.8	คัดเลือกไว้	48	1	คัดเลือกไว้
14	1	คัดเลือกไว้	49	1	คัดเลือกไว้
สถานการณ์ที่ 3			สถานการณ์ที่ 8		
15	1	คัดเลือกไว้	50	1	คัดเลือกไว้
16	1	คัดเลือกไว้	51	1	คัดเลือกไว้
17	1	คัดเลือกไว้	52	1	คัดเลือกไว้
18	1	คัดเลือกไว้	53	1	คัดเลือกไว้
19	0.8	คัดเลือกไว้	54	1	คัดเลือกไว้
20	1	คัดเลือกไว้	55	1	คัดเลือกไว้
21	1	คัดเลือกไว้	56	1	คัดเลือกไว้
สถานการณ์ที่ 4			สถานการณ์ที่ 9		
22	1	คัดเลือกไว้	57	1	คัดเลือกไว้
23	1	คัดเลือกไว้	58	1	คัดเลือกไว้
24	1	คัดเลือกไว้	59	1	คัดเลือกไว้
25	1	คัดเลือกไว้	60	1	คัดเลือกไว้
26	0.8	คัดเลือกไว้	61	1	คัดเลือกไว้
27	1	คัดเลือกไว้	62	1	คัดเลือกไว้
28	1	คัดเลือกไว้	63	1	คัดเลือกไว้
สถานการณ์ที่ 5			สถานการณ์ที่ 10		
29	1	คัดเลือกไว้	64	1	คัดเลือกไว้
30	1	คัดเลือกไว้	65	1	คัดเลือกไว้
31	1	คัดเลือกไว้	66	1	คัดเลือกไว้
32	0.8	คัดเลือกไว้	67	1	คัดเลือกไว้
33	1	คัดเลือกไว้	68	1	คัดเลือกไว้
34	1	คัดเลือกไว้	69	1	คัดเลือกไว้
35	1	คัดเลือกไว้	70	1	คัดเลือกไว้

ตาราง 9 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

ข้อที่	r	ข้อที่	r
สถานการณ์ที่ 1		สถานการณ์ที่ 4	
1	.235	22	.348
2	.322	23	.400
3	.299	24	.481
4	.261	25	.328
5	.276	26	.253
6	.221	27	.559
7	.202	28	.301
สถานการณ์ที่ 2		สถานการณ์ที่ 5	
8	.312	29	.382
9	.307	30	.340
10	.311	31	.375
11	.211	32	.368
12	.238	33	.352
13	.323	34	.361
14	.377	35	.274
สถานการณ์ที่ 3		สถานการณ์ที่ 6	
15	.364	36	.313
16	.273	37	.363
17	.408	38	.259
18	.238	39	.236
19	.509	40	.275
20	.371	41	.214
21	.365	42	.340

ตาราง 10 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถาม

ข้อที่	r			
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	การอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตย	การจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	สัมพันธภาพระหว่าง นักเรียนกับเพื่อน
1	.247	.615	.324	.655
2	.281	.551	.541	.568
3	.349	.315	.234	.324
4	.537	.604	.593	.453
5	.304	.537	.426	.381
6	.309	.322	.590	.606
7	.509	.467	.694	.477
8	.396	.657	.390	.380
9	.358	.390	.648	.329
10	.353	.295	.553	.246
11	.563	.614	.398	.297
12	.389	.534	.473	.492
13	.281	.479	.618	.539
14	.514	.473	.663	.495
15	.385	.459	.480	.489

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 15 ข้อ
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 15 ข้อ
 - ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 15 ข้อ
 - ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน 15 ข้อ
2. แบบสอบถามนี้เป็นการประเมินความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อตนเอง แต่ละข้อไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดคำตอบที่ดีที่สุดคือคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนที่เกิดขึ้นครั้งแรก
เมื่ออ่านข้อความในแต่ละข้อคำถามนั้น
3. คำตอบที่จริงใจของนักเรียนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย และผู้วิจัยขอรับรองว่า
คำตอบของนักเรียนไม่มีผลกระทบต่อผลการเรียนใดๆ ของนักเรียนทั้งสิ้น และคำตอบ
จะถูกเก็บเป็นความลับ

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

ฉันทนา สุระรักษ์

นิสิตสาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ตอนที่ 1 แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องทางขวามือเพียงช่องเดียวที่ตรงกับ

ความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าตั้งใจที่จะสอบให้ได้คะแนนสูงๆ เพื่อเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ.....					
2	ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจที่สอบได้คะแนนน้อย จึงต้องขยันอ่านหนังสือให้มากกว่าเดิม.....					
3	ข้าพเจ้าตั้งความหวังเกี่ยวกับการเรียนไว้สูง จึงตั้งใจจะทำคะแนนสอบให้ได้คะแนนสูงที่สุด.....					
4	ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้ถ้าสอบได้คะแนนไม่ดี และไม่ยอมอ่านหนังสืออีกต่อไป.....					
5	ข้าพเจ้าชอบทำสิ่งต่างๆ ที่เป็นความคิดริเริ่มของตนเองอยู่เสมอ เพื่อจะได้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ.....					
6	เมื่อข้าพเจ้าทำงานที่คลุมเครือหมายไม่ได้ ข้าพเจ้าจะค้นหาวิธีใหม่ ๆ ที่จะทำให้ถูกต้องให้ได้.....					
7	ข้าพเจ้าภูมิใจที่สามารถสอบผ่านแต่ละวิชาได้ด้วยความขยัน.....					
8	ข้าพเจ้าเห็นเพื่อนประสบความสำเร็จในเรื่องการเรียน ข้าพเจ้าก็อยากเป็นเช่นนั้นบ้าง.....					
9	ข้าพเจ้าจะเปรียบเทียบผลการเรียนกับผู้อื่น เพื่อจะได้พัฒนาตนเองให้เรียนดีขึ้น.....					
10	ถ้ารู้ว่างานที่ได้รับมอบหมายนั้นยาก ข้าพเจ้าจะพยายามทำงานนั้นมากยิ่งขึ้น เพื่อให้งานสำเร็จ.....					
11	ข้าพเจ้าพยายามอ่านหนังสือให้มากเพื่อจะได้ทำการบ้านได้.....					
12	ข้าพเจ้าขยันเรียนมากขึ้นเพื่อให้การเรียนที่ดีขึ้น.....					
13	ข้าพเจ้าชอบทำงานยากๆ เพื่อจะได้ใช้ความสามารถของตนเองเต็มที่.....					
14	ข้าพเจ้าตั้งเป้าหมายที่จะศึกษาต่อจึงต้องตั้งใจเรียนให้มาก.....					
15	ข้าพเจ้าพยายามคิดค้นหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จ.....					

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องทางขวามือเพียงช่องเดียวที่ตรงกับ
ความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	เมื่อมีปัญหาในการทำรายงานผู้ปกครองจะช่วยคิดและหาทางแก้ปัญหาพร้อมกับข้าพเจ้า.....					
2	ผู้ปกครองชมเชยเมื่อข้าพเจ้าสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในเรื่องต่างๆ ได้.....					
3	ก่อนจะทำงานที่ได้รับมอบหมายผู้ปกครองจะแนะนำให้คิดอย่างรอบคอบก่อนเสมอ.....					
4	เมื่อผลการเรียนบางวิชาของข้าพเจ้าลดลง ผู้ปกครองจะแนะนำให้ข้าพเจ้าสำรวจจุดอ่อนของตนเองแล้วแก้ไข.....					
5	เมื่อข้าพเจ้าเสนอความคิดเห็น ผู้ปกครองยินดีรับฟังและให้คำแนะนำเพิ่มเติมเสมอ.....					
6	ก่อนจะตัดสินใจกระทำการใดๆ ผู้ปกครองจะแนะนำให้ข้าพเจ้าเสมอว่าให้คิดถึงผลกระทบที่จะตามมา.....					
7	ผู้ปกครองจะช่วยจัดตารางในการทำการบ้าน อ่านหนังสือร่วมกับข้าพเจ้า.....					
8	ผู้ปกครองสนับสนุนให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการแข่งขันทางวิชาการของโรงเรียนเสมอ.....					
9	ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาในครอบครัวเสมอ.....					
10	เมื่อข้าพเจ้ากระทำความผิด ผู้ปกครองจะให้ข้าพเจ้าคิดถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำก่อนลงโทษเสมอ.....					
11	ก่อนจะแก้ปัญหาใดๆ ผู้ปกครองจะแนะนำให้หาทางเลือกที่หลากหลาย และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา.....					
12	หลังเลิกเรียน ผู้ปกครองจะแนะนำให้ข้าพเจ้าทบทวนบทเรียนเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการสอบ.....					
13	เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำรายงาน ผู้ปกครองจะช่วยคิดวิธีการวางแผนการทำงานเสมอ.....					

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14	เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อน ผู้ปกครองยินดีจะให้คำปรึกษาและร่วมคิดหาวิธีแก้ปัญหาเสมอ.....					
15	ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ผู้ปกครองจะแนะนำเสมอว่าให้คิดอย่างรอบคอบตั้งแต่ต้นจนจบ.....					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องทางขวามือเพียงช่องเดียวที่ตรงกับ
ความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	นักเรียนได้เรียนจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ ฯลฯ.....					
2	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้หลากหลาย....					
3	ครูฝึกให้นักเรียนคิดค้นหาคำตอบจากประเด็นปัญหาในบทเรียน.....					
4	ในการเรียนวิชาต่างๆ ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิด หรือฝึกปฏิบัติจนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง.....					
5	ครูใช้เทคนิควิธีสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับบทเรียน เช่น การตั้งคำถาม การอภิปราย การระดมสมอง ฯลฯ....					
6	ครูจัดกิจกรรมการเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก.....					
7	นักเรียนได้เรียนจากสถานการณ์จริงที่เป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้.....					
8	ครูจัดกิจกรรมการเรียนโดยให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการกลุ่ม และเสนอผลงานเป็นกลุ่ม.....					
9	ครูจัดกิจกรรมการเรียนอย่างหลากหลาย เช่น เกม เพลง โดยแฝงสาระและแฉะคิดทางคุณธรรม.....					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10	ครูช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำ เมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมการเรียนรู้.....					
11	ครูกระตุ้นนักเรียนให้แสดงความสามารถของตนเอง.....					
12	ครูใช้คำถามกระตุ้น เพื่อให้นักเรียนช่วยกันสรุปข้อความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้.....					
13	ครูใช้สถานการณ์สมมติกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหา..					
14	ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปข้อความรู้ก่อนที่จะให้นักเรียนนำไปประยุกต์ใช้.....					
15	ครูให้นักเรียนสรุปองค์ความรู้ในรูปของแผนที่ความคิด.....					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องทางขวามือเพียงช่องเดียวที่ตรงกับ

ความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้ายินดีที่จะร่วมจัดกิจกรรมกับเพื่อนตั้งแต่ขั้นร่วมกันวางแผน.....					
2	ข้าพเจ้าให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อน.....					
3	เมื่อข้าพเจ้าทำการบ้านไม่ได้ เพื่อนในห้องที่เข้าใจจะช่วยแนะนำวิธีคิดให้แก่ข้าพเจ้า.....					
4	เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม ข้าพเจ้าและเพื่อน ๆ จะร่วมกันจัดลำดับขั้นตอนความสำคัญในการดำเนินการ.....					
5	เมื่อเพื่อนไม่เข้าใจบทเรียน ข้าพเจ้ายินดีที่จะอธิบายให้ฟัง..					
6	เมื่อเพื่อนมีปัญหา ข้าพเจ้าจะช่วยคิดหาวิธีแก้ปัญหาที่หลากหลาย.....					
7	ข้าพเจ้ากับเพื่อน ๆ ร่วมกันวางแผนในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนด้วยความสามัคคี.....					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น / การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8	ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนประสบความสำเร็จ.....					
9	เพื่อนในห้องแต่ละคนต่างก็ช่วยกันในการเรียน.....					
10	ข้าพเจ้าไม่ให้เป็นภาระการบ้าน แต่จะอธิบายวิธีคิดให้.....					
11	ข้าพเจ้าและเพื่อนๆ ช่วยกันวางแผนในการจัดห้องเรียนให้สวยงาม.....					
12	เมื่อเกิดปัญหภายในห้อง ข้าพเจ้าและเพื่อนๆ จะร่วมกันคิดหาวิธีแก้ปัญหา.....					
13	ข้าพเจ้าและเพื่อนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ภายในห้องเรียน.....					
14	ในการทำงานกลุ่ม ข้าพเจ้ากับเพื่อน ๆ ช่วยกันคิดหาวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้					
15	ในการทำงานกลุ่ม ข้าพเจ้าเต็มใจปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม.....					

ขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
แบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์

คำชี้แจง

แบบวัดคุณลักษณะนักคิดเชิงกลยุทธ์ฉบับนี้ มีจุดประสงค์จะนำข้อมูลที่ได้จากการทำแบบวัดของนักเรียนไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนทั่วไป ไม่มีการนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นโรงเรียนหรือรายบุคคล หากแต่จะเสนอผลเป็นภาพรวมในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

1. แบบวัดฉบับนี้มีข้อคำถามเป็นสถานการณ์ 6 สถานการณ์ รวมทั้งหมด 42 ข้อ
2. ให้นักเรียนตอบคำถาม โดยกาเครื่องหมาย **X** ในแต่ละข้อลงในกระดาษคำตอบที่กำหนดให้
3. กรณีมีข้อสงสัยในวิธีการตอบคำถาม ขอให้นักเรียนสอบถามผู้ดำเนินการทดสอบ
4. ขอความร่วมมือจากนักเรียน “อย่าเขียนหรือทำเครื่องหมายใดๆ ในตัวข้อสอบ”

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบวัดมา ณ โอกาสนี้

ฉันทนา สุวะรักษ์
 นิสิตสาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

สถานการณ์ที่ 1

ในการเรียนวิชาภาษาไทย ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำรายงานเกี่ยวกับการอ่านทำนองเสนาะ สมพลเป็นตัวแทนกลุ่มที่จะต้องนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน เนื่องจากเพื่อนๆ ได้รวบรวมรายละเอียดของรายงาน สรุปและจัดทำเป็นรูปเล่มเรียบร้อยแล้ว เหลือเวลาอีก 2 วัน สมพลก็ต้องรายงานหน้าชั้นเรียนแล้ว แต่สมพลยังไม่รู้วิธีการอ่านทำนองเสนาะและจำเนื้อหาที่จะรายงานยังไม่ได้เลย เนื่องจากสมพลต้องไปช่วยพ่อม่ายขายของที่ตลาดหลังเลิกเรียนทุกวัน

จากสถานการณ์ที่ 1 ให้นักเรียนตอบคำถาม

ข้อที่ 1 ถึง 7

1. เป้าหมายที่สำคัญในการแก้ปัญหาของสถานการณ์นี้คืออะไร
 - ก. สมพลเตรียมพร้อมสำหรับการรายงานหน้าชั้นเรียน
 - ข. เพื่อน ๆ ในกลุ่มเข้าใจสมพล
 - ค. สมพลรู้จักแบ่งเวลา
2. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร
 - ก. สมพลได้รับผิดชอบหน้าที่ที่ยากกว่าเพื่อน ๆ
 - ข. สมพลไม่กระตือรือร้นเท่าที่ควร
 - ค. สมพลต้องช่วยงานทางบ้าน
3. ถ้านักเรียนเป็นสมพล นักเรียนจะมีวิธีการแก้ปัญหาในครั้งนี้อย่างไร
 - ก. ขออนุญาตผู้ปกครองไม่ไปขายของเพื่อเตรียมตัวสำหรับการรายงาน
 - ข. ขอโทษเพื่อน ๆ และขอร้องให้เพื่อนช่วยสำหรับการรายงาน
 - ค. ขอครูผู้สอนให้เลื่อนวันสำหรับการรายงานพร้อมบอกเหตุผล
4. ถ้านักเรียนเป็นสมพล นักเรียนจะตัดสินใจเลือกวิธีใดในการแก้ปัญหาในครั้งนี้
 - ก. ขออนุญาตไม่ไปขายของ เพราะผู้ปกครองน่าจะเข้าใจเหตุผล
 - ข. ขอเลื่อนวันรายงาน เพราะครูน่าจะเข้าใจถึงความจำเป็น
 - ค. ขอให้เพื่อน ๆ ช่วยในการรายงาน เพราะเพื่อนน่าจะเห็นใจ

5. ถ้าสมมติว่าสมพลเลือกวิธีการเตรียมพร้อมด้วยตนเอง นักเรียนคิดว่าสมพลควรจะวางแผนในการดำเนินการอย่างไร

- ก. ศึกษาลักษณะคำประพันธ์ การเว้นวรรคการอ่าน และฝึกอ่านเป็นทำนองเสนาะจากรายงาน
- ข. ศึกษาลักษณะคำประพันธ์ ฝึกอ่านคำให้ถูกต้อง และฝึกอ่านเป็นทำนองเสนาะจากรายงาน
- ค. ศึกษาลักษณะคำประพันธ์ ฝึกอ่านคำควบกล้ำให้ถูกต้อง และฝึกอ่านเป็นทำนองเสนาะจากรายงาน

6. ถ้าดำเนินการตามแผนที่วางไว้ นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลอย่างไร

- ก. สมพลมีความมั่นใจในการรายงานหน้าชั้นเรียน
- ข. สมพลสามารถอ่านทำนองเสนาะได้เป็นอย่างดี
- ค. สมพลมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับ

7. ถ้าหากผู้ปกครองไม่อนุญาตให้หยุด สมพลยังต้องไปขายของที่ตลาด นักเรียนคิดว่าสมพล ควรหาวิธีแก้ไขอย่างไร

- ก. บันทึกเทปการอ่านทำนองเสนาะจากรายงานแล้วเปิดฟังขณะขายของ
- ข. ขายของไปด้วย ฝึกซ้อมการอ่านทำนองเสนาะจากรายงานไปด้วย
- ค. ใช้เวลาว่างหลังจากขายของแล้วมาฝึกซ้อมการอ่านทำนองเสนาะ

สถานการณ์ที่ 2

สมศรีเป็นเด็กขยันแต่เนื่องจากเป็นไข้เลือดออกทำให้ต้องหยุดเรียนไป 2 สัปดาห์ เมื่อกลับมาเรียนทำให้สมศรีเรียนไม่ทันเพื่อน และไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียนใหม่ ทำให้สมศรีเครียดมาก ที่สำคัญคือเหลือเวลาอีก 4 สัปดาห์ก็จะสอบกลางภาคแล้ว

จากสถานการณ์ที่ 2 ให้นักเรียนตอบคำถาม

ข้อที่ 8 ถึง 14

8. เป้าหมายที่สำคัญในการแก้ปัญหาของสถานการณ์นี้คืออะไร

- ก. สมศรีไม่กังวลจนเกินไป
- ข. สมศรีเรียนให้ทันเพื่อน
- ค. สมศรีทำข้อสอบได้

9. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร ก. สมศรีไม่เข้าใจเนื้อหาในบทเรียน ข. สมศรีหยุดเรียนเพราะไม่สบาย ค. สมศรีกลัวจะสอบไม่ผ่าน 10. ถ้านักเรียนเป็นสมศรี นักเรียนจะมีวิธีการแก้ปัญหาในครั้งนี้อย่างไร ก. สมศรีต้องพยายามอ่านหนังสือให้มากกว่าเดิม ข. ให้เพื่อนมาช่วยสอนในส่วนที่ไม่เข้าใจ ค. ให้ครูมาสอนพิเศษที่บ้าน 11. ถ้านักเรียนเป็นสมศรี นักเรียนจะตัดสินใจเลือกวิธีใด ในการแก้ปัญหาในครั้งนี ก. ขยันอ่านหนังสือให้มากกว่าเดิมเพราะต้องการเก็บเกี่ยวความรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ข. ให้ครูมาสอนพิเศษเพราะครูจะได้สรุปเนื้อหาที่สำคัญ ๆ ให้ ค. ให้เพื่อนมาสอนเพราะเพื่อนด้วยกันจะพูดกันเข้าใจง่าย 12. ถ้าสมมติว่าสมศรีเลือกที่จะอ่านหนังสือเองนักเรียนคิดว่าสมศรีควรจะวางแผนในการดำเนินการอย่างไร ก. อ่านเนื้อหาทั้งหมด จากนั้นสรุปเนื้อหาสำคัญๆ และจดบันทึกลงสมุด ข. สรุปเนื้อหาสำคัญ ๆ จากนั้นจดบันทึกลงสมุด และอ่านในสมุด ค. จดบันทึกหัวข้อที่สำคัญลงสมุด จากนั้นจึงอ่านเนื้อหาทั้งหมด 13. ถ้าสมศรีดำเนินการตามแผนที่วางไว้ นักเรียนคิดว่า จะเกิดผลอย่างไร ก. สมศรีเข้าใจเนื้อหาในเรื่องที่เรียน ข. สมศรีหายเครียด ค. สมศรีสอบผ่าน 14. ถ้าหากสมศรีพยายามอ่านหนังสือให้มากแล้ว แต่ก็ยังทบทวนได้ไม่ครบทุกวิชา นักเรียนคิดว่าสมศรีควรหาวิธีแก้ไขอย่างไร ก. อ่านเนื้อหาที่สรุปแล้วบันทึกเสียงไว้เพื่อเปิดฟังเมื่อมีเวลา ข. ทำใจให้สบายแล้วตั้งใจอ่านหนังสืออย่างเต็มความสามารถ ค. ยืมสมุดที่เพื่อนสรุปมาอ่าน	สถานการณ์ที่ 3 วันหนึ่งขณะที่สมชายกำลังนั่งรถโดยสารประจำทางไปโรงเรียน ซึ่งโดยปกติผู้ปกครองจะไปส่ง แต่วันนี้ผู้ปกครองติดธุระด่วนไปส่งสมชายไม่ได้ และในวันนี้เป็นวันสอบปลายภาคเทอมสุดท้าย ซึ่งทางโรงเรียนมีข้อปฏิบัติคือผู้เข้าสอบที่มาสายเกิน 15 นาที จะไม่มีสิทธิ์สอบในวิชานั้น ขณะนั้นเองได้เกิดฝนตกหนัก รถก็ติด และเขายังอยู่ห่างจากโรงเรียนอีกประมาณ 6 ป้ายรถเมล์ ทำให้สมชายรู้สึกกังวลว่าจะไปสอบไม่ทันเพราะเหลือเวลาอีก 10 นาที ก็ถึงเวลาเข้าห้องสอบแล้ว จากสถานการณ์ที่ 3 ให้นักเรียนตอบคำถามข้อที่ 15 ถึง 21 15. เป้าหมายที่สำคัญในการแก้ปัญหาของสถานการณ์นี้คืออะไร ก. สมชายสามารถวางแผนในการไปสอบให้ทันภายในเวลา 10 นาที ข. ลดความกังวลในการเดินทางของสมชาย ค. สมชายสามารถไปสอบทัน 16. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร ก. โรงเรียนมีกฎเกณฑ์ในการสอบที่ตายตัว ข. ต้องเดินทางไปโรงเรียนด้วยตนเอง ค. การจราจรติดขัด 17. ถ้านักเรียนเป็นสมชาย นักเรียนจะมีวิธีการแก้ปัญหาในครั้งนี้อย่างไร ก. สมชายควรโทรศัพท์แจ้งทางโรงเรียนล่วงหน้าถึงสาเหตุที่อาจจะไปสอบไม่ทัน ข. สมชายควรเปลี่ยนจากการนั่งรถโดยสารประจำทางเป็นรถจักรยานยนต์ ค. สมชายควรลงจากรถโดยสารประจำทางแล้วรีบเดินไปโรงเรียน 18. ถ้านักเรียนเป็นสมชาย นักเรียนจะตัดสินใจเลือกวิธีใด ในการแก้ปัญหาในครั้งนี ก. โทรศัพท์ชี้แจงสาเหตุของการมาช้าให้ทางโรงเรียนทราบเพราะเชื่อว่าทางโรงเรียนน่าจะเข้าใจเหตุผล ข. รีบเดินไปโรงเรียนเพราะรถติดนั่งอยู่บนรถก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรเพราะรถไม่เคลื่อนที่อยู่แล้ว ค. นั่งรถจักรยานยนต์เพราะสะดวก รวดเร็วแม้รถจะติดก็ตาม
---	--

19. ถ้าสมมติว่าสมชายเลือกวิธีโทรศัพท์แจ้งทางโรงเรียน นักเรียนคิดว่าสมชายควรจะวางแผนในการดำเนินการอย่างไร ก. โทรศัพท์แจ้งผู้ปกครองก่อนจากนั้นให้ผู้ปกครองโทรแจ้งที่ฝ่ายวิชาการให้ ข. โทรศัพท์แจ้งครูประจำชั้นก่อนจากนั้นจึงโทรแจ้งที่ฝ่ายวิชาการ ค. โทรศัพท์หาเพื่อนให้เพื่อนแจ้งครูประจำชั้นให้ 20. ถ้าสมชายดำเนินการตามแผนที่วางไว้ นักเรียนคิดว่าเกิดผลอย่างไร ก. สมชายสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ข. สมชายเข้าห้องสอบทัน ค. สมชายไม่รู้สีกังวลใจ 21. ถ้าหากสมชายไม่สามารถใช้โทรศัพท์ได้ เนื่องจากทำโทรศัพท์หล่นหายขณะวิ่งขึ้นรถโดยสารประจำทาง นักเรียนคิดว่าสมชายควรหาวิธีแก้ไขอย่างไร ก. ขอสอบในวิชาต่อไป ส่วนวิชาที่ไม่ทันค่อยติดต่อขอสอบต่อไป ข. ให้ผู้ปกครองมาพบครูเพื่อชี้แจงเหตุผลในวันถัดไป ค. ปรึกษาครูประจำชั้นเพื่อหาแนวทางแก้ไข สถานการณ์ที่ 4 บ้านของสายใจอยู่ใกล้โรงเรียน ตอนเช้าสายใจจะเดินมาโรงเรียนทุกวัน ขณะที่เดินมาโรงเรียนสายใจก็มักจะคุยโทรศัพท์กับเพื่อนตลอด วันหนึ่งขณะที่สายใจกำลังเดินคุยโทรศัพท์อยู่นั้น มีวัยรุ่นชายเดินมาแล้วก็คว้าโทรศัพท์มือถือของสายใจแล้วรีบวิ่งไป โชคดีที่ตำรวจหน้าโรงเรียนเห็นเหตุการณ์พอดี และตามจับวัยรุ่นชายคนนั้นทัน สามารถนำโทรศัพท์มาคืนสายใจได้ จากสถานการณ์ที่ 4 ให้นักเรียนตอบคำถามข้อที่ 22 ถึง 28 22. เป้าหมายที่สำคัญในการแก้ปัญหาของคืออะไร ก. สายใจรู้จักใช้โทรศัพท์เฉพาะเรื่องที่จำเป็นเท่านั้น	ข. สายใจไม่คุยโทรศัพท์ขณะเดินไปโรงเรียน ค. สายใจรู้จักประหยัดค่าโทรศัพท์ 23. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร ก. สายใจต้องการอวดโทรศัพท์ที่ตนมี ข. มีมีจนาซีฟในสังคมจำนวนมาก ค. ความประมาทของสายใจ 24. นักเรียนคิดว่าผู้ปกครองของสายใจควรจะแก้ปัญหาในครั้งนี้ได้อย่างไร ก. เตือนให้สายใจรู้จักระมัดระวังไม่ให้ใช้โทรศัพท์โดยไม่จำเป็น ข. ห้ามไม่ให้สายใจใช้โทรศัพท์เวลาเดินทาง ค. เดินไปส่งสายใจที่โรงเรียน 25. นักเรียนคิดว่า ผู้ปกครองของสายใจควรที่จะเลือกวิธีการใดในการแก้ไขปัญหา ก. ตักเตือนให้ระมัดระวังเพราะสายใจจะได้ตระหนักถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ข. เดินไปส่งสายใจที่โรงเรียนเพราะจะได้ดูแลลูกอย่างใกล้ชิด ค. ห้ามไม่ให้สายใจใช้โทรศัพท์ จะได้ประหยัดค่าโทรศัพท์ 26. ถ้าสมมติว่าผู้ปกครองสายใจเลือกวิธีการตักเตือนให้ระมัดระวัง นักเรียนคิดว่าผู้ปกครองของสายใจควรจะดำเนินการอย่างไร ก. อธิบายถึงสภาพสังคมปัจจุบันว่ามีมีจนาซีฟจำนวนมาก ถ้าหากเราไม่ระมัดระวังเดินคุยโทรศัพท์ก็อาจเกิดอันตรายได้ ข. ยกตัวอย่างอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการใช้โทรศัพท์และอธิบายให้สายใจเข้าใจว่าผู้ปกครองเป็นห่วง ค. ชี้แจงถึงข้อเสียของการใช้โทรศัพท์และยกตัวอย่างอันตรายที่เกิดขึ้น 27. ถ้าผู้ปกครองของสายใจดำเนินการตามแผนที่วางไว้ นักเรียนคิดว่าเกิดผลอย่างไร ก. สายใจมีความระมัดระวังขณะเดินทาง ข. สายใจไม่ถูกระชากโทรศัพท์ ค. มีจนาซีฟไม่มีโอกาสได้ทำผิด
---	---

28. ถ้าหากสายใจยังไม่เชื่อฟังคำเตือนของผู้ปกครอง นักเรียนคิดว่าผู้ปกครองของสายใจควรหาวิธีแก้ไขอย่างไร ก. ห้ามไม่ให้สายใจนำโทรศัพท์มือถือไปใช้ที่โรงเรียน ข. ขอความร่วมมือจากครูให้ช่วยตักเตือนสายใจ ค. งดการใช้โทรศัพท์มือถือของสายใจ สถานการณ์ที่ 5 วิมลเป็นลูกคนกลางของครอบครัวและกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนใกล้บ้าน วิมลมีพี่สาวที่เรียนอยู่มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 และมีน้องชายที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาล วิมลต้องเดินทางไปโรงเรียนเองทุกวันขณะที่พ่อต้องขับรถไปส่งพี่สาวเนื่องจากมหาวิทยาลัยอยู่ไกลบ้านทำให้เดินทางลำบาก ส่วนแม่ก็ต้องไปส่งน้องชาย วิมลจึงรู้สึกที่พ่อแม่ไม่สนใจตนเองเลย จากสถานการณ์ที่ 5 ให้นักเรียนตอบคำถามข้อที่ 29 ถึง 35 29. เป้าหมายที่สำคัญในการแก้ปัญหาของสถานการณ์นี้คืออะไร ก. วิมลเดินทางไปโรงเรียนเองได้ ข. วิมลไม่อิจฉาพี่และน้อง ค. วิมลไม่น้อยใจพ่อแม่ 30. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร ก. พ่อแม่คิดว่าวิมลไปโรงเรียนเองได้ เพราะโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน ข. วิมลต้องการให้พ่อและแม่มาส่งที่โรงเรียน ค. วิมลเป็นคนเดียวที่ต้องไปโรงเรียนเอง 31. นักเรียนคิดว่าครูควรจะมีแนวทางในการแก้ปัญหาในครั้งนี้ได้อย่างไร ก. ให้กำลังใจและชมเชยที่วิมลสามารถช่วยเหลือตนเองในการเดินทางได้ ข. อธิบายให้วิมลเข้าใจถึงความจำเป็นในสถานการณ์ที่พ่อแม่ทำ ค. บอกให้วิมลมองโลกในแง่ดีของการเดินทางมาโรงเรียนเอง 32. นักเรียนคิดว่า ครูควรเลือกวิธีการใดในการแก้ไขปัญหา ก. อธิบายถึงความจำเป็นของพ่อแม่เพราะเห็นใจพี่ที่เดินทางลำบากส่วนน้องก็ยังเล็กอยู่	ข. ให้คำชมเชยวิมลเพื่อให้วิมลเกิดความภูมิใจในตนเองที่ช่วยลดภาระของพ่อแม่ได้ ค. อธิบายถึงข้อดีของการเดินทางเองเพราะจะได้พูดคุยกับเพื่อน ๆ ขณะเดินทาง 33. ถ้าสมมติว่าครูเลือกวิธีชมเชยและให้กำลังใจวิมล นักเรียนคิดว่าครูควรจะดำเนินการอย่างไร ก. แนะนำวิธีการปฏิบัติตนเป็นลูกที่ดีและชมเชยวิมลว่าสามารถทำได้โดยเห็นจากการมาโรงเรียนเอง นั้นแสดงว่าวิมลเก่งไม่ต้องทำให้พ่อแม่ต้องเป็นห่วง ข. สอบถามความต้องการของวิมลแล้วอธิบายให้วิมลเข้าใจถึงการกระทำของพ่อแม่และชมเชยที่วิมลเป็นลูก ที่ดีช่วยเหลือตนเองในสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ ค. พุดคุยกับวิมลให้เข้าใจถึงการกระทำของพ่อแม่และยกตัวอย่างเพื่อนหลายคนต้องที่เดินทางมาโรงเรียนด้วยตัวเองเช่นเดียวกันกับวิมล 34. ถ้าครูดำเนินการตามแผนที่วางไว้ นักเรียนคิดว่า จะเกิดผลอย่างไร ก. วิมลเกิดความภูมิใจในตนเองที่ช่วยลดภาระพ่อแม่ได้ ข. วิมลมีความเข้าใจในการกระทำของพ่อแม่ ค. วิมลมีรู้สึกพอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ 35. ถ้าหากวิมลยังไม่เลิกคิดว่าพ่อแม่ไม่สนใจตนเองอยู่ นักเรียนคิดว่าครูควรหาวิธีแก้ไขอย่างไร ก. ให้แม่มาส่งวิมลก่อนแล้วค่อยไปส่งน้องชาย ข. ให้พ่อหรือแม่มาส่งวิมลบ้างเป็นบางวัน ค. ให้วิมลนั่งรถโรงเรียน สถานการณ์ที่ 6 สมศักดิ์เป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัว พ่อแม่ค่อนข้างตามใจเพราะไม่มีเวลาดูแลสมศักดิ์ หลังเลิกเรียนและในวันหยุด สมศักดิ์มักจะอยู่กับคอมพิวเตอร์ ในภาคเรียนนี้ผู้ปกครองจะซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องใหม่ให้ ถ้าเขาได้เกรด 4 ในวิชาภาษาอังกฤษ สมศักดิ์จึงคิดหาวิธีที่จะปรับปรุงตนเอง แต่ในภาคเรียนที่ผ่านมา เขาได้เกรดวิชาภาษาอังกฤษแค่เกรด 2
--	---

**จากสถานการณ์ที่ 6 ให้นักเรียนตอบคำถาม
ข้อที่ 36 ถึง 42**

36. เป้าหมายที่สำคัญในการแก้ปัญหาของสถานการณ์
นี้คืออะไร

- ก. สมศักดิ์ไม่ควรใช้เวลาอยู่กับคอมพิวเตอร์
มากเกินไป
- ข. สมศักดิ์ได้เกรด 4 วิชาภาษาอังกฤษ
- ค. สมศักดิ์ได้คอมพิวเตอร์เครื่องใหม่

37. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร

- ก. สมศักดิ์มีผลการเรียนที่ไม่ดีเท่าที่ควร
- ข. สมศักดิ์ติดเกมคอมพิวเตอร์
- ค. สมศักดิ์ไม่ตั้งใจเรียน

38. ถ้านักเรียนเป็นสมศักดิ์ นักเรียนจะมีวิธีการ
แก้ปัญหาในครั้งนี้ได้อย่างไร

- ก. ให้ครูสอนภาษาอังกฤษมาสอนพิเศษที่บ้าน
- ข. พัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านสื่อ
อิเล็กทรอนิกส์ (IT)
- ค. สมัครเข้าชมรมภาษาอังกฤษที่โรงเรียน

39. ถ้านักเรียนเป็นสมศักดิ์ นักเรียนจะตัดสินใจเลือก
วิธีใดในการแก้ปัญหาในครั้งนี้

- ก. สมัครชมรมภาษาอังกฤษเพราะจะทำให้ได้
ประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับภาษาอังกฤษมากขึ้น
- ข. สมัครเรียนผ่านสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ (IT) ที่บ้าน
เพราะมีความสามารถในด้านคอมพิวเตอร์อยู่
แล้ว
- ค. ให้ครูมาสอนที่บ้านเพราะครูจะช่วยเน้นในเนื้อหา
สำคัญๆ ให้เข้าใจยิ่งขึ้น

40. ถ้าสมมติว่าสมศักดิ์เลือกวิธีการสมัครชมรม

ภาษาอังกฤษที่โรงเรียน นักเรียนคิดว่าสมศักดิ์
ควรจะวางแผนในการดำเนินการอย่างไร

- ก. ขอคำปรึกษาการย้ายชมรมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
จากนั้นยื่นคำร้องขอย้ายชมรมยื่นใบสมัครชมรม
และเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของชมรม
- ข. ปรึกษาการย้ายชมรมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
จากนั้นยื่นคำร้องขอย้ายชมรม เข้าร่วมกิจกรรม
กลุ่มของชมรมก่อนจึงยื่นใบสมัคร
- ค. ลองเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของชมรมก่อนจากนั้น
จึงยื่นคำร้องขอย้ายชมรมและยื่นใบสมัครชมรม

41. ถ้าสมศักดิ์ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ นักเรียน
คิดว่าจะเกิดผลอย่างไร

- ก. สมศักดิ์สามารถพัฒนาผลการเรียนของตนเองให้
ดีขึ้น
- ข. สมศักดิ์มีผลการเรียนภาษาอังกฤษดีขึ้น
- ค. สมศักดิ์ตั้งใจเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น

42. ถ้าหากทางโรงเรียนไม่อนุมัติคำขอย้ายชมรมของ
สมศักดิ์ นักเรียนคิดว่าสมศักดิ์ควรหาวิธีแก้ไข
อย่างไร

- ก. ไปเรียนตามสถาบันสอนภาษาอังกฤษ
- ข. ทบทวนบทเรียนด้วยตนเองให้มากขึ้น
- ค. ให้ครูต่างชาติมาสอนพิเศษที่บ้าน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวฉันทนา สุวรรักษ์
วันเดือนปีเกิด	19 มิถุนายน พ.ศ. 2518
สถานที่เกิด	อำเภอท่งชัย จังหวัดกาฬสินธุ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	359/278 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ 10290
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ครูในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2537	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสตรีศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2541	วิทยาศาสตร์ทั่วไป (ค.บ.) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ